
EVEREST

????

HAYDAR KARABEY

1948 yılında İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi ve DGSA Mimarlık Fakültesi'nde öğrenim gördü. 1974 yılında DGSA Şehircilik Kürsüsü'ne (bugün: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) asistan olarak katıldı. 1983 yılında istifa ederek, Karabey Limited Mimarlık'i kurdu ve serbest mimar olarak çalışmaya başladı. 2012 yılında MSGSÜ Mimarlık Fakültesi'nde profesörlüğe geri döndü. **Kitapları:** *Kent Olgusu*, Doçentlik Tezi, Kent Matbaası, 1980; *Kıyı Mekânının Tanımı, Ülkesel Kıyı Mekânının Düzenlenmesi İçin Bir Yöntem Önerisi*, Doktora Tezi, DGSA Yayınları, 1982; *Eğitim Yapıları: Geleceğin Okullarını Tasarlamak, Çağdaş Yaklaşımlar ve İlkeler*, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2004; *Direnen İstanbul / İstanbul Yazıları 1978-2013*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014. Karabey'in ayrıca Mimarlık, Kentsel Tasarım, Çevre Sorunları, Turizm, Eğitim ve Kent Kültürü konularında yaklaşık 400 kadar yayınlanmış araştırma, makale, bildiri ve projesi bulunmaktadır.

HAYDAR KARABEY

KAYIPKÖY'DEN
MASALLAR

§

Yayın No ???
Türkçe Edebiyat ???

Kayıpköyden Masallar
Haydar Karabey

Yayına hazırlayan: Ömer Ayhan
Kapak tasarımı: Faruk Baydar
Sayfa tasarımı: Zülal Bakacak

© 20??, ???
© 2015, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: ????

ISBN: 978 - 605 - 141 - ??? - ?
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

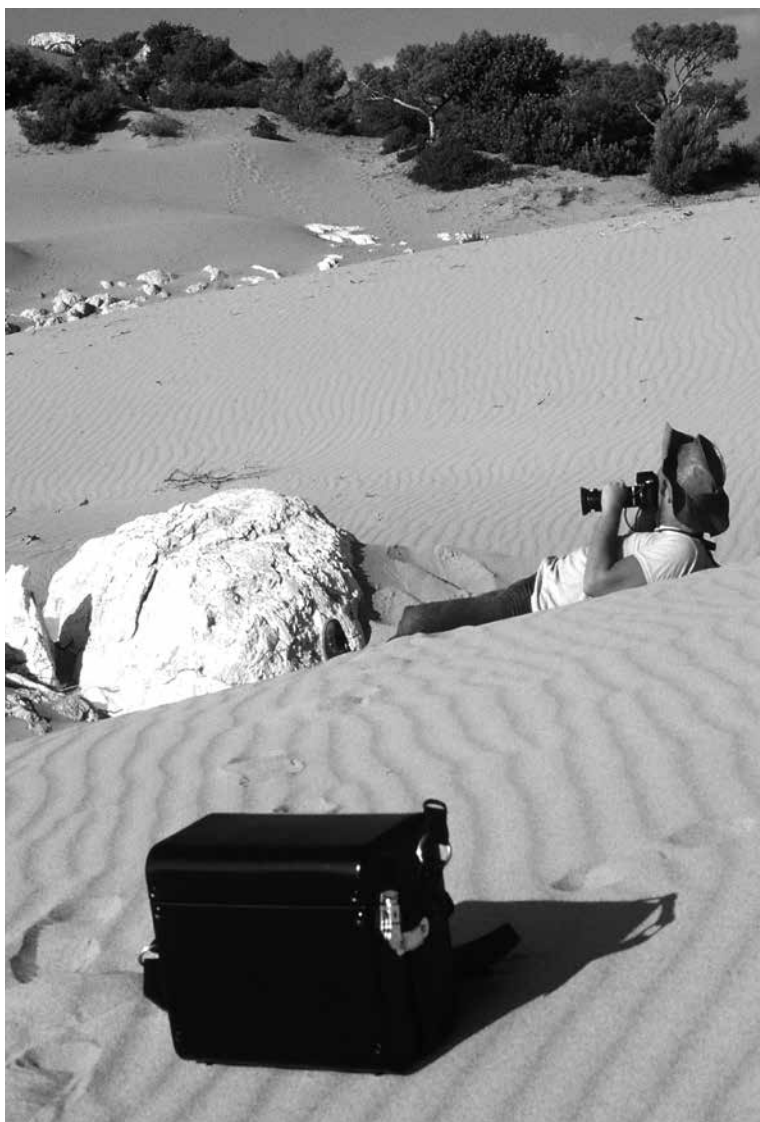
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Akdeniz Kıyılarının Güzel İnsanları İçin

İÇİNDEKİLER

Giriş	9
Ağlayan Adam.....	13
Aşk İşleri	23
Sinemacı Kovboy.....	29
1967 Kar Savaşları.....	35
Bu Dağlar Deli Eder Adamı.....	41
Gâvur Danyal	53
Hoca'nın Lanetlendiği Gün	59
İkinci Harp'te Toplama Kampından Kurtulan Belçikalı'nın Mutluluğu Bulduğu Yer	65
Zengin Olan Çocuk	71
Deli Oğlan.....	79
Bir Alman Kayboldu	85
Kıyılara Savrulanlar: Deniz Albayı, Doçente ve Sonra Poseidon'un İngiliz Kayınpederine Karşı.....	91
Taş Evin Ruhuna.....	105
Denizlerin Ötesinde	115
Huriye'nin Cenneti.....	129
Bir İngiliz Hanımefendi Kayıpköy'de Ev Alıyor.....	137
Zamane Öncüleri Entelektüel Romantik	151
Sonsöz Yerine / Bugün: Turizm Gettolarının Sosyokültürel İssızlığı.....	161

GİRİŞ

Kayıpköy benim için, Kuzey Ege'den Doğu Akdeniz'e uzanan, muhteşem Anadolu kıyılarındaki minik köylerin, henüz turistikleşmediği dönemlerdeki ortak adıdır.

Gümürlük, Bodrum, Datça, Marmaris, Dalyan, Göcek, Kalkan, Meis, Kekova, Demre...

Buradaki öyküler bağlamında ise soyut bir kavramdır.

Bu öyküler, kapalı bir toplum yapısı içinde yaşamlarını mutlu sakın sürdüren ama kimi zaman da yalnızlıktan, sıkıntıdan neredeyse çıldıran insanları anlatıyor.

Kapalı dünyaları durgun, dingin ve biteviye gibi görünebilir. Buna karşılık yapacak çok işleri vardır veya belki de çok işleri varmış gibi yaparlar. Konuşacak konu yoksa dedikodu üretir, işleri olmadığı zaman başlarına iş açarlar.

Öykülerimin kahramanlarını İyonyalıların, Hititlerin, Truvalıların, Likyalıların, Halikarnaslıların asil torunları diye de düşünebilirsiniz, dağlardan inmiş, bu topraklara uyum sağlayamamış kaba saba köylüler olarak da.

Bu öykülerde Halikarnas Balıkcısı'nın derin bir aşkla idealize ettiği o müthiş uygarlık ve coğrafya dekorunda, âdeta bir açık hapishanede geçen sıradan ilişkileri, durumları, biraz daha dünyaya yüzeyinden bakmaya çalışan bir gözle ve ara sıra "dışarıdan" gelen birilerinin şaşkınlığıyla izleyebilirsiniz.

Elbette burası da dünyanın diğer yerleri gibi bireyler arasındaki aşklarla, nefretlerle, zekâ, espri, tembellik ve çılgın ilişkilerle doludur.

Tuhaf ve bir o kadar da özgün insanlardan söz edeceğiz.

Modernlik öncesinde kalmaya kararlı, kasmayan, rahat, içten, şaşkınlık verici ilişkilerden.

Yerli ve yabancı turistlerin, yerlilerin küçümseyici deyimleriyle "yabancılar"ın; ağır donanımlı barbar orduları gibi oralara girip arazileri, kültürleri, davranışları, dilleri, üretim biçimlerini, insan topluluklarını, doğayı ve yerleşimleri, yerel toplumların kırılma ve naif dokularını talan etmediği, bir başka deyişle küresel dünyanın dayattığı homojen ve yavan dünyadan önce, bu minik köylerde yaşananlardan basit ve zamansız bir kesit.

1980 sonrasında, yaklaşık bir otuz yıl kayıp köylerde dingin, onurlu ve dayanışmacı yaşamların "dışarıdan" gelenlerin etkisiyle para, rekabet, hırs ile darmadağın oluşunu izledim.

Bu neredeyse bütünüyle, belki de gerçekten yaşanmış öyküleri, yer ve aile adlarını, bölgede eksik olmayan lakapları değiştirerek yazmaya çalıştım.

Yaşananları anımsayınca, “Biz mi normaliz, onlar mı, normaldiler?” diye sormadan edemiyor insan.

Ama artık bu güzel insanlar (sayemizde) sonsuza dek sahneden çekildiler.

Bu tuhaf öyküleri, o güzel ve kayıp yerlerin, kayıp güzel insanlarına adıyorum.

Elbette bu kişiler, bütünüyle yazarın hayal dünyasının kurmaca kahramanlarıdır ve hiçbiri gerçek değildir.

Bu kitaptaki “Zamane Öncüleri” 1986’da, diğer öyküler ise 2010–2013 yıllarında yazılmıştır.

Tüm fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir.

AĞLAYAN ADAM

Kışın Kayıpköy'de ortalık hep tenhadır. Yamru yumru sokaklar ıssız ve yalnızdır. Tek tük solgun floresan ışıkları, küçük pencerelerin eprimiş perdelerinin ardından sessiz sokaklara süzülür.

Geceler bir türlü bitmez, yalnızlık yerli yabancı ayırt etmeden boğazına sarılır insanın. Yabancı, göçmen, kaçak, kaçkın, her kim ise o yalnız demektir, ki bu durum daha da zordur.

Kayıpköy'de kışın yalnızca bir bol kepçe lokantası açıktır.

'Yusuf'un Yeri'dir adı. Ne ki bütün isimler gibi bu da yerlilerin gazabına uğramış, yarısı yutulurak tuhaf bir sesle söylenen "Suneyri" gibi bir isime dönüşmüştür.

Bu önemli mekânın sahibi Yusuf amca, bu tek gözlü aşevinde, evinde ocağı kaynamayan garibanların yaz kış hizmetindedir. Tüm yemekleri bütün gün mutfaktan çıkamayan karıcığı yapar.

Kayıpköy'ün bitmez akşamlarında, bir tek bu küçük, köhne ama temiz odada biraz hareket, biraz sıcaklık olur. Yusuf amca-

nın inançları gereği bu dükkânda içki satılmaz ama hiç de bağınaz olmayan Yusufgiller, bu önemli mekânda içki içen garibanları da görmezden gelir.

Bizim gibiler tarafından, gecenin akışı biraz kolaylaşsın, zaman biraz hızlansın diye, gündüzden “deli bakkal”dan alınan rakı, su ile harmanlanıp gerekli kıvamda hazırlanır ve kese kâğıdı içinde cepte taşınarak bu mekâna getirilir. Kese kâğıdından çıkarılmadan da efendice içilir.

Yusuf’un, zaman zaman konukların demlenmesi kolaylaşsın diye herhalde, buzda soğuttuğu eğri büğrü metal bir kupa suyu masaya bırakıp hızla uzaklaştığı da görülmüştür. Herkes karnını doyurup, hafifçe sendeleyerek evine çekildiğinde, artık geçmek üzere olan sobanın başında onun da karısıyla bir tek attığına eminim ama bu konuyu ona hiç yüzlemedim.

Köyümüzün bu biricik ortak mekânında, özellikle kış gecelerinde kimsenin acelesi yoktur. Uzun kış akşamlarını biraz daha kısaltabilmek, karanlığı biraz daha hızlı tüketebilmek için yemek olabildiğince yavaş yenir.

Ortam bazen çıldırtacak sessizlikte olabilir, sadece köşedeki soba çıtırdarken alaca karanlık ve rehavet sürüp gider.

İnsanlar, tek kap yemeklerini sessizce yerken kapıyı gözlerler; biri gelsin, kim olursa olsun, yeter ki iki söz etsin, biraz ses olsun, ister felsefe yapsın, isterse saçmalasın.

İnanın, bu köyde de kendi halinde filozof çokça bulunduğu için bazen gerçekten tuhaf söyleşi konuları ortaya çıkabilir. Konuşulanların peşine düşüp gitmek, başka dünyalara, hülyalara, sorunlara dalmak çok zihin açıcı olmasa da dinlendiricidir.

Yusuf amcanın ziyaretçileri için sıcak bir atmosfer sunan bol kepeçesinin tek eğlencesi ise zaman zaman mekâna gelen ufak tefek bir ihtiyardır. Kendisi kadar eski, yıpranmış “kabak kema-

nesi” ile çıkagelir, bir köşede, tahta bir sandalyeye ilişir, bu tuhaf enstrümandan çıkarmayı başardığı tekdüze bir gıygıy eşliğinde anlaşılabilir bir dille acılı yöre şarkıları söyler. Karşılığında bir sıcak çorba içer, sonra çok büyük bir iş yapmış gibi, başıyla orada bulunanları tek tek selamlar ve kim bilir hangi kayıp köşedeki kayıp damına çekilmek üzere karanlık sokaklarda yitip gider.

...

Bu akşam Yusufgillerde yalnızlığın paylaşılabilceği bir tek kişi var, en loş köşede, yalnız.

Yaşlı ve iyice zayıf bir adam, o da benim gibi gündüzden hazır ettiği kese kâğıdının içinden rakısını içiyor, bir de portakalı var, yarı soyulmuş, kabuğu da dilimlerinin tabağı.

Sessiz sessiz ağlıyor. Sarhoş feryadından uzak, içten ve hatta gizlice.

Kırıksık bir yüzde gözyaşının yolculuğunu izlediniz mi hiç?

Ev sahibim beni hemen bilgilendiriyor. Karısı için ağlıyor-muş. Ağlarmış böyle, akşamları buraya geldikçe.

“Bu herif yalnızken de ağlar, çok takılma, sen keyfine bak,” diyor Yusuf amca.

Ben durur muyum, burası Kayıpköy ve yine tuhaf bir hikâye ile karşı karşıyayız elbette. Dayanamayıp lafı açıyorum, “Yapma hepimizi üzüyorsun, bak ne güzel demleniyoruz şurada,” gibisinden.

“Anlat biraz hele bu abiye de, hadi ama iyi gelir,” diyor adama Yusuf. Yusuf âdeta deneyimli bir büyük kent barmeni, bir ruh-bilimci, belki benim de biraz oyalanmamı ya da ortama az çok hareket gelmesini istiyor olabilir. Ne bileyim.

Hikâyeyi yüz kere dinlediğine eminim ama benim duymamı da istiyor gibi.

İhtiyar başlıyor: Kadın karşıdaki, artık bu yandakilerin gi-demediği adanın kadınlarındanmış. Bütün oralı kadınlar gibi “temiz, semiz, sadık ve pembe” imiş.

Bu tanım bile müthiş bir hikâyeye vaat ediyor. Akşamımız, bu Kayıpköylü ile hafiften de olsa bir anlam kazanacak gibi.

İyiyim, kulak kesilmeliyim ve duyacaklarımı unutmamalıyım.

Çok güzel günler yaşamışlar. Hafta sonları bizimki siyah “fötör”ünü çekermiş, kadın da küçük çiçekli entarisini, kol kola rıhtıma inip piyasa yaparlarmış. Akşamları eczacı arkadaşlarında prafa oynarlarmış.

Şaşkın bir ifadeyle Yusuf amcaya bakıyorum. Sorgulayıcı hâ-limi kavrayıp sözü alıyor.

“Ne sandındı ya, buralar öyleydi o zamanlar.”

Bilge Yusuf amcanın, bu gariban adamı, başlamışken biraz da Kayıpköy’ün çok değil elli yıl kadar önceki hâlini anlatsın da göreyim, anlayayım yaşanan o günleri diye konuşturduğunu tahmin ediyorum.

Çünkü, bu köhne dünyalarında gurur duyabildikleri biricik şey, o güzel geçmişleridir.

“Ya işte yiğen,” diyor Yusuf amca, sonra biraz susuyor, konu-yu daha iyi kavrayayım diye. İçim biraz daha ısınıyor, sevgimiz karşılıklıdır, ben ona amca derim o da bana yiğen.

“Kaldırımlar vardı bu köyde, silme çağul¹ döşeliydi. Yollarda geniş taşlar. Evler pırıl, insanlar pırıl.”

1 Çakıl

“Yahu eczane bile mi vardı gerçekten,” diyorum. “Ne diyorsun, sinema...” biraz düşünüyor beni daha nasıl şaşırtabileceğini, “saatçi bile vardı yeminle, nah sor,” diyor.

“Eski yaşamlar kalmadı da gelecek neler gösterecek acaba,” diye bilgece devam ediyor. “Sen okumuş adamsın, daha iyi anlarsın, o günler bitti, şimdilerde varsa yoksa turizm. Bir karış ziraat kalmıştı, o da bitti.

Çifti çubuğu, arsayı satan ya kamyonet alıyor ya da bulduğu bir düzlüğe iki masa atıp restoran açıyor. Bana öyle geliyor ki bir gün restoran açan dışarıdan gelenlerin yanında bulaşıkçı olacak, kamyonet alan da anca araba yıkayıcı olur herhal.”

“Ağlayan Adam” da aslında eskinin özlemi içinde kıvranıyor. Saatçi, eczacı, bahçeci, kamyonetçi, restorancı filan duymuyor, kendi içine dönmüş. Belli ki hayalinde siyahlarını çekmiş, beyaz kolalı, muhtar yakalı gömlek, fôtörünü takmış başına, “semiz” karısını koluna almış çakıl kaplı Rodos döşemesi diye bildiğimiz, neredeyse bu topraklarda artık hiçbir gerçek örneği kalmamış olan) kaldırımlardan kıyıya piyasa yapmaya iniyor.

Gençlerin karısına iştahla bakışları onu gururlandırıyor olsa gerek. Hafif bir “meltemi” esiyor denizden, çiçekli etekler uçuyor. Kadının başında küçük kirazlarla süslü bir hasır şapka olsa gerek. Akşam eczacılarda kâğıt mı oynanır, sinemaya mı gidilir, bakacağız.

Sıcağın rehavetiyle herhalde, gözlerim bulanıyor.
Peki de, kadıncağıza ne olmuş?

Ölmüş.

Ben bu hikâyenin gerçekliğinden pek emin değilim ama yine de soramıyorum. Kadıncağız, bunca semiz ve pembeyken, henüz

bizim ihtiyar kendisine doyamadan, muhtemelen de gencecik iken nasıl ölmüş?

Gözümün önüne, karısı gittikten sonra, beyaz bir yatağa kapanmış, artık kimsenin giyemeyeceği pembe çiçekli bir elbisenin eteklerine günler, geceler boyu gözyaşı döken bu adamcağız geliyor.

Öyküler gerçek ya da kurmaca, bunun önemi yoktur Kayıpköy'de. Bu insanlar ve anlattıkları yerler, o ilişkiler onca doğru ki.

Sanki bu kış akşamı, biraz sonra bizler bu köhne odacıktan dışarı çıkacağız, şu adamı, pembecik karıcığıyla sinemadan mutlu yuvasına dönerken göreceğiz, “fötörlerimizi” hafifçe kaldırarak “iyi akşamlar beyefendi,” diyeceğiz.

Acısını biraz daha koyultmak için, acımasız bir sohbeti paylaşıyoruz. Bak ben de yalnızım... Ama ben gençmişim. Zaten âlem de değişmişmiş...

...

Bahar hızla geldi yine, Kayıpköy'de de böylece ortalık biraz hareketlendi. Bir akşam yemeğinde, güzel bir havada, kıyıda “hırsız balıkçı”yla kendimize özel bir masa kurmuş, balıkçının tutup da alıcı bulunamadığı için satamadığı balıklarla donanmış soframızda saçma sapan konuşarak demleniyoruz.

Yaz geldi; ancak ortalıkta sırt çantalı bir iki şaşkın turistten başka yabancı görünmüyor. Kayıpköy'de durum sakin yani.

Derken.

İleride küçük mendirek taraflarında bir koşturmaca başladı, “Amanın tutun kaçıyor” diye bağırışlar filan. Buralardan bu aralar yakın Yunan adalarına çok kaçan oluyor, biliyorum. İçim burkuldu, bir gencin hayatı daha söndü diye. Kaçaklar yakalandı

mı işleri bitiyor, 12 Eylül'den sonra askerî denetim çok sıkı, Selimiye'den çıkış yok.

Rakıları hızla dipledik, ayaklandık, mendirek tarafında pek ses yok, 'meçhul kaçak sıyırdı mı acaba', diye düşünüyorum.

Sor soruştur, bilgi yok, jandarma botu açılmış ama galiba hâlâ enseleyememişler.

Bu arada pek tanımadığım bir adam kıyıda dövünüyor. "Lan imansız komünist, bula bula bizim gayığı mı buldun?"

"Kim bu yahu?"

"Polis Kemal, küçük bir botu vadır bi sokkan bile tutamaz ama takılı duru işte, çoluk çocuk hafta sonları," diye aydınlatıyor hırsız balıkçı beni. Demek kaçaklar onun botunu kestirdiler gözlerine, aldılar gidiyorlar karşıya, Yunan adasına.

"En hızlısı mıdır ki bu bot?" diyorum.

Zaten hafif hafif benden kıllanan balıkçı, bıyık altından gülererek, "Sana yaramaz yoldaş paşa; gerekirse, ben sana en hızlısını bulurum..." gibi, zekice bir cevap veriyor.

Ben de aynı zekâ pırlıltısını göstermeye çalışarak, "Senin kayak ne güne duruyor, hem onu alıp gidersem ödeşmiş oluruz," diyorum.

"Yuh yani, senden ödünç aldığım bir güneş gözlüğüne karşı benim kayığımı alıcan ha?" diyor. Gülüşüp masaya dönüyoruz, bardakları yine dolduruyoruz.

Geceyi bitirip kalkmak üzereydik ki yine kıyıda gülüşmeler, kahkahalar, çığlıklar. "Vay meczup!" bağırtıları.

Çok geçmeden anlıyoruz ki, bizim semiz ve temiz eşini yitirmiş ihtiyarın tepesi atmış artık, ayrılığa dayanamamış, atlamış kıyıda bir bota, gidiyor, Yunan'ın adasına.

Gariban, bula bula köyün neredeyse tek polisinin botunu almış meğer, şimdi işte enselenme sonrası daha da sıkı bir dayak yiyeceği kesinleşti jandarmanın karakolunda.

Bütün gece düşündüm; bu ağlayan adam acaba kadından mübadele sonrasında ayrılmak zorunda mı kaldı, yoksa kadın bunu terk ettiydi de akli sıra ona mı kavuşacak, yoksa gerçekten kadıncağız ölüp belki de dini gereği karşı kıyıda gömüldü de, bizim adam kendini onun yanına gömmeye mi gidiyor, anlayamadım, bulamadım, sormadım da kimselere.

Ertesi sabah öğrendim, ağlayan adamım geceyi karakolun bodrumunda geçirmiş.

Elbette temiz bir sopa yemiş, çıkmış.

...

Bahar yağmurları yeni bitti. Güneş açtı.

Yemyeşil çimler üzerinde kristal su tanecikleri pırıldıyor.

Papatya ve gelincikler üzerlerindeki su damlalarını silkeleyip bu erken bahara merhaba diyor. Kupkuru kayalıklar bile rengârenk ışılıyor.

Bir ihtiyar adam kıyıdaki köy kahvesinden çıkıyor.

Kapının açılmasından yararlanan bir kedi de ihtiyarın bacaklarının arasından dışarıya, açık havaya fırlıyor.

İhtiyar, tahta bir sandalyeyi ardında sürükleyerek yavaş adımlarla az ilerideki bir tepciğe doğru yürüyor.

Şimdi tepededir artık.

Etrafına bakıyor, bir nefesleniyor.

Yemyeşil tepcikte sandalyesini denize doğru yerleştiriyor.

Oturuyor.

Uzun bir süre ufka bakıyor ihtiyar, belki de orada uzak mı uzak bir zamana doğru, son kez.

Serin ve sert bahar rüzgârından mıdır, matlaşmış gözlerinde yaşlılara, çok yaşlılara özgü o iki damlacık beliriyor.

...

Tepeye kadar çekelediği sandalyenin izleri ıslak çimlerin üzerinde bir süre daha görünür duruyor.

Sonra, güneşin ve rüzgârın verdiği dirilikle silkinen çimlerdeki o izler de silinip gidiyor.

Kedi ise her şeyle ilgisiz, yalanıyor.

AŞK İŞLERİ

Kayıpköy'de gizli, kabullenilmiş, fakat görünür erkekler dünyasında pek de açık edilemeyen bir kadın egemenliği vardır.

Daha doğrusu Öyle söylemeli:

Bu toplumda kadınların, pek farkına varılmayan örtük bir egemenliği hüküm sürer. Öteden beri, ta buralara egemen olan kadim Anadolu uygarlıklarından beri. Bu durum, görünürdeki erkek egemenliğini dışlamaz ama duruma göre son söz, son darbe elbette kadından gelir. Belki toprağa yazılı bir kaderdir bu.

Kimi Ege, Akdeniz, Anadolu uygarlıklarının anaerki olduğu söylenir ya.

Kimi antropologlara, toplumbilimcilere göre bu egemenlik, turistikleşme öncesi tuzlu ve sert rüzgârlar nedeniyle tarımsal değeri olmayan kıyıların; bir de kayalık ve yamaçta, dolayısıyla

manzaralı olmasına karşın ekime elverişsiz arsaların para etmez diye kız evlatlara bırakılması sonucunda oluşmuş. Şimdilerde tam da bu kıyıların ve yamaçların turistik nedenlerle değerlerinin olağanüstü artmasıyla bölge ekonomilerinde kadınların elleri güçlenmiş.

Daha değerli olduğu için kendilerine bırakılan bahçe ve tarlalara ise şimdilerde ihtiyar erkekler, çoluk çocukları da evi terk ettiği için bakamıyor.

Bahçeler de bazı koruma kararları nedeniyle, inşaat yapılmadığı için para etmiyor. Tarım yapacak, bahçe bakacak insan yok, kuyulardaki sular çekilmiş, diplerde kalan birkaç santim tuzlu suyu da yıllardır bakılmadığı için çürümüş pompa motorlarının çekmesi olanaksız.

Çocuğu bol ailelerde bölündüğü için boyutları da küçülmüş olan bu bahçelerde kalan az sayıda ağacın verdiği kimi meyveler ise, artık eskisi kadar değerli değil.

Kimi yaşlılar, eski hasat günlerinde bütün ailenin katılımıyla meyveyi ağacında satın alan tüccara nasıl yardım ettiklerini, dolu dolu kasalar kamyonlara yüklendiğinde tüccarın ödemeyi nakit olarak yaptığını, gelen paranın aile içinde ihtiyaca göre nasıl üleşildiğini hasretle anlatıyor.

Ama artık bahçeler kuru, ağaçlar cılız. Ekonomi sahildeki restoranlarda, barlarda, pansiyonlarda ve en çok da arsa satışlarında dönüyor.

Yaşlı erkekler de buraların sahibi kızlarına muhtaç, damatlarına ve torunlarına kızgın, biraz sürünür durumdalar.

Öyle ya da böyle, Kayıpköy'de kadınlar günlük yaşamda, dramada, tragedyada ülkenin başka yerlerinde olduğundan daha fazla rol alıyorlar.

...

Sakat bir çocuk dolandır Kayıpköy'de, kimi zaman kahvede soba başına sokulur, kimi zaman rüzgâr yağmur dinlemez, çıkar bir kayanın tepesine saatlerce denize bakar donuk gözlerle. Bir bakarsınız pazar yerinde bir ağaca çıkıp insanları seyrederek, az sonra mezarlara taş atar, çeşme başında kafasından aşağı bir tas su boşaltır. Çalılarının ardına saklanır, gelen gideni gözler. Ayak-kabıları yırtıktır, yamalı pantolonunun cepleri konu komşunun verdiği leblebi, şekerle doludur. İki sözcüğü bir araya getirdiği duyulmamıştır. Ara sıra hüznü mü kızgın mı olduğu tam ayırt edilemeyen bir ses çıkarır boğazından.

Günahı söyleyenlerin boynuna, bir yasak aşkın meyvesiymiş.

İki yaşındayken kış ortasında, bu meczuba bakamayan anası tarafından ilahlara kurban verilir gibi, boğulmak üzere kafaüstü suya sokulmuş. Sözde çocuğu öldürecek, deniz kenarında bırakacak, çocuk da haylazlık ederken suya düşüp ölmüş olacak.

Anlatılan hikâye şöyle:

Güzel ve daha on beş yaşındaki kızı, bağı bahçesi olan bir ailenin deli oğluna vermek istemişler. Önceleri direnen kız ısrarlara, yakarışlara, baskılara dayanamamış, kabullenmiş. Oğlan meczup, gece gündüz mezarlığı gezer durur, kıza bakacak hali yok, nerede kocalık görevini yerine getirsin. Muhtar iyilik olsun diye ona bu mezarlıkta bekçilik görevi vermiş. Galiba geceleri de orada kalıyor. Kimi geceler insanı ürperten sesler, iniltiler duyulur mezarlıktan.

Kız rahat durmamış tabii, oğlanın babasıyla işi pişirmiş, adam da varlıklı ya, artık nasıl anlaşılırsa, bir de çocuk peydahlamışlar.

Durum anlaşılınca ailenin kadınlar meclisi toplanmış, çoğunluğu işini bitirmeye karar vermişler.

Kadınların tam olarak neler konuştuklarını bilemiyoruz ama karar kesinleşmiş ki uygulamaya geçilmiş.

Bir kış günü çocuk anasının kucağında, boğma işlemi için deniz kenarına gidiliyor. Kadın meclisi refakatinde.

Ceza uyarınca, ana kendi elleriyle çocuğu suya sallandıracak, ayaklarından.

Ama bu korkunç ceza tam olarak gerçekleşmiyor.

Son anda çocuğun çırpınışlarına dayanamayan ana yüreği çocuğu kaptığı gibi kaçıyor. Kadın bir daha hiç görülüyor oralarda, ama günlerden bir gün çocuk eve çok yakın bir yerde, çeşmenin yanında bulunuyor. Havasız kalan beyni nedeniyle sakatlanmış bir çocuk. Artık ailede iki sakat vardır: baba ve oğlu sandığı küçük kardeşi!

Haydi bakalım.

...

İnanılması güç ama aynı aileye ait tuhaf bir aşk hikâyesi daha var.

Ailenin kıyıda da bol yeri var demiştik. Deminkinin kardeşi burada salaş bir lokanta işletir. İdare eder cinsinden bir balık lokantası. Ailece çalışırlar. Karı koca ve oğul. Kadın kasada durur, adam yemek yapar, oğul da bulaşıkta, serviste.

Lokantacı, köyden başka birisiyle işi pişirmiş. Bir cesaret, karısından ayrılıp taze, pembe bir kız almış.

İlk karıdan olan oğlanın pabucu da bir anda dama atılmış.

Çalışma düzeni aynı. Baba, oğul ve yeni eş. Yeni kadın hem daha cevval, dayanıklı hem de taze, güzel. Daha ne olsun. Lokanta da bu yeni ve genç karının üzerine devrediliyor.

Biz fark edemiyoruz tabii arkada olan biteni. Eski eş nasıl çalışmalar yaptı, tahmin etmek zor değil ama bilmediğimiz şeylerden söz edersek dedikodu yapmış oluruz.

Çocuk babasının ve analığın, yani yeni eşin yanında, o yazı hiçbir çırağın çekmediği eziyetleri çekerek geçirmiş.

Baba yaşlanıyor, içki cabası, hızla yıpranıyor. Ancak genç karısı cinsel yaşamının zirvesinde.

İşte tam bu noktada, ilk karıdan olan oğlan müthiş bir iş beceriyor. İntikam arzusu mu, gerçek aşk mı bilemem. Babasının ikinci karısını, yani üvey annesini ayartıyor ve onunla kaçıyor.

Böyle kaçma olayları pek bilinir de nereye, nasıl, bunların sözü pek edilmez. Her kaçanın gittiği belli bir yer vardır da bunlar söylenmez ya da bilinmez. Neyse bu ilginç çift bir süre ortalıkta görünmüyor.

Neler oldu, dönüş nasıl gerçekleşti, taraflar arasında barış nasıl tesis oldu, oğul nasıl lokantanın başına, kasaya geçti bilemiyorum ama ertesi yaz görünen durum şöyleydi:

Yıllarca babasından dayak yiyerek restoranın bulaşıklarını yıkayan oğul, eski üvey anası, yeni sevgilisi sayesinde patron oldu, bölgenin artık en ünlü balık lokantasına para akıyor. Baba ise yapacak başka işi olmadığından onun yanında çalışmaya başlıyor.

Ama oğlan, yanında çalışan babasından aynı yöntemle intikam almış olacak ki, bir süre sonra baba da bezip işi bırakmış.

Artık lokantanın yakınından bile geçemeyen baba, süklüm püklüm kahve köşesinde içini çekerek ve kimselere de bulaşmadan oturup durur.

Amma karışık işler bu aşk-aile-para işleri değil mi, gerçekte olup biteni doğru düzgün anlatabildiğimi bile sanmıyorum.

SİNEMACI KOVBOY

Sıcak dayanılır gibi değil, akşam olsa da bu can acıtan sıcak biraz hafiflese diye düşünerek geçiyor bütün gün. Sonra, günün batmasına karşın yeryüzü üzerinde sarı bir bulanıklık asılı kalmış âdeta. İnsanın gözleri kuruyor, dalgalı görüntüler sarı bir tülün ardından algılanıyor. Kayıpköy'e klima girmemiş daha, herkes bunalıyor. Zaten durmadan arıza yapan köyün biricik enerji kaynağı jeneratör de bir iki saate susar.

Evler, sokaklar karanlığa gömülür.

Kıydan başka kaçacak yer yok.

Üç beş masasını sarp kayalar arasında bulabildiği düzlüklere atmış bir meyhanenin denize en yakın masasında oturuyor. En kuytu masada tuhaf görünüşlü bir adam oturuyor. İnce uzun, kalın kaşlı, gaga burunlu, cildi bütün buralılar gibi kalın ve nemli bir köseleden sanki, alnı kırışık, avurtları çökük. Daracık kotunun

paçaları kıvrık, altında sivri burun bir çizme, üstte yelek, cebinden bir güneş gözlüğü sapını gösteriyor. İyi, Kötü ve Çirkin'den geçici olarak Kayıpköy'e yollanmış, figüran kılıklı bir adam.

Soğuk olduğu bardağındaki buğudan anlaşılan birasından keyifle aldığı yudum bile yüzündeki sertliği gevşetmiyor. Tah-ta masadaki tabakasından bir filtresiz (Marlboro ya da Camel) olabilirdi senaryoya göre ama herhalde burada Yeni Harman) çıkarıp kapağına bir iki kez vuruyor. Herhalde şimdi de kibritini çizmesinin topuğunda yakar diye düşünüyorum. Ne ki burası Arizona değil de Kayıpköy olduğu için arkadaş yelek cebinden bir muhtar çakmağı çıkarıyor, sigarasını yaktıktan sonra bir süre bu benzinli antikayı masanın üzerinde mum gibi dikili bırakıp seyrediyor.

Yeleşin öbür cebinden çıkardığı eski model bir saate bakıyor. Çakmağının alev gözlerindeki hüznü bir an parlatıyor.

Sonra çakmak, alev, hüznü ve ışık sönüyor.

Kıyıda karanlıkta kalıyoruz.

Sen çok yaşa be kovboy, diyorum kendi kendime, iyi takılıy-
ruz seninle, yoksa zaman nasıl geçerci.

...

Motosikletiyle köy köy dolaşıp film oynatan bir tuhaf ve yalnız adam vardı.

*Geniş gölgelikli şapkası, uzun burunlu çizmeleri, favorileriyle bu-
lunduğu, dolandığı yerlerden keskin biçimde farklılaşan bir adamdı.
Ya yüz yıl ilerideydi yaşadığı yerlerden ya da binlerce kilometre ile-
riden (gece karanlığında insanın içini ürperten, gövdesini delik deşik
eden yıldızların ışığına binip dünyaya inmiş) yolu bu tuhaf yerlere
düşmüş bir yabancıydı. Çok az konuşurdu.*

İnişli çıkışlı daracık yollardan motorunun arkasında bir toz bulutu bırakarak herkesin adını bile unuttuğu bir köye ulaşır, köyün uygun bir yerine sessizce tezgâhını kurar. Köylünün gözlerindeki ilgisizliğe karşın çoluk çocuğun çılgın sevinci havada dolanır. Küçük köy meydanında ikindiyle akşam arasında, yarım saat içinde geçici bir sinema kurulur. Sinema dediğim, bir antika sinema makinesi, nasıl çalıştığı anlaşılmaz, çarşıftan bozma bir beyaz perde, bir de katlana açıla on altı parça olmuş bir film afişi.

Film afişte tanıtılan mıdır bilemeyiz ama müşteri akşama doğru toplanır, her defasında yastığını, kilimini, sandalyesini kapıp gelenler olur, herhalde böylece az da olsa yolunu bulurdu.

Bir gün, burahlıların “Dantelköy” diye isim taktıkları tepelerdeki, yerlilerince çoktandır terk edilmiş ve 68’li bir grup tarafından işgal ve ihya edilmiş tek göz evlerden oluşan köye davet edilmiş sinemacı. Dantelköy lakabı “entel”den geliyor anlaşılacağı gibi. Köyün sakinleri eğlence istiyor elbette, iyi bir eski yerli film oynayacak, onlar da akıllarınca “iyi muz” filan diye bağırıp kafa bulacaklar. Birasını kapan, otunu saran gelip yerini almış. Kovboy da bunlara uyar diye herhalde, tatsız tuzsuz bir İkinci Dünya Savaşı filmi getirmiş. Olay denizaltılarda filan geçiyor, kimse de kimseyi öpmüyor elbette. Bir süre sonra canı sıkılan “sinemaseverler” bu nedir ya diye ufak ufak söylenmeye, aralarında şamataya başlamışlar, kimisi de kalkıp gitmiş. Kovboy, filmi yarıda kesmiş, sessizce malzemesini toplamış, aldığı ücreti de ortada bir taşın altına sıkıştırıp sorulara yanıt filan vermeden motoruna atlayıp gitmiş. “Adamı kırdık, üzdük” demişlerdir, ama yalnız kovboylar üzülmezler, boş verir.

Bu seyyar sinemanın elbette “Dantelköy”de uygulanmamış olan son ve en önemli unsurundan henüz söz etmedik. İlginç bir işlevsel bileşen, erkek kadın bölümlerini ayıran bir başka perdedir.

Filmin yansıtılacak olanı gibi beyaz değil, işlevini düzgün yerine getirebilmesi için siyah renkte. Aslında pek de kaçgöç olmayan bu topluluklarda böyle bir perdeye ne gerek var diye düşünülebilir.

Anlatanların günahları boynuna, Kovboy Enver'in, bu harem selamlık arasındaki çarşafının arkasında kadınlar bölümünde zaman zaman yaptığı hergelelikler, çevirdiği dolaplardan söz edilirdi.

Bazen olan biten ortaya çıkınca başına gelenler ibretlik olsun diye anlatılırdı. Kimi köylerin yakınından bile geçemediği söylenirdi. Bir ikisinde idare etmiş, kendisine şantaj yapan çocuk tayfasına kırpık film şeritleri armağan etmiş, sıyırmış. Ama krizleri çözemediği durumlarda olan bitenden pek söz edilmezdi.

Bazı sivri dilli dedikoducu köylüler, "Bak bunun kaç çocuğu vardır bu yaylalarda, kendisi bile bilmez hesabını," derlerdi.

Ben bu hikâyelere inanmadım, çünkü onu tanıdığımda pek de façası çizilmiş gibi değildi. Hâlâ gerçek bir kovboy gibi kendinden emin, gururla yürüyordu. Hani çocukluğumuzun filmlerinde attıkları her adımla çevreye korku saçan kovboylar gibi.

Camgöbeği rengi antika motoru sıkça arızalanırdı. Mor dağlara doğru çıkan yolcular kimi zaman o ürkütücü virajlardan birinde yere oturmuş o tubaf adamı kucağına kirli bir bez açmış, üzerinde bazı metal parçalarıyla didişirken görürler, pek aldırmazlardı. Pis bir çanak içinde benzine batırılmış parçalar arınmayı beklerken bunun ağzında sigara görenler dehşete düşer, ama biraz daha dikkatle baksalar, sararmış bıyıkların arasından sarkan sigaranın sönük olduğunu algılar ve kovboyun yalnızca izleyicileriyle veya belki de kendisiyle dalga geçtiğini anlayabilirlerdi.

Bir gün, Enver'in motorunu bir uçurumun dibinde buldular, ama cesedi ve film makinesi hiçbir zaman bulunamadı. Fısıltı halindeki

dedikodular bu tuhaf kovboy filminin sonunun aslında gerçek bir kaza olmadığını söyledi durdu.

Hava kararıyor, gün batımı çizgisinde, insanı delirten o kızılık da söndü. Birazdan jeneratör durur, köpekler sokaklara sahip çıkmaya başlar. Yolum yokuş, toplanıp gitmeli.

Kalkıyorum.

Kovboy'un masası boş.

Bira bardağının bıraktığı yuvarlak ıslaklıktan bir damla, kayıp tahta masadan yere damlıyor.

1967 KAR SAVAŞLARI

Kış akşamı, köyün ahalisi, yani kahramanlarımız kahvede oturmuş soba başında pinekliyorlar.

Sucu Hüsam, elindeki on günlük gazeteyi sallayarak, “şu Allah’ın işine bakın len,” diyor. “İstanbul’da kardan geçilmiyor, burada bir yağmur bile yağmaz. Su diye inler dururuz, kuyu vursan matkap kırılır, safi köveke.² Lanetli yerler len buralar. Bu dağların karı eriyince nereye gidiyor ben anlamadım arkadaş bunca yıldır. Bizim çocuklar bir kar topu bile oynayamadan karta çalacak...”

Gâvur Danyal bu önemli tespit karşısında tek kaşını kaldırdı, düşündü. Düşünürken hep tek kaşı kalkardı Danyal’ın. Kaşı bir daha inip kalktı. Demek ki biraz daha düşünmesi gerekiyordu. Sonra gözlerini kapadı ve kendi kendine sırtıtmaya başladı.

2 Kayalık

Belli ki düşünmesi bitmişti, artık önemli bir açıklama yapacaktı.

“Len biz gitsek, Akdağ’ın başından karları küreyip bir römorka koysak, köye getirsek, bu çocuklar da şöyle gözümüzün önünde kar topu filan oynasa, biz de seyretsek ne güzel olur değil mi?”

Danyal’ın bu çılgın önerisi bütün köye hızla yayıldı ve onay gördü.

Ertesi sabah erkenden yola çıkan bir grup Kayıpköylü kahraman, Akdağ’ın karlı yamaçlarından yeteri kadar karı traktörün römorkuna yükledi. Üzerini de yolda erimesin diye çul çaputla örttüler.

İkinciye doğru Kayıpköy’e indiklerinde bütün ahali, önde elbette köyün bütün çocukları, bu kahramanları büyük bir tezahüratla karşıladı.

İlk atış için uzunca müzakereler yapıldı, sonunda hiyerarşi galip geldi ve bu atışın muhtar tarafından yapılmasına karar verildi. Elbette muhtarın bu atışı, bir civanmertlik gösterisi olarak hedefsiz yapması beklenirdi. Ne ki sıkıca hazırladığı kar topu ile uzun zamandır kin güttüğü deli bakkalın iki gözünün ortasına tam isabet kaydetti ve elbette bakkalın yanıtı da hiç gecikmedi.

Az sonra bütün köy halkı bu “masum” silahla birbirini vurmaya çalışıyordu.

Aileler saf tutmuş, rakiplerine seri atış yapıyor, kimi malzemesini bir küfeye doldurmuş, dama çıkmış, oradan düşmanına tepeden indiriyor.

Çocuklara kar topu oynatalım derken köy meydanında neredeyse bir iç savaş yaşanıyordu. Eğlence derken bu küçük topluluktaki bütün husumet gün yüzüne (aslında artık alaca karanlık olmuştu ya, lafın gelişi gün yüzüne diyoruz) çıkmıştı. Kar topları

öldürmese bile fena acıtıyor, kimileri inleyip uflayarak saf dışı kalıyordu.

Daha çok da silahı kimin kime attığı, niçin attığı gibi eskiden kalma hikâyeler nedeniyle acıtıyordu.

Neyse, kış nedeniyle hava erken karardığı, soğuğa, spora alışık olmayan bu garibanlar yorgun düştükleri ve elbette malzeme hızla tükendiği için savaş bir süre sonra sona erdi. Çoluk çocuk evlerine döndü.

Erkekler köy kahvesindeki sobanın başında neredeyse donmuş ellerini ovuşturarak durum değerlendirmesine geçtiler.

Muharebe dört hafif yaralıyla sona ermişti ama sözlü savaş sürüyordu.

“Sen bana ne ettin de böyle şeettin.”

“Ben sana ne ettim de sen bana böle ettin.”

“Benim davarları da goyduydun.”

“Yok goymadıydın.”

“Tavuğuma kışt dediydin.”

“Ağacımı kestiysin.”

“Benim çocuğun kulağını çektiydin.”

“Yolda yanımdan geçip gittin de beni almadıydın.”

Büyük bir hesaplaşma patlak vermişti.

Bu kadarı da yeter diyeceksiniz ama konu Kayıpköy olunca yetmez.

Anlatayım.

Kar topu savaşının ardından köyde esrarengiz olaylar dizisi başladı.

Masum küçük kundaklamalar, hırsızlıklar, davar kazaları. (Keçi uçurumdan düşer mi, burada düşer.)

Gizli teşkilat mı var bu köyde, bu adamlar çaktırmadan niçin burada toplanıyor, diye gözetim altına **alınıp** sonradan gizli bir kumarhane olduğunu anladığım mekânda, bütün kartların gizli eller tarafından işaretlendiği anlaşıldığı için bir kavga daha çıkıyor.

Sarhoş berberin kesik kulaklarla dolu olduğu söylenen masum buzdolabı deniz kıyısında bulunuyor, kanlı (tavuk kanı olsa gerek, henüz kimse kimseyi kesmediğine göre) izlerle süslenmiş halde.

Yusufların bahçesindeki, Kayıpköy'ün tek limon ağacı bir gece belirsiz kişilerce kökünden kesiliyor.

Tek pansiyonun bütün ampulleri sürekli yürütülüyor, erişilemeyenleri taşlanıyor.

Gücündeki sırrın durmadan kemirdiği keçiboynuzlarında olduğu söylenen; işi veren taraf yapılan ön pazarlıktan dönünce, kıyıya kadar tek başına taşıdığı yarım tonluk dolabı yokuş yukarı geri taşımaktan gocunmayan Hamal Herkül'e bile bulaşmaya cüret ediliyor.

Bu zararsız ve yalnız devin biricik beyaz kedisi gece yarısı evinin bacasından aşağı bırakılıyor, bir anda bembeyaz kedicliğini karşısında kapkara gören Herkül sabaha karşı don paça sokaklara uğruyor.

Herkes birbirinden kuşkuludur. Önlem olarak kimileri birlikte dolaşılıyor. Gülünç ama herhalde birbirlerine göz kulak olmak için.

İzler sürülüyor.

Bu cadı avı sırasında çocuklar baskılara dayanamayıp ispiyonlayınca, ortamdaki gerilim karşısında sinmiş ve ortalıkta dolanmamayı tercih etmiş bizim hırsız balıkçının gizli deposu ortaya çıkıyor.

Depo dediğin, sanki kırk haramilerin mağarası.

Kayıpköy'de kaybolan bütün kalemler, gözlükler, anahtarlıklar, oltalar, çıpalar, mala, testere, bıçak, bardak, çanak çömlek böylece hırsız balıkçının gizli deposunda bulunuyor. Bunca tuhaf ve ilgisiz ıvır zıvırın gerçek bir hırsızlık vakası olmadan, kimseler tarafından farkına varılmadan nasıl bir araya toplanmış olduğu ciddiyle araştırılıyor.

Köyün bütün çocuklarının bu adamın masum çetesinin birer üyesi ve bu gereksiz malzemenin toplayıcıları olduğu elbette hemen anlaşılıyor.

Aynı akşam köyün evlerinden tiz çığlıklar yükseliyor.

Daha birkaç gün önce kendileri için dağlardan kar getirilmeye kalkışılan Kayıpköy'ün değerli çocukları evlerinde çok sağlam dayaklar yiyor.

Bu arada, aynı akşam balıkçının deposunda yangın çıktığı da not edilmelidir.

BU DAĞLAR DELİ EDER ADAMI

Bazen, sırtüstü yatıp, pencereden gökyüzünü seyrediyorum. Evim denizden yüz metre kadar yüksekte. Pencereimin genişliği bir, yüksekliği iki metre. Epeyce büyük bir gökyüzü parçasını seçebiliyorum pencereden. Çevredeki yapılaşmaya takılmadan, yalnızca gökyüzünün müthiş bir çerçeve içinde görülebilmesini sağlıyor.

Burası bir “Işık Kenti”.

“Anadolu’nun Ege’ye uzanan kısır başı.”

Bulutlar renk renk, tel tel. Nereden geldiğini anlamaya çalıştığım bir uçağın izi bulutları kesiyor. Bildiğim kadarıyla bu rota olanaksız ama Londra’dan Maldivler’de bir adaya sefer yapıyor olmasını istiyorum o uçağın. Uçaktaki zengin İngiliz turistler şişelerle cin devirmiştir çoktan.

Akşam düşerken renklerin ışıqla dönüşümü olağanüstü. Sırtüstü yatarken, Yves Montand’ın bir şarkısını anımsıyorum.

“Eve girdim, kapı gıcırdadı, ev boştu, beyaz badananın çerçevelediği duvarların arasında benden başka kimse yoktu. Sırtüstü yere, ahşap döşemelere yattım ve bir eşek gibi anırmaya başladım: behiii!”

Montand’ı anıyorum ama radyoda yumuşak bir tonda karşı adaların müziği çalıyor. Yabancı sayılmaz ezgiler. “Hayde sekerim sekerim” gibi bir şeyler. Bu adamlar da turizmle yatıp kalkıyor ama nedense hiç İngilizce müzik çalmıyorlar.

Akşam yavaşça koyulaşiyor. Camda sinekler dolaşiyor. Bir ikisi sorun değil, onlar da yazın ve güneyin habercileri, çerçevedeki gökyüzü görünümünde minik varlıklarıyla bir devinim yaratıyorlar.

Gökyüzüne bakmaktan yorulan zihnim beni arkadaki dimdik dağlara götürüyor ve dağların ardındaki gizemli yaşamı hayal ediyorum.

“Bu adamlar”, gerçekten yazın yaylak, kışın kıyı, bu dağları yayan olarak inip çıkar mıymış diyor aklımın bir köşesindeki ses; nasıl, kaç gün yürürlermiş, yükü şuydu buydu... değer mi acaba. Develer, katırlar var mıydı, keçiler de insanlara yol gösterirler miydi, birlikte iner çıkarlar mıydı?

Kafamın içinde konuşanlar, sözü nasılsa dağların ardındaki yaylaların zenginliğine, tarihe mal olmuş ya da olamamış, unutulmuş efsanelere, benzersiz doğasına ve elbette önünde sonunda oralandaki gizli zenginliklere ama günümüzü de ilgilendiren zenginliklere, gömütlere –yani som altın olmasa da başka yeraltı varlıklarına– getiriyor.

Fransa’da kilosu iki bin euro eden mantarlara, turizme ayrılma yatırımını uçuracak müthiş manzaralı arazilere, gömülü kalmış heykellere, eşek üzerinde yol alan kekik kokulu, burma saçlı esmer güzeli yörük kızlarına.

‘Bir çıksan, dolansan şuraları’ diye karar alıyor birileri kafamın içinde. Aşağıdan yukarıya çıkmak ölümcül olabilir, en iyisi birisi beni arabayla çıkarsın yaylaya, orada yolun başını sorar, tutturur ineriz.

...

Kısa bir hazırlık, ne almalı ki hafif olsun...

O zamanlar “trekking” filan yok, bilgi yok, deneyim yok, araç gereç hiç yok. Bir torba, bir şişe su, şapka, lastik ayakkabı.

Tamamdır. Ertesi sabah gün doğumunda birinci kademedeki bir yayladayım.

Bilmeyenler için söyleyeyim, bu yaylalar basamak basamak yükselir gökyüzüne doğru. Biraz daha yukarıda hep daha serini, daha güzeli, daha kayıp ama daha ilginç olan bir tanesi vardır. Ama ben ancak birinci kademeye baş edebilirim.

Yayladan iniş için önce çanak biçimindeki bu yemyeşil düzlüğü çevreleyen hafif yamacın aşılması gerekir. Yayladaki küçük köyün görece büyük kahvesinde oturan üç beş kişi, kendilerine bu tam donanımlı, şehirli görünüşlü yabancı çocuk tarafından sorulan, “Eski göç yolu ne tarafta acaba?” sorusuna önce biraz hayret, sonra da gizli bir acıma ifadesiyle yanıt verirler.

Yol, yeşil araka-bezelye ve nohut tarlalarının ötesinde, çanağın bir kenarına yaslanmış duran serenderler dizisinin yanından uzanıp gidermiş.

Yanıt bu kadar, ne bir soru ne de bir yorum.

Sonrasında köylüler kendi olağan, sonsuz donuk ifadelerine ve hareketsiz konumlarına geri dönerler.

Serenderler mahallesi, barındırdıkları tahılların sağlıklı korunabilmesi için yaylanın yaz kış en iyi rüzgâr alan bir yerinde

olmalıdır, bu nedenle dağların ötesine açılan bir boğazın yanı başında yer alırlar.

O boğaz da işte bana yolumun başlangıcını işaret ediyor.

Önce nohut, bezelye tarlalarının arasından yürünür ve yalnızca serenderlerden oluşan bir minik mahalleye varılır. Bu mahallenin sessiz ve insansız, yapayalnız biricik sokağından ürpererek geçilir. Tam boğazın en üst noktasında, sanki bu yüzyıllar boyunca kullanılmış yolu işaret etmek üzere oraya dikilmiş bir harnup ağacı vardır. Kışın bu boğaz nasıl bir rüzgâr alıyorsa, neredeyse yan yatmış koskoca bir gövdeye sahip. Belki de büyülmeyenleri biz ölümlüler daha kolay toplayabilelim diye, bizlere sunmak üzere yerlere eğilmiştir. Birkaç keçi boynuzu koparıp keyifle kemiriyorum.

Artık yayla çanağının sınırlarındayım, ardımdaki yeşillik denizine veda ediyorum.

Çanağın kenarına ulaşınca, aşağılarda sonsuzluğa uzanan bir boşluk, insanda uçma isteği uyandırıyor.

İleride dünyanın gerçekten de yuvarlak olduğunu kanıtlarçasına yumuşacık eğimli ve sonsuz görümlü masmavi Akdeniz karşılıyor yolcu.

Aşağıda kıvrım kıvrım kıyılar, sabah güneşi henüz imbat ürpertmediği için ayna gibi dümdüz bir denizden yansıyor.

Sonsuz bir sessizlik, belki ta karşılara, Afrika kıyılarına kadar süregiden bir sessizlik.

Yalnızca rüzgârın sessizliği. Hissedilen bir rüzgâr esmese bile kendini göstermeyen o cinlerin gizli çığlıkları, bitmeyen o hafif fisiltı. Bu tekinsiz ses rüzgârdan mı gelir, ağaçtan mı, bilinmez.

Yamaç aşağı bakınca kimi küçük düzlüklerde biraz bağ bahçe, bir iki ev görünüyor. Eski yayla göç yolunun izi, artık belki yalnızca bu evlerde yaşayanlar ve onların keçileri tarafından kullanıldığı için, çok az seçiliyor. Aslında biraz ilerleyince, minik

toplar halinde serpiştirilmiş keçi kakalarının bana doğru yolu gösterebileceğini düşünüyorum. Tek sorun, bir insanın, hele de trekking deneyimi olmayan zavallı bir şehirlinin her zaman keçilerin geçebildiği yerlerden geçememesidir. Bazen yanılıp çok keskin bir kayalığın uçurumunda çakılıp kalıyor, geri dönmek zorunda kalıyorum.

Göçerler yolu yaklaşık iki saat sonra beni tahmin ettiğim gibi bir-iki yapıdan oluşan bir düzlüğe ulaştırıyor. Henüz inişin yalnızca dörtte birinde olmama karşın, epeyce yoruldum, biraz da korkuyorum buralarda.

Akıl işte, diye söyleniyorum.

Düzlükteki eve tedirgin yaklaşıyorum. Havada hoş kokulu bir duman var. Denize arkasını dönmüş bu belki de tek gözlü taş evin avlusunda bir ocak, ocağın başındaki hasırdan alçak taburede isten kararmış bir kazanda çamaşır kaynatan belki yüz yaşını aşmış bir kocakarı.

Tam da çocukluğumun masal kitaplarındaki büyülü iksir kazanını kaynatan cadının gibi bir görüntü.

Duman ve buhar birbirine karışarak gökyüzüne uzanıyor. Kaynayan çamaşırdan yükselen saf zeytinyağı sabunu kokusuyla odunların dumanındaki hiç tanımadık ıtırılı bir koku neredeyse büyülü bir karışım yaratıyor.

Kadın bana doğru bakmadan ve sanki her gün oradan benim gibi tuhaf tipler geçermişçesine aldırılmaz biçimde, “Gel hele otur biraz bakeem,” diyor.

Evet biraz soluklanmak iyi olabilir.

Hava, görüntü, koku ve bütün ortamdaki yavaşlık, hafif bir uyku hali oluşturup çevreyi sarmalıyor.

Kafamdan, bu ihtiyar cadının çevreye saldırdığı kokulu duman tarafından büyülenmek, onun emrine girmek, sonsuza kadar onun kölesi olup ona hizmet etmek zorunda kalmak gibi tuhaf,

korkulu şeyler geçerken, bir yandan da uyumamak için kendimi zorluyorum.

Avluyu çevreleyen duvarın taşları arasından, bu tuhaf düşüncelerimi selamlamak üzere; incecik ve kapkara minik iki yılan çıkıyor, etrafla pek ilgilenmeden az ötedeki iki başka taşın aralığında süzülerek kayboluyorlar. Uyku halimden çıkıp, “Aman,” diye havaya sığıyorum.

Kadın hiç ilgilenmiyor, büyüdü iksirini kaynattığı kazanını tahta sopasıyla ağır ağır karıştırmaya devam ediyor.

Bağırmana içeriden kocakarından daha da yaşlı görünümlü, gövdesi iki büklüm, nur yüzlü bir dede çıkıyor. O da beni hiç garipsemeden, “Ne ola ki,” diyor sakince. Cadının kocası da herhalde bu dede, bu da yılanların efendisidir, diye düşünüyorum.

“Aman dede, bu taşların arasında yılanlar var. Bunların aralarını bir sıvatsanız,” diye aklım sıra tavsiyede bulunuyorum.

Artık buzlanmış maviş gözlerinde belli belirsiz ama hınzır bir gülümsemeyle bana bakıyor. “Heee, yılanlar var demek. Eyi eyi. Peki ben o taşları suvarsam onlar nerde yaşicecek?”

Aklım biraz başıma geliyor; ekoloji, doğa ile barış, sonsuz yaşam, dayanışma, sürdürülebilirlik gibi sözcükler geçiyor kafamdan. Ama tüm bu kavramları aşan alaycı bakış karşısında sessiz kalmak daha doğru olacak galiba.

Toparlanıyorum, “Haydi, kalın sağlıkla,” gibi bir şeyler geveleyip arkama bakmadan yokuş aşağı yola koyuluyorum.

Toros yaylalarından Kayıpköy kıyılarına doğru inişim devam ediyor.

Taşların arasında yer yer bugüne dek hiç görmediğim türden bitkiler, çiçekler hâlime gülüyor. Şu gökyüzüne bir havai fişek gibi ulaşan kırmızı toptoplusu da ne ola? Öylesine albenili ki bir topunu koparıp yesem. Aşağılarda duyduğum hikâyelerde, kimi kötü niyetli kişilerin kullanıp da hasımlarını sancılar içinde kıv-

randırtan iksirlerin zehirli kahramanı olan ağı bitkisi bu olabilir mi acaba?

Danyal, “Aman böyle bilmediğin şeyleri ağzına atayım deme sakın!” diye nasihat etmişti.

Aklıma baldıran otu geliyor, Sokrates gibi, ben de bu taşların dibinde ağumu yiyip, bir kenara huzur içinde sonsuzluğa göçmek için kıvrılsam mı?

“Doğaya ait şeyler, bilemeyeceğim kadar güzel ama ürkütücü.”

Yalnızlık sürüyor, ama deminki yılanları düşününce pek de sayılmaz.

Sessizlik de korkutucu ve gizli şifreleriyle sürüyor, ama biraz dikkatle dinleyince, doğanın sesleri, hafif bir rüzgâr uğultusu, hışırtılar, şırıltılar... efsanevi yaratıkların fısıldaşmalarıdır bunlar, diyorum.

Herhalde bu yolculuk bana ağır geldi, yavaş yavaş kafam buluyor, Acaba oksijensizlikte görüldüğü söylenen halüsinasyonlar mı bastırıyor, diye kendi kendime konuşuyorum.

Saçmalama, diyor kalan aklımın sesi, Everest’te değilsin, olsa olsa denizden bin metre yüksektesindir. Biraz sonra duyduğum şırıltının küçücük bir su kaynağından geldiğini anlıyorum. Derme çatma bir yalak; daha doğrusu, iki düşey bir yatay kaya parçasından oluşan minik doğal bir çeşme. Suyu öyle az akıyor ki, birkaç metre ileride toprağın içinde kayboluyor.

“İçsem mi?”

Aman bu su da üzerimdeki tuhaf ruh halini artırır filan, boş ver.

“Zaten mataranda suyun var.”

Yine sesli düşünüyorum.

Ve dehşet verici bir an:

Taşlardan tiz sesli bir yanıt geliyor,

“Kim ola?”

Önümdeki, daha doğrusu altımdaki kayaya yaslanmış bir adam.

Bembeyaz bir adam.

“Ey yüce Zeus, bu da ne halt etmeye dolandığımı bilmediğim bu dağların cinlerinden biri olsa gerek.”

Beyaz hasır taklidi plastik fötr şapka, beyaz fanila, beyaz keten ceket, beyaz pantolon, beyaz çorap, beyaz bez ayakkabılar kuşanmış cılız, ufak tefek ve kara kuru bir adam.

Bir ayağı çıplak, daha doğrusu ayakkabısının birini çıkarmış, çorabını özenle katlamış, üzerine koymuş, sırtını taşa vermiş, beyaz bir mendille ayağını ovalıyor. Soran bakışlarıma yanıt olarak, yerel lehçesi ile tuhaflaşmış bir İngilizceyle bir şeyler söylüyor. Sonra “yabancı”nın yerli türü olduğumu anlayınca biraz şaşırıyor. Hemen açıklamaya girişiyor. “İnerken ayağı ağrır insanın evlat,” diyor. “Ara sıra durup soğuk suyla ovaliyeceen.”

Suratımdaki ifade donup kalmış olmalı, yalnızca suratımda değil, bütün gövdemin onu gördüğüm andaki gibi donakaldığını algılıyorum.

“Ben Akmahmut,” diyor, “bu Akmahmut, ak yer ak sıçer deerler aşşadakiler.” Sanki bu sözcükler her şeyi yeterince açıklamış gibi, e ne var yahu, ifadesiyle yüzüme bakıyor. Ayıp oluyor herhalde, bir şeyler mi söylemeli Akmahmut beye, yoksa kaçıp gitmeli mi?

Sessizce işine dönüyor Akmahmut.

Ben yavaşça iyi günler dileyip uzaklaşırken arkamdan biraz kızgınca, “Sen birazdan kararları da göreceen, bakalım ne yapaceen o zaman?” diye sesleniyor.

Tamam ben kaşındım. Bu Kayıpköy’ün kıyısındaki tımarhane bana yetmedi, bir de dağlarına tırmandım. Ne işim var Allah’ın dağında, ben zavallı bir şehirli, bir yabancı adamım buralarda.

Şimdi de kara adamlar çıkacakmış karşıma, ne halt edeyim, sağ sa-
lim bir inebilsem kıyıya, yeminle evden çıkmayacağım bir hafta...

Dağa tırmanan yolun ilk kavşağından bir minibüse atlarım
artık, bir tek düzlük kaldı son inişten önce, beyaz herif haklıy-
mış, ayak bileklerim de fena ağrımaya başladı, bacak kaslarım
ateş gibi yanıyor, beş altı saattir yürüyorum, korkaklığımdan şu
deniz manzarasının bile tadını doğru dürüst çıkaramadım, lanet
olsun. Neyse köpek, domuz, tilki, kurt ne bileyim o yaratıklar da
çıkabilirdi karşıma, yine de şanslıyım, yalnızca tuhaf insanlarla
karşılaştım. Tuhaf işte buralar. Tuhaf sözcüğü de ne tuhaf bir
sözcüktür. Tuhaf... tuhaf, diye söyleniyordum.

Biraz toparlanmıştım.

Kara yolundan önceki son düzlükteyim artık, burada da bir iki
evlik bir topluluk konuşlanmış görünüşe göre.

Cadınınkinden biraz daha teşkilatlı bir ev grubu galiba bura-
daki, çevre de oldukça derli toplu.

Artık hazırım.

“İşte şimdi de kara adamlarla yüzleşmek üzereyim,” diyecek
kadar da kendimi topladım. Bir an aklımdan *Alice Harikalar
Diyarında* geçti, gülümsedim ve o anda zenci ailesini gördüm.

*“Tomrukları yükledikten sonra kıl yelkenli tekneler Mısır’a doğru
yola çıktı, ufukta kayboluncaya kadar seyrettik, ertesi sabah bir baktık
geri gelmişler, meğer rüzgâr dönmüş.” Böyle bir öyküyü hem de birinci
ağızdan (elden), gerçekten yaşayan birisinden dinlemek müthiş bir şey.*

*Kayıpköy’de sedir tomrukları dağlardan kesilip koya indirilirmiş.
Aşağıdan yukarı tepelerdeki cılız sedir ormanlarına bakınca bu hikâ-
ye doğru gibi görünüyordu. Yukarılardan, dağlardaki ormanlardan
aşağılara, Akdeniz’e bakınca da, olabilir diyorsunuz. Burada coğraf-*

ya öyle bir biçim almış ki, becerip de hallice bir kayayı dağdan aşağı yuvarlarsanız, doğruca Kayıpköy koyuna kadar iner.

Şöyle bir söylenti var zaten bu köyde: Her yer öylesine eğimli ve taşlı ki, karayolları ta dağların dibindeki yolu açarken buralılar, evlerinin dağ ve deniz tarafındaki kapılarını açık bırakmış. Ne olur ne olmaz, belki yukarılardan yuvarlanan bir kaya da bizim evi yıkmamaya karar verir de arka kapıdan girer, öndekinden çıkar diye.

Dağlarda artık sedir ağacı hiç kalmamış gibi, kimine göre bizim sedirler Bağdat demir yolu yapımına gitmiş, travers olarak, kimine göre Süveyş Kanalı'na kazık olmaya... Koyda, teknelerle yola çıkmayı bekleyen tomrukların üzerinde oynarken suya düşüp de dayak yemeyen kalmamış Kayıpköylü çocuklardan.

Dağlarda tanışmak üzere olduğum bu Habeşler de nereden gelmiş, diye sormayacaksınız herhalde, elbette sedirleri kesip yamaç aşağı yollamaya gelenlerin torunları bunlar.

Anlayabildiğim ya da hayal edebildiğim kadarıyla kimileri zincirlerini atmış, özgürlüğü seçip buralara yerleşmiş.

Zencilerim beni çok iyi karşıladı. Gerçekten sevgi dolu, güler yüzlü, çalışkan görünüşlü, derli toplu bir iki ailenin işletmecisi olduğu siyah bir cenneteydim sanki. Ne yaptığımı sordular, açıklayınca çok ilgilendiler ve elbette çok güldüler. Acıkmışsındır, deyip ayran ve elma verdiler. Otur dinlen çok fena ağrıyacak bu bacakların, dediler. Altı yedi saat yokuş aşağı yürüyüp akşam yattığımda, kaçınılmaz bir araz olarak canıma okuyacak tendonitimi sağaltmak için bir kovaya soğuk su koyup ayaklarımı içine sallandırtılar.

Kendilerine, ödümü patlatan beyaz adamın da böyle yapmam gerektiğini söylediğini anlatınca kahkahalar arasında, “Akmahmut’a rastlamış bu... Onun giydiği de, yediği de, içtiği de, sıçtığı

da aktır, bu yüzden ona Akmahmut denir,” diye açıklamada bulundular.

Biliyorum, yeni öğrendim daha doğrusu diye bozmadım onları.

Anlayabildiğim kadarıyla adamcağızın nedense renkli şeylere alerjisi varmış ve böylece yörenin ilk vejetaryeni ile de tanışmışım.

Bir süre daha bu cennetin tadını çıkardıktan sonra, kendimi yeniden yokuş aşağı saldım, elbette zencilerime neden zenci olduklarını sormadan. Çünkü ben ilgili bir şahıstım ve hikâyeyi zaten daha önce “aşağıda” dinlemiştim.

Yokuş aşağı sekiz saatlik yürüyüşüm gün batımına yakın, asfalt yoldaki sarnıcın yanında sona erdi. Elimi salladığım ilk kamyonet beni sevgili Kayıpköy’üme attı.

O gece ayaklarım havada yattım, ağrıdan sabaha kadar inledim.

GÂVUR DANYAL

Çılgın mucit, zeytinyağcı, sabuncu, tesisatçı, demirci gâvur Danyal'ın güneş enerjisini keşfinin ve damdan düşerek ölümünün hikâyesidir.

Hayatımın ilk inşaatını yapmaya çalışıyorum. Eğimli, üstelik kayalık bir arazide, on metreye on beş metrelik bir dikdörtgen çizilecek, köşelerine kazıklar çakılacak, aralarına bir ip çekilecek, sonra yalnızca orası düzlenip kazılacak ki temel atılsın, inşaat başlasın. Mal sahibi, kendi tanımıyla “kentteki kurtlar sofrasından bezip buralarda inzivaya çekilecek” olan eski finansçı Yalçın.

Bu köyde inşaat dediğın iki göz odadan oluşur. Bizimki ba-yağı büyük kalıyor yanlarında ama adamım, yani ilk işverenim iki göz odayı da irice istedi, konukları olacakmış. Bir de üst katta kartal yuvası gibi kendi özel odası. O zamanlar ancak ikinci kata kartal yuvası deniyormuş, vay canına. Şimdilerde Kayıpköy'de üç kat sınırlamasına karşın sekiz katlı binalar yapıyor.

Yaşasın turizm, yaşasın inşaat!

Bu iki gözlü evlerin nasıl yapılacağı konusunda köyün çobanından daha bilgili olduğum da, doğrusu söylenemez. Öyleyse şimdi de yaşasın yüksek öğrenim.

O dikdörtgeni çizebilmek için yazın yakıcı sıcağında taşlık ve eğimli arazide kan ter içinde bir yukarı bir aşağı koşturuyorum. Alet edevat yok, olsa bile kullanmayı bilen kim.

Yamacın yüksekçe bir yerinde kayaya tünemiş iri yarı, kara bakışlı yarım sakallı bir herif, sırtarak beni izliyor.

Bunların âdetidir, trafik kazası olup uçurumdan otuz metre aşağı bir araba düşse, bir uçak denize zorunlu iniş yapsa, bir keçi bir beygiri kovalasa, kılları kıpırdamaz, aynı ilgisiz pozisyonu alır kıpırdamadan seyrederler. Bunlara göre çömelmek de en iyi seyretme biçimidir.

Marmarisli denizci bir arkadaşına, “Peki siz kışın ne yaparsınız yahu?” diye sormuştum. Yanıtı basitti. “Bir duvar dibine çömelir, bir sigara yakıp sessizce denizi seyrederiz.”

arada, bizim basit dikdörtgen planımız araziye bir türlü oturuyor. Sinirleniyorum. Güneş batmak üzere, lanet olsun, yarın devam ederim, deyip metremi, tebeşirimi, gönyemi toplayarak, depodan bozma pansiyonuma yollanıyorum.

Gece, Ege uygarlığından günümüze kalan devasa antik yapıları, Pitagor’ları, Thales’leri filan düşünerek utanç içinde uymaya çalışıyorum, sıcağın ve sivrisineklerin işgal ettiği odamda kâbuslar görüyorum.

Ertesi sabah pek de erken olmayan bir saatte işimin başına yollanıyorum.

Benim dörtgenin kazıklarının yerleri biraz değişmiş.

Dünkü herif bu kez de bir ağacın dibine çömmüş, sırtarak yeşil bir şeyler atıştırıyor.

‘Bu aşağılık köylü benim işime mi karıştı, ne haltlar dönüyor, gene araziler arası sınır kavgası mı çıkacak, lanet olsun ulan,’ diye düşünürken dev adam, “Küçük Bey doğrudur, doğrudur, boşuna koşturmayasın diye ben düzelttim senin araziyi,” gibi bir laflar ederek aşağı yanıma geliyor. Küçük Bey demesi düpedüz küçümseme.

Kkmş... Boyu küçük, küçük burjuva, yabancı, küçük ve beceriksiz şehirli gibi anlamlar çıkarıyorum. “Ne küçük beyi, ben bu diploma için yirmi yıl okudum ulan koca deve,” diyebilirim neredeyse.

Daha ağzımı aamadan kir içinde görünen ama gerçek emekle biçimlendiğini şimdi gülümseyerek algıladığım o koca ellerini poturunun cebine sokup bana zıkkımlandığı o tuhaf yeşil şekerlerden bir avuç uzatıyor.

“Sağ ol dayı, çeker yemem sabah sabah bu saatte,” derken, “çeker değil, arakadır bu ocuk, zihni açar,” diyor.

Vay namussuz, espri anlayışı da fena değil, çiğ araka yiyecekmişim de zihnim aılacakmış.

Glşyoruz karşılıklı. Sarı ve bozuk dişleri var, bütün buralılar gibi; sudanmış, iyot fazla mıymış, az mıymış neyse, unuttum, doğru düzgün kimya ya da biyoloji de okumadık ki birader.

Arazide bir taşın altına koyduğum planımı çıkarıp veriyor. “İşine başlamış oldun işte,” diyor.

Dostça bir durum.

Danyal dayı, bu işi nasıl kıvırdığını bana hiç açıklamadı. “Sırdır!” dedi, konuyu kapadı. Aslında bu herifler yıllardır mimar, mühendis filan kullanmadan dağda taşta yamuk yumuk arsalarda ev yapıyorlar, doğru ya. Biraz yamuk da olsa bu evler yüzlerce yıldır ayakta duruyor. Çevredeki fay hatlarına, yarlara, dere yataklarına, olup bitmiş bunca kadim uygarlığın yapıtlarını yerle bir eden depremlere karşın ayakta kalmış iki göz evler.

Kendisine gâvur denmesinden de gocunmuyor adamım, biraz da gurur duyuyor sanki.

Bir gün bana bu sıfatın anlamını da açıkladı. Buralarda eskiden Müslüman Türkler yalnızca tarım işlerini yaparmış. Saraç, kömürcü, sabuncu, demirci benzeri daha çok sanayi üretimine yakın işlerle para alışverişine dayalı ticaret ise Rumların, Ermenilerin, Musevilerin ilgi alanına girmiş. Türkler biraz da aşağılayarak, bu işleri o gün bu gün yapanlara gâvur der geçirmiş.

Sanayi ve ticaret burjuvazisinin nasıl bu gayrimüslimlerin egemenliğine geçtiği ve sonra da tümünün neden tasfiye edildiğine dair yapılabilecek bir araştırma için iyi bir başlangıç noktası.

Gâvur lakaplı Danyal sonunda dostum oldu ve ilk yapımın yükselişinin biricik şahidi olarak beni bir gün bile yalnız bırakmadı.

İzleyen günlerde evinin eskiden ahır olarak kullanıldığı belli olan feci karışık ve pis atölyesinde, herkesten sakladığı birçok tuhaf icadını da benimle paylaştı.

Damında yarattığı güneş enerjisi toplama, su ısıtma düzeneğinin karmaşıklığı görülmeye değerdi doğrusu. Denizaltıların havalandırma sistemini aratmayacak karmaşıklıkta bir boru kalabalığıyla karşılaştık. Sistemi birlikte biraz basitleştirdik. Çift camlı kolektörü yanlış anlamış garibim: İki camı üst üste koymuş. Arada bir hava boşluğu olması gerektiğini söyleyince derhal anladı ve “okumuş olmak başka şey işte” diye kabullendi.

Atölyesi, güneş kolektörlerinin yanı sıra, su çıkırıkları, biley makineleri, ilaç pompaları, zeytin çekirdeği çıkarma mekanizmaları, araka toplama araçları, sabun tozu değirmeni gibi icatlarıyla doluydu. Eskiden burada zeytin de sıkıldığı için, atölyesinin duvarlarına sinmiş acı kokuya karşın, onun bu oyuncak fabrikasında birlikte keyifli saatler geçirdik. Bütün bu icatlarını anlatırken biraz hüzünlüydü. Artık değişen bir dünyada bu tür araç gerecin pek de bir işe yaramadığının bilincindeydi.

Bir ara bana, tek gözünü kısıp (derin düşünürken hep böyle yapardı), “Bizim sokakta bir pansiyon yapılıyor, şehirliler eski bir binayı almış, otele çeviriyorlar, turistler gelecekmış,” dedi. Canı çok sıkındı.

“Şimdi bunlar yarı çıplak dolaşır, içki içer dağıtırlar, bizim çoluk çocuk ne olacak, ben kapımın önünden geçirmem bunları,” diye dert yandı. Becerebildiğim kadar, dünyanın değiştiğini, artık böyle şeylere alışması gerektiğini anlatmaya çalıştım. Hatta, “Danyal, belki senin kızlar da mayo giyip denize girer, biraz açılır saçılırlar, üzülme böyle şeylere,” dedim.

“Bizim birader de kayığını turist işi için değiştiriyor, ‘balıklı uğraşacağıma turistten kazanacağım’ diye karar vermiş. O pis sakallı suratıyla artık kızların peşinde koşacak elbet, nasıl olacaksa. Zaten içkiyi de çoğalttı, karısı çok şikâyetçi, ben ailemi nasıl koruyacağım,” diye sıkça hayıflanıyordu artık.

Günler aylar geçtikçe daha da hüznüldü Danyal. Kim bilir neler geçiyordu aklından.

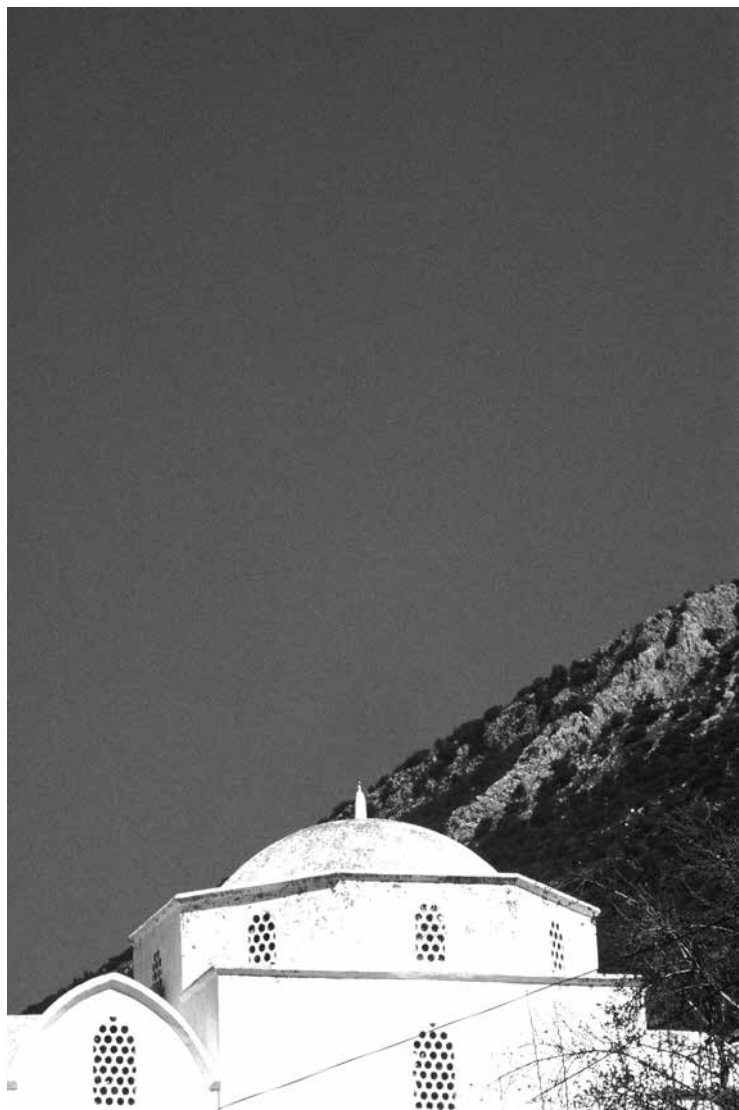
İyice kapandı içine, atölyesinden çıkmaz oldu, yeni işler yaratıyordu kendine belli ki. Pek ilgilenen yoktu icatlarıyla, ama elektrik bir uygarlık gereği olarak gelip üstelik de paralı olunca, Kayıpköy’de bütün yerliler damlarında Danyal’ın biraz da benim teknik önerilerimle geliştirdiği güneş kolektörlerini kullanmaya başladı.

Ben uzaklardayken güneş kolektörü taktığı bir damda başı dönmüş, düşmüş. Meğer şekeri varmış.

Tam da durmadan çiğ araka taneleri yenecek hastalık.

Danyal, sonuç olarak, Kayıpköy’de dolaşan yarı çıplak ve sarhoş turistleri göremedi.

Cennette kimlerle, nelerle karşılaşıyordur kim bilir.

HOCA'NIN LANETLENDİĞİ GÜN

Hippi ile hocanın acıklı hikâyesidir.

Kiliseden bozma camiyi kilise sanıp bir geceliğine sığınan hippî kızla ertesi sabah kahvaltıda basılan imamın başına gelenler.

Kız canını zor kurtardı kamyoncudan.

Hayalleri vardı. İngiltere'de arkeoloji okurken öğrenip derin bir ilgi duyduğu Ege uygarlıkları hakkında biraz da yerinde bilgi edinmek, o muhteşem yapıtlardan günümüze kalan yıpranmış taş duvarların, devrik kolonların, gizli, şifreli yazıtların izini sürmekti hayali. Ailesi pek de tekin olmayan bu coğrafyalara uzanmasını hoş karşılamayınca onlara on dokuzuncu yüzyılın öncü seyyahlarından, buluşlarından, kitaplarından, çizimlerinden örnekler gösterdi.

Sonunda gerekli izni ve parayı koparınca yola koyuldu.

Olaylar bir iki gün iyi gitti. Konukseverlik şaşırtıcıydı. Ne de olsa buradakiler o muhteşem uygarlığın yeşerdiği topraklarda yaşıyor, aynı havayı kokluyordu. Pek de sağlıklı görünmeyen bir eczaneden aldığı bir iki acil bakım malzemesi dışında, neredeyse hiçbir şeye para harcamadan evinden millerce uzaktaki bu muhteşem toprakları doya doya dolaşıp fotoğraf çekiyor, kayalıklara tüneyip, eskiz defterine öykündüğü on dokuzuncu yüzyıl seyyahları gibi çizimler yapılabiliyordu.

“Eh, her yerde olur böyle erkekler, böyle vakalar” türünden bir sıkıntı yaşamıştı az önce. Otostop çektiği kamyon şoförü ellerini kullanmaya kalkışınca, durumu atlatıp bu müthiş yamaç yerleşiminin uygun bir virajında kamyonu ve asfaltı terk ederek, kıyıya doğru yokuş aşağı inmeyi başarmıştı.

İri kıyım kamyoncu neyse ki işaretle ifade ettiği taleplerinde fazla ısrarcı olmamıştı.

Bacakları biraz titremekle birlikte kendisiyle gurur duyuyor ve yamaç aşağı yürüyorken onun düşünceleriyle buluşalım:

“Tanrım muhteşem, Likyalıların torunlarının yaşadığı neredeyse hiç el değmemiş bir yerleşim. Sonra Romalı Hristiyanlar, Grekler, Müslümanlar, Türkler...

“Buralıların şu dağlardan inen yürükler olduğunu okumuştum. Oraların sert doğası nedeniyle herhalde, biraz kaba davranışlı olsalar bile ne kadar içten insanlar. İngiltere’de, kötü niyetli birinden sıyrılmak ne denli zorsa burada da o kadar kolay. Zavallı adamcağız ne mutsuzdur şimdi kim bilir.

Her yer ne kadar terk edilmiş, karanlık, sessiz.

“Neyse, bu geceyi geçirebileceğim en güvenli yerin de kıyıdaki şu kilise olduğu kesindir.”

Yavaşça yürüdü, etrafı kolladı, kilisenin alçak bahçe duvarından kolayca atladı, bahçedeydi artık, çakıl döşeli yolu aştı, ahşap kapıyı iterek sessizce içeri süzüldü. Karanlık mekânda, arkalarda bir köşeye kıvrıldı, korku ve yorgunluk bedenini iyice vurmuştu, kendini Meryem'e emanet eden birkaç sözcük mırıldandı ve uyudu.

...

Köylünün taktığı adla "Takunyalı Hüsam", yani Kayıpköy'ün kiliseden çevirme biricik camisinin genç hocası, bekâr Hüsamettin, bitmek bilmeyen rüzgârdan, rüzgârın çıkardığı kapı gıcırtilarından, sıcaktan ve yalnızlıktan mustarip, uykusuz ve terli bir gece geçiriyordu.

Hüsamettin Hoca'ya köyde talip çıkmamıştı.

Şimdiki kızlar bir an önce köşe dönmenin, varsa yoksa bölgeye sinsice sokulmakta ve değdiğine köşe döndürmekte olan turizmle ilgili ticaret erbabı bir koca beklentisi içindeydiler. Kim ne yapsındı, zavallı bir maaşa talim eden terfi umudundan yoksun bu garibanı. Tek umudu, kızına dini bütün bir koca arayacak biraz varlıklı bir hacı amcanın ortaya çıkmasıydı.

Bekâr hocamız, "fesuphanallah yahu" diye söylenerek caminin lodosla çarpan kapı ve pencerelerinin kapaklarını kontrol için yatağından kalkıp kiliseden bozma camiye uzandı.

Açık kapı çarpıyordu. "Ben bunları sıkıca kapattıydım, giren mi oldu buraya, kim ola len, yine bizim deli bakkalın deli oğlu babasının dayağından kaçıp sığınmış olmasın," diye içeriyi de bir kolağan etmeye karar verdi.

Amanın birisi, saçları sapsarı bukleli bir kız, halının üstünde bir yorganın altına kıvrılmış, yorgan da sıyrılmış, bir huri, bir

güzellik ki deme gitsin. Yarı üryan bir huri, caminin kadınlar bölümüne cennetten düşmüş sanki. Sessizce dışarı çıktı, uyku sersemi, evine kaçtı, hayaldir herhalde dedi, “Bu işareti neye yormalı acaba, hayırdır inşallah” diye söylenerek tövbeler getirdi.

Hayal, kâbus ve ter içinde geçen bir iki saat sonrasında, uykusuz ve sersemlemiş bir hâlde sabah ezanına kalktığında karşısında güler yüzlü, masum, sevimli genç kızı görüp, gece olanların aslında bir hayal olmadığını algıladı. Bir an gözünün önünden duvarlarda artık üzerleri birkaç kat kireç badana ile örtülüp görünmez kılınan eski ikonaların resimleri geçti, bu sefer de, ‘Hazreti İsa beni mi sınıyor büyük Allahım’, diye düşündü.

Sonra, karşı adalardan bir papazın oğlunun bu yakadaki bir kıza gönül verip evlendiğini düşündü. Neden olmasındı, belki de yüce Rabbin bir tür karşı harekâtı söz konusuydu şimdi.

Hacı amcaların ellerine düşmeyebilirdi belki Hazreti İsa sayesinde. Gözünün önüne bir kilise düğünü geldi, karşı dünyanın papazı nikâhlarını kıyıyor. İyi niyetten mi, intikam duygusundan mı bilinmez, papaz bir de sırtıyor ki.

Yeniden evine koştu, buz gibi suyla abdestini tazeleyince biraz aklı başına geldi.

Uzun ve zorlu bir işaretleşme sonrasında, hurinin durumunu biraz anladı. Sabah namazını eda etmek için cemaatin toplanması halinde başına gelebilecek felaketleri az da olsa kestiren genç hoca efendi, minik huriyi aceleyle evine saklayabildi.

Böylece sabah namazı (dört beş kişilik ama yetkin, seçkin ve epeyce geçkin standart cemaat ile) kazasız belasız eda edildi.

Saat yediye doğru, ufak ufak uyanan köy halkı, caminin kıyısında kendisine Hacı Mehmet Ağa tarafından tahsis olunan

küçük kulübenin çardağı altında güle oynaya, işaretleşe, işretleşe Mehmet Ağa'nın tavuklarının taze yumurtalarını taze ekmekle gövdeye indirerek kahvaltı eden hoca ile, yarı üryan hippiyi görüp dehşete kapıldılar.

Hocanın camideki görevinin de son günü oldu bu elbette.

Hippi kılıklı İngiliz arkeolog, bu güzel caminin avlusunda kopan kısa süreli ama şiddetli tartışmalardan ne anladı ve nasıl, nerelere kaçtı bilinmez.

Bu yakada lanetlenen Hüsam hoca da belki karşıya geçip papaz efendiye teslim olmuştur.

...

Dünyadan bihaber ünlü bir tarih profesörümüzün, yıllar sonra, artık kıyıda dağa kadar her karış toprağı turistik olmuş Kayıpköy'ü ziyaretinde başından kim bilir başka ne maceralar geçen kiliseden dönme camimiz hakkındaki yorumunu ise unutamıyorum:

“Biz Türkler camileri, en güzel yerlere yapıp bu güzel doğanın, bu manzaranın içine etmeyi nasıl becermişiz yahu!”

İKİNCİ HARP'TE TOPLAMA KAMPINDAN KURTULAN BELÇİKALİ'NİN MUTLULUĞU BULDUĞU YER

Şimdiki gibi, kanallarca televizyon, radyo, dakikada bir haberleri gelişen internet filan yoktu. Kara kışta şehir dışı bir yerlere gidilecekse, Ankara'ya, meteorolojiye telefon edilir, hava durumu sorulurdu.

Telefonda uzun beklemelerden sonra Bilecik-Kütahya- Afyon hattındaki hava durumunu alıyoruz:

Resmî açıklamaya göre, “hava ve yol durumunu Allah bilir”-miş. Bu durumda kara kışta Anadolu yollarında kelleyi koltuğa alıp güneye doğru iniyoruz. Amacımız güzel kıyılarımızdan bir bölümünün daha canına okuyacak yeni bir turistik tesis tasarımı için yer görmek. Nedense bu arsalar hep kışın alınır satılır, otelci, tatil köycü de tutturur, önce bir arsayı görün de sonra konuşalım, diye.

Bu kış kıyamette, normal zamanda zaten on altı saat süren yolculuk çok zorlu geçeceğe benzer. Bir de konuğumuz var, ar-kadaşımın, iş ortağımın kayınpederi.

Belçika'dan ölkemize gelin gelen kızını Noel vesilesiyle ziyaret ediyorlarmış.

Eşiyile kızı tutturuyor.

“Bunu da birlikte götürün.”

“Başımızdan gitsin” mi demek istiyorlar bilemiyorum ama işte “güzel ölkelenizi görsün, tanışın” falan filan. Adam da sevimli bir geveze, yolda oyalalar bizi diye kabul ediyoruz.

Kütahya, Afyon gidiyoruz buz tutmuş yollarda, yol iz de belli değil ya! Uçsuz bucaksız beyazlıkta kara kara kargalar. Konuğumuza göre, “No man’s land” topraklardayız.

“Savaşta ölmedim, buralarda telef olacağım galiba,” diyen Belçikalı savaş gazisi, yol boyunca arka koltukta söyleniyor, bir yandan da akıllıca bir biçimde ve muhtemelen karısından gizlice yanında getirdiği votkayı çekiyor. Savaşta direniş hareketindeymiş, çok savaşmış gerilla olarak, canlar kurtarmış, dağlarda yatmış, işte votka hayatını kurtarmış o buz gibi dağlarda. Ama burası başkaymış, korkunçmuş, şimdi buralarda Türklerden başka kimsenin neden yaşamadığını çok iyi anlamış.

“Evet bir de şu kargalarımız var işte, bizimle buraları paylaşan,” diyorum. Ama konuk çoktan sızmış.

İki üç kez zincir parçalayarak Anadolu platosundaki uzun beyaz yolculuğu bitiriyor, Toros Dağları'nın güneye doğru inen son dönemeçlerini de salimen atlatıp, bizlere ilkokul coğrafya kitaplarından beri vaat edilen daha ılık ve kuru bölgelere doğru iniyoruz.

Akdeniz kıyılarına inince, hava bahar gibi, hatta bir iki bademle erik ağacı çiçeğe durmuş.

Salaş bir benzincide mola veriyoruz. Belçikalı “direnişçi eskisi konuğumuz” biraz kendine geldi. “Mösyö” ne arzu ederlerdi acaba?

Sıcak süt istemez mi, hem mideye iyi gelecek, hem alkolü dengeleyecek, hem içini ısıtacak.

Akıllica.

İhtiyarın isteğı köylü benzinci tarafından inanılmaz bir konukseverlikle gerçekleştiriliyor. Süt taze, koyu, kaymaklı ve sıcak. Hep birlikte bayram ediyoruz bu konukseverlikle.

Daha yolumuz çok. Önümüzde yine bol dönemeçli, daracak, iki yüz kilometrelik bir kıyı yolu var.

Kayıpköy’e ancak sabaha karşı varıldığında elbette elektrikler kesiktir.

Adamcağızı, köyün sabun imalathanesinden bozma tek pansiyonunun köhne odasına çıkarıp, karanlıkta zor bela soyup yatırıyoruz.

Karanlıkta hâlâ söylenip duruyor. “Darling hep uyarırdı, bunca votka içme, kör olursun” diye, “kör oldum değil mi?”

Sevimli, mikrop ihtiyar.

“Saygın bir konuğun yöremizi onurlandırdığı, müthiş zengin olduğu, belki de asilzade olduğu, isterse bütün köyü satın alabileceğı, kesinlikle müthiş bir yatırım yapacağı, salaş balıkçı barınağının marinaya dönüşeceği, yatların onar onar geleceğı...” gibi safsatalar bütün köyde duyuluyor.

Biz de fazla bozuntuya vermiyoruz, gerçek yatırımcımız daha sonra gelecek. Onun yatırımının da bu köye hiçbir yararı olmayacak, çünkü daha da ötelerde, ancak denizden ulaşılan bâkir bir koya sulanıyor bizim asıl adamımız.

Dedikoduların doldurması sonucunda sevimli Belçikalı asilzade ve hizmetkârları olarak da bizler, ertesi akşam yeni kurulmuş olan Kayıpköy belediye başkanlığının onur konuğuyuz.

Sofra Kadim Roma'nın safahat âlemlerini aratmayacak kadar zengin, bize göre bile olağanüstü zengin: Balık, tavuk, et bir arada, bütün yöresel ve yöresel olmayan zeytinyağlılar, börekler, tatlılar her şey sofrada. Bu alışılmadık, yüklü sofrayı görünce bizim ihtiyarın gözleri yuvalarından uğruyor.

Belediye başkanımızın eşi, ev sahibesi, etine sütüne dolgun, kıvrıcık kara saçlı, pek tatlı, biraz cilveli, biraz işveli bir hanım. Anlaşıldığı kadarıyla kocasının da talimatıyla bizim Mösyö'nün, gözünü okşamak için kendine göre hafif de bir makyaj yapmış.

Döneme uygun biçimde merkezden tayinle koltuğa oturmuş olan emekli astsubaydan türeme belediye başkanı, yemekten önce kadehini kaldırıp bizim Belçikalı sahte milyardere hitaben ipe sapa gelmez bir konuşma yapıyor.

Aklı fikri güzel beldesine yapılacak yeni yatırımlarda ve elbette bu yatırımlar sürecinde kendisinin de çevireceği dolaplar da. Biz ise bu hamaset dolu konuşmanın çeviri görevini yerine getiriyoruz.

Milyarder yatırımcımız, yüzündeki hem ciddi hem de hince ifadeyle sürekli durumu onaylayan gülücükler savuruyor.

Neyse, başkanın konuşması bitti.

Bu kez bizim Belçikalı gazimiz elinde rakı kadehiyle ayağa kalkarak aynı saçmalıkta uzun ve övücü bir konuşmayla yanıtıyor bu söylevi.

Konuşmayı ev sahiplerimiz için güzel dilimize çevirme gayreti içindeyim.

Ancak adamımız alkol, sıcak ortam, zengin sofraya ve şark güzel hanımın verdiği heyecana kapılarak, konuşmasının sonunu, 'belediye başkanının karısına ani bir aşk ile vurulduğunu, zaten karısının yollarda ölmesi için onu buralara yolladığını, kim bilir buralarda daha ne güzel hanımefendiler ve zenginlikler bulacağını, izin verilirse yaşamını bu güzel köyde sonsuza kadar sürdürmeye karar verdiğini' söyleyerek bağlıyor.

İletmemizi istediği yakarışlarını Kayıpköy'ün masum insanlarına ağır bir sansürle çevirmemiz, gecenin bir felaketle sonuçlanmasını engelliyor.

Belçikalı sahte milyarder gazi uçsuz bucaksız Anadolu yollarını başarıyla geçti, vardığı Kayıpköy'de en azından sıkı bir sopa yemekten de kurtuldu, şimdiye kadar olayı ucuz atlattık sayılır.

Yalnızca yemeği ve içkiyi fazla kaçırdığı için ertesi gün, yüzünden hınzırca gülümsemesi eksilmeksizin sürekli tuvalete taşındı.

ZENGİN OLAN ÇOCUK

Yaz tatilinde başka bir şey düşünülemez, sıcak denizlere ini-
lecek.

Akdeniz kıyılarına âşığız, dağları aştık, uzaktan denizi görün-
ce şaşırmadık ama coştuk, sonunda Antalya'ya ulaştık. Renault
12'miz bomba gibi, hedef, kıyılardan Bodrum'a ulaşmak.

Evet olabildiğince kıyıdan gidilecek, yol durumuna bakılırsa
bu görev en az bir ay sürer. Ama mitoloji başyapıtları da böyle
seyahatlerle örülmemiş mi?

Yolculuk bütün yaz da sürebilir, çünkü lanet yol hem var gibi,
hem de yok. Başında bahar boyunca uzunca tartışmalar yaşayıp
planlar yaptığımız, çekiştirilmekten eprimiş biricik karayolları
haritamıza göre, yolumuz kimi yerde bir derenin içinde, kimi
yerde dağların tepesinde bir köyde bitiveriyor, sonra bir yerlerde
yeniden başlıyor. Arada bağlantı olup olmadığı ise hiç belli değil.

Üç kişiyiz.

Maceracı uzun saçlı sarışına göre, “N’olucek abi, bir biçimde gideriz işte takıla takıla.” Gitarını da getirmiş yolculuğa, gerçekten de yarım aklıyla ilk gördüğü güzellikte takılmaya hazır. Sanırsın Katmandu’ya erişmiş bir Hollanda hippisi.

Daha da maceracı olan, uzun boylu, uzun saçlı esmer ise arabanın sahibidir. “Abi bu arabanın altına hiç bakmadınız mı, tank gibi, icabında kendi yolunu kendisi açar.” Arabasının yanı sıra, müthiş fotoğraf makinesiyle övünür, gördüğü her kuşun, taşın, ağacın fotoğrafını çeker. İki dakikada bir durup yol kenarından taş, çiçek, böcek toplar.

Biraz daha temkinli ve tedirgin kızıl sakallı ise, “Yahu benzinci yoktur bu yolda, bir iki bidon atalım bagaja,” diye konuşur.

O da portatif teybini getirmiş, bir de kasetlerini. Iron Butterfly’den “In-a-Gadda-da-Vida” (Cennetin Bahçelerinde), Led Zepelin’den “Stairway To Heaven” (Cennete Merdiven) filan.

Cennete doğru bir yolculuk olacağı kesin.

...

Dereden geçemedik, suya battık, traktör bekledik; dağdan geçemedik, kayalara tosladık, grayder bekledik; benzin bitti, yoldan geçen tek minibüsün bilmem nereye gidip geri gelmesini bekledik. Ay ışığında bol dönemeçli, tek şeritli kıyı yollarında yaşadığımız gerilim yetmedi, farları kapayıp cennete yolculuk yaparcasına müzik dinleyerek yol aldık.

Köylere daldık, kahvaltı verirler diye, vermediler, köyün kahvesinde bulanık çay içtik, ovalarda bahçelerden domates çaldık, dağlarda yol kenarından böğürtlen topladık. Yılanlardan kaçtık. Ağaçlara çıktık, elma ve keçiboynuzu yedik.

Dağ kartallarına, eski günlerdekinin torunu olan haberci güvercinlere, kirpilere, tilkilere, domuzlara merhaba dedik.

Küçük koyaklarda anadan doğma denize girdik gece gündüz, kurumadan arabaya binip camları açtık, serinledik. Yolda gördüğümüz burma saçlı atkuyruklu köylü kızlarıyla ilgili hayaller kurduk, kekik kokan odalarda yanlarında sırtüstü yattığımızı hayal ettik. Yol boyunca yüzlerce keçiye ve üç beş köylüye rastladık. Hiçbiri bize yüz vermedi.

Günlerce kendimiz anlattık, kendimiz dinledik. Bir tek bize benzin getiren minibüsün kahraman Arap sürücüsüyle konuştuk.

Ha bir de, bir dağın başında tıfıl bir Fransız otostopçuya rastladık, arabamıza buyur ettik. Fazlaca konuşup bölgenin ilkelliği hakkında epeyce ukalalık edince, hakkında gizli bir mahkeme kurduk, çıkan karar uyarınca, onu daha da beter bir dağ başında kuş uçmaz, kervan geçmez bir yerde arabadan attık.

Günler, günler sonra gecenin bir karanlığında bir dere boyunca izleyerek sahile ulaşmaya çalışırken arabamız kuma saplandı kaldı. Bizim için çok olağan bir durum, üç günde bir, bir yerlere batıyoruz zaten, “Aman, n’olucak yarın hallederiz,” dedik. Deniznin sesi de pek uzak değildi, “Sabah banyomuz da garantidir,” dedik, uyku tulumlarımızı kumsala serip yıldızların normal insanları delirtebilecek güçteki ışıltıları altında uykuya daldık.

Gecenin zifir bir vakti pek de uzak olmayan bir yerlerden bir âdemoğlu avazı çıktığı kadar böğürmeye başladı.

“Eceviit, Eceviit, canını seveyim, Eceviit.”

Üç uyku tulumu aynı anda havaya sıçradı, birbirlerine sokuldular, bakiştılar. Bu da ne ola acep yahu?

Yapışkan yaz gecesi hafif bir esinti yolladı, bulanık gözler az ileride salaş bir kulübe algıladı.

Sarışın, “Gırgır var abiler,” dedi.

Esmer, “Gidelim belki bir ayran verir bu deli herif bize,” dedi.

Sakallı, “Gece gece delilerle mi uğraşacağız, hem baksanıza herif sarhoş,” dedi.

Şahane kumsaldaki barakada yalnız yaşayan politika man-yağı ve Ecevit fanatığı çoban, kumsala konuşlanmış kulübesini onurlandırdığımız için çok mutlu oldu. Don atlet üzerine bir peştamala sarınmış, anlattı da anlattı.

Bizim gibi aydın gençler memleketi işte böyle kurtaracak.

Öncümüz Ecevit ile neler neler başaracağız.

Ayran değil de, çay bardağında birer rakı içtik, yorgunluğumuzun hatırına zor izin kopardık, kıyıya geri döndük. “Ben buradayım gençlik, rahat edin,” çılgınlıkları arasında yeniden uykumuza bürünmeye çalıştık.

Daha gün ağarmamıştı ki, başka bir vaveyla koptu. Yüzlerce çingırak, çan sesiyle yine ayağa dikildik.

Muhteşem.

Koyu mavi bir ışık.

Kumsal önümüzden denize doğru kesintisiz uzanıyor.

Akdeniz’in üzerinde batmak üzere olan devasa bir dolunay.

Tam kıyı çizgisi üzerinde, siluet hâlinde bir deve kervanı yürüklerin kasaba pazarına götürdükleri ürünleriyle yavaşça yol alıyor. Büyüleyici bir ritimle.

Kumsalın bitiminde gözden kayboluncaya kadar bu manzarayı sessizce izledik.

Deniz tarafına değil de arkamıza, dağlara doğru bakınca, sabahın ilk ışıklarında yavaş yavaş belirginleşen silüette, bin beş yüz yıldır, denizden yorulmadan esen rüzgârların taşıdığı incecik kumların, bari buna dokunmayın der gibi örtmeye çalıştığı, çok

yüksek bir kum tepesinin ardına sakladığı bir amfityatro, incecik altın kum tepelerinin bizlerden gizlemeyi başaramadığı kimi taşlarıyla kendini ele veriyor.

Sonraya kalan kısa uykumuzda ne rüyalar gördük kim bilir, hatırlamıyorum.

Sabahın köründe küçük bir oğlan tepemize dikildi. Babası yani entelektüel çoban emretmiş, bize dağın beri başındaki asar gösterilecekmiş.

Yol boyunca elindeki sopayı sallayarak heyecanla anlatıyor çocuk: “Kadının elinde yılan var abey, aslanla dövüşüyor, altı tane memesi var. Başka bir adamın kılıcı nah bu kadar, on kişiyi kesiyor...”

Uzun ve azaplı bir yolculuk sonrasında bir tatlı su kaynağının kenarında, yüksek sazlıklar arasında kaybolmaya yüz tutmuş, yaklaşık iki bin yıllık yüksek duvarların çevrelediği bir yapı grubuna varıyoruz. Çocuk yaklaşırken anlatmaya devam ediyor. “Bu su acıdır abeyler, sakın ola içmeyin, ama kabızlığa da çok iyi gelir.”

Yol boyunca bolca atıştırdığımız keçiboynuzlarının yarattığı sonuca iyi gelecek demek ki, diyerek ve biraz çekinerek bir iki yudum içiyoruz. Kesif ve pis bir kokusu var, gerçekten de acı. Kendini her türlü doğa biliminin uzmanı ilan etmiş uzun boylu esmer arkadaş bir yudumda âdeta tam analizini yapıyor suyun. “Sülfür abi bu, baksanıza yukarıdaki tepelere...” Bakıyoruz, kimi kaya mezarlarıyla delik deşik mor yamaçlar görüyoruz. “Bu kaya mezarlarındaki gömütlerin çürümesiyle mi oluşmuştur acep bu sülfür abi?” diye dalgasını geçiyor sarı kafa. Bilimle bu romantik dünyada pek de ilgili olmadığımızı gören diğeri, fotoğraf

makinesini alıp kendine su birikintisinin kıyısında güzel bir açığı bulmak için eğilip bükülüyor.

Belli ki su birikintileriyle devrik mermer kolonlar, aralarından yükselen sazlar, birikintilerde yüzen kurbağa ve su kaplumbağaları burada zaman ötesi bir uyum içinde yüzyıllardır yaşıyor.

Biliyoruz ki bir gün birileri gelecek, bu kolon parçalarını yeniden üst üste koymaya çalışacak, suyu kurutacak, toprağı düzleyecek, bir tahta parçasına “otopark” yazacak, ahşap bir kulübede solgun mavi üniformalı miskin bir herif oturacak ve gelene gide-ne bilet kesecek. Böylece burası da turistik olacak.

Çocuk heyecan içinde, “İşte,” diyor. Bir an duralıyor, bir boş taş duvarlara, bir bize bakıyor. “Vay anaam! Kaybolmuş bazıları, daha geçen yaz sonu burada nah şu duvardaydılar valla billa...”

Ağlamaklı.

Çocuğa bu taşların niçin değerli olduğunu, kimi yerlerde nasıl dehşetli para ettiğini açıklamaya çalışıyoruz, bunca kayıp bir yerde kolayca çalınabileceklerini, belki de şimdi uzak bir diyarda konforlu bir müzenin duvarında sergilendiğini anlatıp biraz teselli ediyoruz. Bu arada lafı uzatan sarı kafalı, “Bu topraklar” diye söze başlayarak Likya ve arkeoloji gibi o an için epeyce gereksiz konularda atıp tutuyor.

Belli ki kış sürecinde sökülüp yürütölmüş kimi rölyefler.

...

Entelektöel çoban, hayalini kurduğı biçimde politikaya giremedi ama oğlu kendince adam oldu. Bölgeye çok sonraları yap-

tığımız bir gezide, oğlanın açtığı restorana gidiyoruz. Bölgenin en güzel kıyısında kayalıkların üzerinde konumlanmış eski bir sarnıcı satın alıp, turistik restorana çevirmiş. Kayalığın altında minik de bir koyu var, bembeyaz çakıllı. Yer öylesine etkileyici ki, ne satsa keyifle yenir. Yemekler fena değil de, bu çocuk o çoban hâliyle burayı nasıl becerip satın aldı? Heyecanla anlatıyor.

“Abi ben çok meşhur, çok zengin oldum, İngiliz’le evlendim, iki çocuğum, bir arabam var,” diye sayıyor bir çırpıda. Duvarda bir İngiliz gazetesinin pazar ekinde bölgenin balıklarını, doğal mutfağını öven bir yazıda bizimkinin adı geçiyor, özenle çerçeveselenmiş ama artık sararmaya yüz tutmuş bir kesik.

“Yahu Davut çocuk,” diyorum, “hani şu kabartmalar vardı, bizi götürmüştün göstermeye, ne oldu onlar, kalanları duruyor mu yoksa bütünü uçtu gitti mi?”

“Abi valla billa ben bir daha gitmedim oralara,” diyor.

Acaba?

DELİ OĞLAN

Köyün tek bakkalına niçin deli adı takıldığı hakkında onlarca hikâye var.

Ben de bu adamın tuhaf, hatta çılgın davranışlarının bazılarına şahit oldum.

Ama görmediğim bir numarası daha ilginçmiş.

Bir Kurban Bayramında, kestiği keçinin kafasını Anadolu'nun önüne bir biçimde bağlayıp günlerce insanların üzerine sürmüştü. Tuhaf çılgınlıklar atarak. Olay şöyle gelişmiş:

Hani, malum inanış uyarınca, "Allah kazadan beladan saklasın" diye bir parmak kurban kanı çoluk çocuğun alınına, evin kapısına, otomobilin tamponuna filan sürülür ya, sözde bu da işe öyle başlamış.

Sonra, içine cin mi kaçmış, ne olduysa, önce evde ne tür sevdiği sakındığı eşya varsa sıraya sokmuş. Buzdolabına, televizyonuna, kedisine birer parmak kan, derken işi iyice azıtmış.

Bu tuhaf ayın evin dışına taşmakta gecikmemiş. Kapı, pencere, sokak, dükkân bu kanlı gösteriden nasibini almış. Başka kapılara da yönelince konu komşu çılglık çılgılığa kaçışmaya girişmiş. Bu hareketlenme karşısında galeyana gelip gözünü kan bürüyen bakkal, ben size gösteririm deyip kanlı keçi kellesini arabasının önüne bağlayıp kaçışanların üzerine sürmüştü.

Peki sonra ne olmuş? Kayıpköy'ün bütün tuhaf hikâyeleri gibi bu hikâyenin de nasıl bittiğini pek bilen yok.

Bence, elbette evine dönünce karısından sıkı bir dayak yedi. Çünkü karıştırdığı işler, yaptığı çılgınlıklar nedeniyle karısından dayak yediği çevrede bilinen bir gerçekti. Acaba delirmesi mi dayaktan oldu, yoksa karıcığı bu deli herifi zapt etmek için mi ara sıra patakliyordu bilmiyoruz.

Neyse, bu deli bakkalın bir tanecik oğlu var. Şirin bir çocukken tanıdım onu.

Sarı saçlı, esmer tenli, siyah kocaman gözlü. Okumadı, babasına yardım ederek, daha doğrusu eder gibi yaparak çocukluğunu geçirdi, çabucak büyüdü, burada açık havada yaşayıp bol balık ve zeytinyağıyla beslenen benzerleri gibi hızla serpildi.

Artık adı, 'Sarıoğlan'dır.

Düz sarı saçlarını yıllardır kesmiyor, nasıl beceriyorsa bu tuzlu ve tozlu yerde temiz tutmayı başarıyor. Kendisinden "yelovmen" diye söz edilmesini istiyor.

Burada lakapsız insan yoktur, yediden yetmişe, kimse gocunmaz bu lakaplardan. Çok da işe yarar lakaplar. Yirmi tane Ali olunca bir yerde, kimin “Koreli Ali”, kimin “Akreplerin Ali”, kimin “Topar Ali”, kimin sözüme meclisten dışarı “Köpeğngötnü Ali” olduğu bilinmelidir elbette.

Sarıoğlan lakaplı “Delilerin Ali” de artık turizmin hizmetine girecek fiziksel yapıya kavuşmuştu. Yakışıklı bir delikanlı olmuştu yani. Uzun saçlarını modaya uydurup atkuyruğu yapıyor, boynuna kızıl bir yemeni sarıyor, barların çevresinde dolanıp kasılıyor.

Söylenenlere göre, Sarıoğlan sıkça babasına satır sallamış, anasından da oklava yemiştir. Herhangi bir can kaybı ya da yaralanma olmaması nedeniyle Kayıpköy ahalisi, bunun bir tür aile içi geleneksel davranış biçimi olduğunu düşünmüş ve bu konulara hiç bulaşmamaya karar vermiştir.

İkinci sınıf turistler tüm kıyılarda olduğu gibi, burada da ortalığı işgal edince, kimi açgözlü orta yaşlı kadınların gözünden kaçmadı oğlanın yakışıklılığı. Zaten ilk açılan barda bulaşıkçı olarak atılmıştı bağımsız yaşamına.

Becerikliymiş de, işi öğrendi. Barın arkasında gerçek bar-menliğe hızlıca terfi etti. Köyden arkadaşlarıyla ilişkisini kesti. Yarım yamalak İngilizcesini öyle bir bitirim şiveyle kullanıyor ki, sanırsın gerçekten İngiltere’de doktora yapmış da gelmiş.

Kısa zamanda o da köydeki bütün aklievvelerin hayal ettiği türde bir motosiklet edindi.

Arkasına aldığı yaşlı ve genellikle kadın turistleri sabahın köründe dağlara çıkarıyor, gezdiriyor.

“Ne iş yelovmen,” diyenlere, “Abi, bunlar asar meraklısı ya götürüp gösteriyorum taşları filan, bayılıyorlar, ben de biraz yolumu buluyorum,” diye yanıt veriyor.

Daha sonraları bir araba edindi. Elbette buranın bütün genç sürücülerini gibi, üç kez kaza yaptı, canı zor kurtuldu. Maceralı yaşam biçimi bir süre sonra kanıksandı. Önceleri birkaç kış İngiltere’de, burada tanıdığı insanların yanında konuk olarak geçirdi, giyimi, konuşması gerçekten değişti.

“Gidecem buralardan artık” sözünü sıkça eder oldu.

Kendisine daha ciddi bir tonda nasihat çekenleri ise “Abi, buralarda bir yaşama yolu, bir gelecek var da ben mi göremiyorum?” diye susturuyordu. Doğru söze ne denir?

Sonra yaşlıca bir İngiliz kadın ona sahip çıktı, aldı toptan götürdü. Evlenmişler diye duyuldu. Çocuk paçayı kurtardı, bu deliler ailesinden de kurtuldu, diye uzun uzun yorumlar yapıldı. Kimilerine göre, köyde birçok gence iyi örnek oluşturuyordu, kimileri ise, “Biz yetiştirelim, onlar kapsın, bu ne iş yahu...” diyerek yeni zamanların gerçeklerine uyum sağlamakta zorlanıyordu.

Yıllar sonra Sarıoğlan’ın Kayıpköy’e döndüğü duyuldu ama kimseler yüzünü göremedi. Eve kapandı. “Herhalde boşanmıştır, bunca yılın karşılığı olarak da köşeyi dönmüştür, para da bol olduğuna göre, bırakın dinlensin oğlan”, yorumları yapıldı. Yiğit koç gencimiz, çalışmalarını bitirmiş, başarılı olmuş ve en önemlisi de yurduna dönmüştü ya. Türkiye:1 - İngiltere 0 duygusuyla kivanç duyanlar bile oldu.

Sarıoğlan’ın dönüşü sonrasında bütünüyle delilerden oluşan aileye ve barındıkları kırık dökük eve bir ağırbaşlılık, bir sessizlik çöktü.

Bakkal dükkânı da devredildi.
Meğer çocuk İngiltere’de işleri abartmış.

Sonuç Aids ve mezarlık oldu.

Kayıpköylüler turizmin bu beklenmedik yan etkisinin ilk kurbanı olan genç hemşerilerinden ağıtlarını eksik etmediler.

Ama sonraki gençler bu acıklı öyküden hisse çıkardılar mı, hiç bilemiyorum.

ΤΗΣ ΕΙΣΕΙΣΤΕ ΤΟΝ ΟΥΝ ΤΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΥΝ ΟΥΝ ΟΙΣ ΔΗ ΚΑΝΕΙ
ΛΑΞΙΟΝ ΤΟ ΑΙΝΕΣ ΔΟΥΑΚΗΝ ΠΕΡ
ΣΙΝ ΑΕΧΑΤΕΚΑΙ Η ΑΥΝΑΝΑΖΙΟΣ Α
ΟΙΣ ΤΕΝ ΟΙ ΤΟ ΓΡΑ ΔΟΥΣΙΑ Η ΜΟΣΙ
ΤΕ ΧΗ Α ΤΟΝ ΑΗ ΤΕ ΤΟΣ ΔΥ
ΤΕΙ ΜΗ ΚΑΤΑ ΤΕ ΛΟΝ ΕΓΓΕΙ ΜΝΑΧ
ΣΤΑΣΤΕ ΚΕ ΜΑΞΕΤΗ ΤΕ ΛΟΝ ΕΙ
ΕΓΑΝ ΟΥ ΟΥΝ ΤΟΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΒΗΝ
ΦΕΙΟΥΣ Η ΣΟΔΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΥ ΔΙ Ο ΜΕ
ΚΡΕΑ ΔΗ ΛΟΥΣΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥ ΤΗ ΓΑ ΟΥ
ΕΥ ΤΟΝ ΤΗ ΝΚ ΒΙΣ ΑΡΟΥΝ ΤΕ ΜΑΞΕ

BİR ALMAN KAYBOLDU

Ara sıra buralara yolu düşen şu yabancı gençlerden biriydi. Çat pat Türkçe de biliyordu. Pek sevimliydi. İnce, seyrek bir sakalı vardı, uzunca platin rengi saçlarını küçük bir atkuyruğu yaparak toplamıştı, yoksul görünüşüne karşın, her zaman temiz ve terbiyeliydi. Kayıpköy'e geldiği dönemde ortalıkta dolanan turist sayısı bir elin parmaklarını geçmediğinden, ilgi, sevgi ve ikramla karşılanmıştı.

Nedense buralarda yabancı yabancılar, yerel yabancılardan daha çok benimsenir ve sevilirler. Gelecekte bolca ekmek yenecek olan dış turizmin içgüdüsel algısından olsa gerek.

Durmadan soru sorardı. Çok önemli bir Alman üniversitesinde öğrenciymiş, nasıl bir işse artık, buralarla ilgili bir okul ödevi vermişler, herhalde biraz da para ve tatil izni koparıp gelmiş, sorup duruyor. Keçiler hangi yoldan inerdi kıyıya, bu taş kim

buraya getirmiş, yukarıdaki asara nasıl gidilir, yufkanın daha ince olması için ne yapmalı, zeytin ağacı sulanır mı, ne zaman budanır, zeytin ne zaman toplanır falan filan.

Hakkında, “Kız seni bu Alamana verelim de giden buralardan gari” gibi şakalar üretilecek kadar içli dışlı olunmuş bir çocuğu anlayacağınız. Toprak işine meraklı, sıskalığına karşın epeyce de güçlü, sigarası, içkisi yok, devamlı bir taş tünere, okur da okur gün batımına dek. Zaman zaman bir işin ucundan da tutar. Odun taşıyan kocakarı görse yükünü hafifletir, traktör tamarinine burnunu sokar, kıyıda kayak çekeler, sonra bir bakarsın, yine tepelerde elinde kitaplar, bir ağacın altında okuyor.

Bütün yıl orada burada dolaştı durdu, kimse bu çocuğa kızını vermeye cesaret edemedi ama “Şuna bir “evlek” yer verelim de yerleşsin zavallı, deli oluyor buralara,” diyeni de çıktı doğrusu.

O zamanlar buralarda arsa fiyatları dünyanın küresel metropollerine nal toplatacak düzeylere fırlamamıştı, köylü efendilerimiz de ona buna “bir evlek” yer vermekten söz etmeye bayılırdı.

Günahlarını almayayım ama ben böyle bir bağışa hiç tanık olmadım. Aslında iyi ki de kimse kimseye arsa filan bağışlamamış. Yoksa bugünlerde o arsaları geri alma uğruna çok kan dökülürdü doğrusu.

Aradan yıllar geçip de Kayıpköy de öbürleri gibi turistik olunca, bırakın ev yapılacak yerleri, keçilerin bile zor tırmandığı kayalıklar çalgın paralar etti.

Giderek arsa işleri daha da kızıştı. Hatta neredeyse köyün tek gelir kaynağı oldu. Alınıp satılmasa bile, konuşulması çok tatlı bir konuya, giderek tek konuya dönüştü arsa fiyatları.

Sonra piyasaya kentli çakallar girdi, şöyle konuşmalar duyulur oldu:

“Ahmet amca’yı rakı sofrasında kandırıp arsasını ucuza kapatmışlar, bir büyüğe gitti adamcağız anlayacağın...”

“Sülüman’ın damat arsayı kumarda kaptırması, adam evine giremiyor ki, karı dırdırından hep kahvede, hep oyunda...”

“Adamın biri masaya bant -Bond olsa gerek- çantayı koymuş, bir açmış içi dolar dolu, şimdi kim dayanır böyle çil dolarlara, gitmiş Rıza’nın zeytinlik...”

“Helal olsun, Fatma Ana’ya, tapuya giderken minibüsten midem bulandı diye inmiş, bir daha da bindirememişler, kurtarmış bahçeciğini, şimdi bunadı bu gari, diye mahkemeye gider hayırsız evlatları...”

Sonra sınır savaşları başladı köy içinde. Eskiden “şu top ağaçtan bu som kayaya” diye tanımlanan araziler için haritacılar, kadastrocular seferber oldu, teknoloji yetmedi, anlaşmazlıklar sürdü, devreye hukuk girdi, davalar açıldı.

Sınırlar sıkı sıkıya çizildi, çitler yetmedi, dikenli tellerle korunmaya alındı araziler.

Küslükler başladı: “O zeytin benim”, “Şu badem senin”, “O harnup onun” kavgaları patlak verdi.

Neymiş efendim, eskiden masum bir dünyada, barış ve dinginlik günlerinde, bunlar yoksullukları nedeniyle hediyelek başka şey bulamadıkları için, düğünde, sünnette birbirlerine kendi arazilerindeki bazı ağaçların kullanım haklarını armağan ederlermiş.

Şimdi bahçesindeki ağacını armağan eden aile kendi arsasını üçüncü bir kişiye sattı ya, komşusu olan yerel adam kendisine verilen ağacını arsanın yeni sahibinden geri istiyor. Arsayı satın alan bu durumdan haberdar değil, şaşkın.

Ne desin? “Gel ulan, sök al ağacını.” Al sana bir kavga daha.

Sonra da bir parselasyon furyası ve mendil kadar parsellerde imar hakkı mücadeleleri baş gösterdi. Artık beldemizde belediye de var. Sabah akşam kahvede, sokakta parsel kavgası, imar mücadelesi.

Üçer beşer dönüm araziler iki yüz, üç yüz metre karelik sayısız parsel bölündü, satan satana.

Daha büyük lokmalar için kimi gizli yatırımcılar kıyıları motoryatlarla, daha yukarılardaki manzaralı yerleri ise helikopterlerle taramaya başladı.

Artık galiba satılacak arsa arazi bitti de hepimiz rahat ettik.

...

Biz yine eskinin masum dünyasına dönelim. O zaman işler başka türlü çözülmüş.

Bizim Alaman genci gerçekten bir evlek yer hak etmek için, o tuhaf şivesiyle anlatabildiğince, “Buralara âşık olduğunu, burarlarda yaşamaya karar verdiğini,” söyleyip duruyor.

Bu çulsuzun, ‘üzerine bir masa koyabilecek kadar bile düzlüğü olmayan’ bu taşlık yerlerin nesine âşık olduğunu sorgulayan kötü niyetli kimileri, “Durun hele şunun odasını bir kolaçan edelim,” diye karar almışlar. Bu pek önemli iş için de elbette hırsız balıkçıyı görevlendirmişler. Alman’ın tepelerde dolaştığı bir gün odası sıkı biçimde aranmış. Balıkçının raporuna göre “Yalnızca kuru çiçekler, kimi dağ taş fotoğrafları ve kitaplar, kitaplar, kitaplar... Akla ziyan bir durum yok”muş.

Böylece Alman aklanmış.

Sonunda sonbahara doğru, Alaman Kopil’in (herkese isim takmayı âdet haline getirmiş olan köylü efendilerimiz onu böyle adlandırıyor) Topar’ın Hasanlar’ın, yokuşun başındaki, ‘bir

işe de yaramaz taşlık arazisinden' epeyce geniş bir parçayı fena da olmayan bir paraya satın alabildiği öğrenildi. Aslında arazi genişti ama çok sarptı, yamaçtı. Onca yıl hiç dokunulmadığından her yerini maki sarmıştı. Keçilerin bile, değil girmek, kafalarını çevirip bakmayacağı türden bir yerdi anlayacağınız.

Kimisi, “Vay gâvurun piçi, emme parası vamiş,” dedi, kimisi, “Bırakın garibi, hele evini kurmeye gara visin gide yağdım iderim billa,” dedi.

Topar ise köyün kahvesinde bir işe yaramaz araziye satarak zavallı çocuğu kandırdığı, hatta feci kazıkladığı için, kimi sivri dillilerce suçlandı.

Kış geldi. Hava erkenden kararmaya başladı. Koyun berrak havası evlerde yakılan odunların kokusuna büründü. Bütün köylü evine kapandı. Çoktandır ortalıkta görünmeyen Alaman Kopil unutuldu gitti. Herhalde memleketine dönmüştü. Yaz gelse ortaya çıkardı yine.

“Şu Alaman evini yapmaya girişse de, bize de iş çıksa, biraz yolumuzu bulsak” diye hayal kurdu kimi gariban köylü.

Sonunda birileri akıl etti de durup dururken dağın başında Topar'ın arazisini satın alan Alaman'ın aniden kayıplara karışması sonrasında, arazisine bir bakmak üzere yola çıkıldı.

Orada gördükleri çukurların anlamını keşfedip de yıllarca ağıt yacaklarını henüz bilemiyordu gariban Kayıpköylüler.

Kerata, nasıl da bildi alacağı toprağı, kazacağı yeri, çıkardıklarını nasıl götürdü, hâlâ anlayamadılar.

KIYILARA SAVRULANLAR: DENİZ ALBAYI, DOÇENTE VE SONRA POSEİDON'UN İNGİLİZ KAYINPEDERİNE KARŞI

Az uykum gelmedi.

Bu yol da bir türlü bitmiyor.

Bu işlere nereden sardım, nereden çıktı bu hiç sevmediğim Anadolu bozkırları, ne işim var burada, ah darbeciler, masaya bir vurdunuz, hepimiz bir yerlere saçıldık.

Kıyılara Kaçan Kadınlar aklıma geliyor, sırtıyorum kendi kendime.

Onların kaçışlarının da darbeyle ilişkisi incelenmelidir.

Yanımdaki adam da darbecilerden biri olabilirdi ama bunun darbe yapacak kadar bile aklı yok, abuk sabuk konuşuyor, yanıtlarımı ise hiç beğenmiyor.

Uyumayayım direksiyonda diye herhalde, çenesi hiç durmadı İstanbul'dan beri.

Darbeci Orgeneral ve yeni Devlet Başkanı, bizim üniversiteye geldi, sağlam bir konuşma yaptı.

“Artık buralara sakallılar filan giremez, dersler denetleniyor, adam olmak isteyen rotasyona gidecek... Binlerce kişiyi temizledik... akıllı olun... yazları sandalet giymeyin... kravat takın, cübbe giyin, renklerine ben karar veririm...” filan dedi.

Biz de “peki öyleyse” dedik, on yıllık emeğimizle vedalaştık. Üniversiteden çıktık, depresyona girdik.

Benzer şeyleri arabada yanımda oturan deniz albayı da yaşamış. O da sevgili ordusundan istifa etmiş.

Şimdi ikimiz de güneyde yeni bir yaşam peşindeyiz.

Biz de “Kıyılara Savrulan Erkekler” olmuşuz işte.

İş peşinde dolanırken rastlantısal bir tanışma oldu, yol arkadaşlığı filan dedik, gidiyoruz.

O benden daha kıdemli “kıyılara kaçma” konusunda, ben kimi zaman deneyimlerimden de yararlanıyorum doğrusu.

Albayım, yeni özgür yaşamını uzattığı saçları ve fiyakalı bir atkuyruğuyla kutluyor. Ben de pek saçım olmadığı için sakalları mı iyice koyvermişim.

Metropolden uzaklaştıkça canlanan doğa, yoğunlaşan ışık insanı daha da keyiflendiriyor. Yolun iki yanındaki ağaçlar biz hızlandıkça art arda geriye devriliyor sanki.

Bu arada arkadaş durmadan konuşuyor, ordudan istifa etmiş ama bazı militarist alışkanlıklarını terk edememiş bence. Biraz faşist, çokça da maço görüşler ileri sürüyor. Bir iki tersledim, kendimce kimi sosyolojik açıklamalarda bulundum, bu arada yaşamımızı altüst eden darbecilere de epeyce giydirdim galiba.

Biraz sessizleşti, haklı olduğumu düşünüyordur umarım.

Durup dururken, “Çek kenara,” dedi. İhtiyaç molası filan sandım. Durduk.

“İn ulan aşağı.”

‘Aman ne oluyoruz, herif dellendi, eli de cebine doğru uzandı, bu ıssız yerde başıma gelene bak’, diye dehşet içinde iniyorum arabadan.

“Bak şimdi, senin pırlanta gibi beynin var ama benim de silahım var, tamam mı, ben bir çakarsam ne olur? O pırlanta beynin dağılır, bir daha da bir boka yaramaz, bir et parçasına dönüşür, dünyayı biraz tanımanın zamanı gelmiş de geçiyor entel efendi.”

Altımı ıslatmak üzereyim.

Gergin rolü yaparmış meğer, yüzüne bir gülümseme yayıldı.

Yakındaki bir ağacın altında ihtiyaç giderirken omuzunun üzerinden;

“Ulan, sevimli herifsin, ama erkekliğin tam gelişmemiş,” gibi kendince sağlam bir yorum parlattı. “Benimle uğraşacağına öüne baksan iyi olur,” diyemedim.

Yeniden yola koyulduk. Kazasız belasız.

Güneye doğru şimdilik oldukça düz akıp giden yolun sağ tarafında yeni türeyen sahil-tatil yerleşimlerinin tabelaları giderek sıklaşıyor. Albay sanki özel bir ânı bekler gibi tek tek hepsinin adını sayıyor. Nihayet beklediği an da gelip geçti herhalde ki, bir sıkıntılı atlatmışçasına derin bir nefes aldı.

“Bak bu mevki tam yeridir, sana bir hikâye anlatayım, nasıl çözdüm palamarı, özgürlüğümü nasıl kazandım.”

“Anlat abi, zaman geçer.”

“Kuşadası, geçtik ya.”

“Evet.”

“Yirmi de oradan Davutlar, bilir misin?”

“Evet.”

“Üç yıl önce işte ben.”

“Evet?”

“Bu yolda arabamdayım, yeni, taze nişanlıma gidiyorum, kız babasının yazlığında, ben de birinden yediğim kötek yetmemiş,

ikinci evliliğe doğru koşuyorum. Hava kararıyor, dağlar kızıla boyanmış...”

“Albay romanı bırak, hikâyeye gel.”

Ters bakıyor yine ama tadımız kaçmasın diye alttan alıyor.

“Peki peki, işte dört yıl önce tam buralarda gün batarken ya-
vaştan, ben şöyle düşünüyorum:

Gül şimdi heyecan içindedir.

*Valide (Trakyalı ev kadını) böreği hazırlamıştır, kesin. Şimdi-
lerde fırına koyuyor.*

Peder (Emekli Hava Orgeneral) televizyondadır.

Beni bekliyor tüm aile, taze damat veya yeni oğul, ne halt isem işte.

*Benim için de yeni bir eş, yeni bir anne, yeni bir baba, yeni bir
hayat.*

*Arabam, ordu serisinin en yenisi, yola hâkim. İyi ki üstlerim ile
bunca yıl iyi geçinmişim, hem tazminatımı aldım hem de son üreti-
lenlerden bir araba kaptım.”*

Anlatısının yeterince etkili olup olmadığını anlamak için du-
rup beni süzüyor. İlgimin derinliğini göstermek için bolca kafa
sallıyorum.

*“Ve en önemlisi kurtlar sofrasından, emir komuta zincirinden
kurtuldun oğlum.*

*Hücumbot, disiplin, sorumluluk, stres. Bu boktan darbe sonrası-
nda arkadaşların kimisi içeride, kimisi zorunlu emekli, kimisi yönetici
görevlerde, memleketi kurtarıyoruz ya... Çok da risk aldım, uykusuz
geceler.*

Tabela: Kavşağa 40 kilometre.

Yeni hayatıma en çok bir saat var yani.

Dikiz aynasında kendime baktım. Yaşlanıyorum.

İç lambanın ışığında kırışıklarım daha korkunç göründü gözüme.

Bir benzinci bulsam da façayı biraz düzeltsem.

İşte benzinci.

Tuvalete girdim, yüzüme bol su vurdum, sakal yapmışım biraz yolda, yanımda getirdiğim saplı jiletle fazlalıkları aldım.

Neyse oğlum, surat kırışık filan ama beyaz yok saçta sakalda.

Son şansın, burada biter tüm maceralar.

Depoyu fulledim.

Karizmayı çizdirmemek için iç ışığın kapalı olmasına dikkat ederek tepemden maço kokumu boca ettim. Bunca teri bu giderir aslanım diye.

Anne ve Baba mı demeliyim bu yeni insanlara diye düşüncelere daldım.

Onların tek çocukları, kızları, 'biricik' Gül'leri.

Benimkilerin öbür dünyaya çoktan gittiğini bilen Gül de belki öyle dersen 'daha mutlu' olurlar, demişti.

Evlilik, bir kez daha.

Onlarca soru işareti.

İşte davetiyemiz: 'Gül ile Albay sizleri evlenme törenlerine beklerler...'

Olmaz bu, 'paşa hazretlerinin' adı yazılmazsa bozulur.

Bin paşa giderken hayatımdan ve tam da oh derken bu adama da 'paşam' mı diyeceğim yahu?

Sonra?

Sonrası börek ve televizyon.

Ama Fenerbahçe'de bir çatı dubleksinde. Aşağıya misafir arabaları gelecek, otoparkta yer yok. Seslenecekler, 'Hey Albay?' Balkondan bakacağım, 'Benimki şu lacivert Renault, arkasına koyuverin!'

Misafirleri getiren asansör, on dördüncü kata çıkarken Gül terliklerini kenara atıp telaşla şık bir ayakkabı giyecek, ben yine Aqua Velva döküneceğim. Sofraya son bir dokunuş...

Eee?

Tabela: Kuşadası 20.

Biraz hızlı mı gidiyorum?

Özledim mi?

Kimi?

Neyi?

Gül'ü, Paşa'yı?

Evlensem de bir de kızım mı olsa?

Kurslar, kolej sınavları, oje, ruj... bir bakmışsın bir damat...

Ne diyorsun oğlum, yoruldun, kafayı buldun.

Yıllar geçmiş sonra bir bakmışsın.

Sen televizyon seyrederken böyle bir tatil sitesinde, iyice emekli olmuşsun yani, general emeklisi gibi, sen şimdi kendi damadını bekliyorsun.

İçki çoktan yasaklanmış sana, 'damat gelse de bir tek atmama izin verseler' diye düşünüyorsun.

Kızın adı ne olsun, Defne? Demet? Derya? Her ne ise...

Kurtlar sofrasından mı yoksa emir komutadan mı sıyırdın oğlum sen de? diye soruyorum oğlana. Ona oğlum dersem, asıl oğlum dert eder mi acaba?

Damadımın adı ne olsun?

Aman ne haltsa.

Tabela: Kuşadası.

Ok sağı gösteriyor.

Ana yol yumuşak bir eğimle devam ediyor, güneye doğru.

Lan oğlum, ne yapıyorsun sen?

Saat dokuzu geçiyor.

Kurtlar Sofrası arkada, Emir Komuta arkada.

Börek fırındadır.

Televizyon açıktır.

Yol devam ediyor, trafik çok hafif, ama ağır vasıtalar, hep karşıdan gelen kamyonlar gözünü alıyor insanın.

Yola devam, ama neden?

Karanlık sonu belirsiz bir tünel gibi yokuş aşağı, tam güneye doğru.

Tabela: Söke

Işıklar artıyor pencerelerde, kimi zaman soluk, kimi zaman perdeler açık, gölgeler oynuyor artlarında.

Nasıl bir yer ola ki burası?

Burada da evli, çocuklu, çok çocuklu belki yalnız... İnsanlar.

Emekliler, Paşamalar.

Sokaklar bomboş.

Damatlar, Gelinler, Düğünler...

Terliyorum, başım uğulduyor, kenara çektim, camı açtım.

Yetmedi, arabadan çıktım.

Ağustos böcekleri çığlık çığlığa, yıldızlar çılgınca mesajlar gönderiyorlar.

Deniz kokusu geliyor sanki.

Özgürüm lan!

Yola devam.”

...

“İşte böyle entel çocuk, bizim Kayıpköy’ü böyle buldum. Bak-tım, etraf neta,³ derhal demiri attım.

“O gece tam buralarda ne olduysa nasıl olduysa sıyırttım, hem ordudan, hem ikinci evlilikten, hem general kayınpederden, hem tatil evlerinden, hem de en önemlisi ne biliyor musun; kendimden kurtuldum.”

3 Denizcilik terimi: düzgün, muntazam.

“İyi hikâye anlatıyorsun albay, yazsana bunları,” diyorum.

“Yazarım bir gün bakalım.”

Neyse, bu ve benzeri temaslarla tuhaf yolculuğumuz süresince birbirimizi tanımaya ve olduğumuz gibi kabul etmeye biraz daha yaklaşmış olduk.

Deniz albayı bir ara öylesine yumuşadı ki, “Bilir misin denizcilik ne zor iştir, bakma benim bu erkek hâlime, öyle fırtınalar gördüm ki, dümende, ‘korkuyorum anneciğim’, diye ağladığımı bilirim,” diye günah bile çıkardı.

Amerika’dan hücumbotlar filan getirmiş, onlarla yapılan ortak bir tatbikatta da ilk atışı “Bismillah, *fire*” diyerek yapınca Nato’da kısa süreli bir panik de yaratmış.

...

Albay emeklisi efendimiz, Kayıpköy’de kıyıya yakın bir yerde edindiği bir harabeyi dönüştürüp oldukça düzgün bir balıkçı meyhanesi açmış, köyden eli yüzü düzgün çocukları toplayıp, garson olarak yetiştirmişti.

Böylece bu mekân belki de Kayıpköy’ün ilk “turistik restaurant”ı oldu.

Ben de yaşamımı sürdürebilmek için, bu taşlık kıyıda bir “oyuk” bulup, kendi mizacıma uygun bir “Sysphos Cafe Bar Art Marine Mythos Shop” açtım.

Ne demekse.

Albay’ın maço ve babacan tavırları köyde hemen benimsendi, Denizci olduğu için de “Kaptan” lakabı takıldı ona.

Yosun adını koyduğu restoranı da bu lakap nedeniyle bir süre sonra zorunlu bir biçimde “Kaptan Restaurant”a dönüştü.

Beni ise, herhalde ‘şehirdeki tuhaf sanatçı, züppe ve entel arkadaşlarından edindiği tuhaf ve lüzumsuz şeyleri, kendisi gibi

entel turistlere satabilen şehirli bir züppe” olarak pek sevemediler, bildiğim kadarıyla bir lakabım da olamadı.

...

Özellikle son dönemde yaşadığı zorlu koşullar Kaptan’ın ilk ve biricik eşinden ayrılmasına neden olmuştu, bir oğlu vardı ilk eşinden, yakışıklı mı yakışıklı. Sıkı sporcu, bütün yaz sudan çıkmaz, iyi yüzer, dalar filan, biz lakap konusunda köye göre öncül davrandık, oğlana Poseidon, diyoruz. Daha çok babasıyla takılıyor.

Geçen yıllar içinde, Poseidon da elbette turizm işine ısındı, babasını aştı, sektörde büyük aşamalar kaydetti. Dolayısıyla bölgede takılan bütün yakışıklı gençlerimiz gibi sürüyle İngiliz sevgilisi de oldu.

Bizler giderek yaşlanıyoruz, oyundan çekiliyoruz ve çocukların bu tür ‘başarılarıyla’ gururlanıyoruz elbette.

...

Bir yaz gecesi, sıkıldığımda sık sık kaçtığım teras barında Kaptan’la oturuyoruz.

Kaptan beni kesiyor, bir şeyler söyleyecek de bu kez ciddi olsa gerek, her zamanki gibi saçmalayacak olsa doğrudan lafa girerdi.

“Ne var abi, düşünceli görünüyorsun?” diye önünü açıyorum.

“Baksana entel çocuk, mutlu muyum, değil miyim bilemiyorum ama nihayet bizim oğlanın ciddi bir ilişkisi var, evlenecek kerata herhalde bu son takıldığı İngiliz kızla. Anası babası filan geleceklermiş gelecek hafta, onlara nasıl bir muamele çeksem sence, resmiyetten sıyrısak, nişan yerine filan da geçse hareketimiz, beni yalnız bırakmazsın değil mi bu harekâta?”

Eh iyi, eğlence var.

“Bir Kaptan’a ve bir Poseidon’a deniz üzerinde olmak yakışır. Şık bir tekne tutalım, güzel dekor, iyi müzik, iyi yemek, şık personel; tanışma partisi verelim, denge unsuru olarak da teknede köyde yerleşik bir iki kentli hanımefendiyi de bulduralım,” diyerek çözüm üretiyorum.

“Yine çalıştırdın şu parlak kafanı, iyi ki dağıtmamışım lan beynini,” diye onaylıyor ve onurlandırıyor Kaptan efendimiz beni.

...

Artık iyice turistikleşmiş olan yöremize en yakın havaalanı, üç saat mesafededir. ‘Charter’ uçaklarının biri inip biri kalkar yaz aylarında.

Yöredekilerin değişimiyle kamyonla turist getiriyorlar bu uçaklar, bunların bir bölümü de bizim köyümüze düşüyor. Ucuza uçuşlar uğruna gece yarısı binip sabahın köründe alanımıza inen turistler, iklim farkının yanı sıra, üç saatlik bol dönemeçli bir yolculuktan sonra iyice sersemlemiş olarak köyümüze varıyor ve kendilerine gelebilmek için elbette uzunca bir süre odalarına kapanıyorlar.

Akşama doğru, yine yöresel bir deyimle “aspirin” beyazlığında olan bu yeni turist güruhu köyde ilk keşiflerine çıkıyor. Bu kişiler burada geçirecekleri bir hafta sonrasında, köyümüzde olabildiğince renk kazanıp bembeyaz yüzlerine sağlık, gri-mavi gözlerine Akdeniz ışığı gelmiş ve biraz da semirmiş olarak terk edecekler ve yerlerine yeni aspirinler gelecek.

“Aspirin” olma durumu yerel esnafımız için çok değerlidir, çünkü bir aspirin, havaya, fiyatlara, ürünlere henüz tam uyan-

madığı için zamanla “kızarmış” olanlara göre daha kolay tava gelebilir.

Turistleri ve esnafı çekiştirmeyi bırakalım, akşama tekne partimiz var.

Poseidon, Kaptan, ben; menüyü, içkileri, müziği, yani bütün hazırlıkları tamamladık. Özenle hazırlanmış bir karavida, sarımsak soslu kuru kabak kızartması, marine akya, bol sirkeli, yine sarımsaklı (bu adam İngilizleri bu akşam yok etmeye kararlı galiba) deniz börülcesi...

Kayık bir güzel temizlendi, ovuldu, tuzlarından arındırıldı.

En kaliteli şaraplarımız soğutuldu, tekne personeline duş yaptırıldı, deodorantlar bile sıkıldı, beyazlar giydirildi.

Köyümüzün seçkin hanımefendilerinden çaput dükkânı işleten “Deli Banu” ve ‘dünya çapında bir butik otel’ sahibi “İnci Hanım” da şık şıkırdam giyinip donanmışlar, ortamın seviyesini yükseltiyorlar.

Sanırsın Monaco Prensesi’ni ağırlayacağız.

Gergin bekleyiş sona ermek üzere.

İşte gelin kızımız rıhtımın başında görüldü, ardında mıy mıy eden üç küçük kardeşi ve pembe beyaz anne ve babasıyla.

Kaptan sıkı bir küfür savurdu. “Bööö... Lan bu herif de nedir böyle, bu da bizim İngiliz turistlerin çoğu gibi muslukçu galiba.”

Gelin adayımızın ardına takılmış gelen baba ve anne, kızımızın ince, uzun ve zarif silüetine karşılık inanılmaz bodur tipler, âdeta yuvarlanarak yürüyorlar.

Olabilir, her kuşak bir öncekinden daha güzel oluyor nedense. Bu kız da anne ve babasından daha güzel, daha narin, daha alımlı olabilir.

“Biz kızı alacağız abi, ana babasını değil ya,” diyerek iyimser rolü oynuyorum.

“Hem bence mamalara katılan suni yemlerden dolayı hep birlikte güzelleşiyoruz, diye de düşünülebilir, bir sana bak, bir oğluna,” diyorum.

Kaptan’ın gözlerindeki şimşekli tehdidi görünce sesimi kesiyorum.

Ama gerçekten bu tiplerdeki sevimsizlik, kılık kıyafet de nedir yahu. Ayaklarında tokyo, şort, atlet, elde naylon torbalar...

Kayınpederin kıllı omuzunda ve bileğinde ne idüğü belirsiz birer dövme. Kadın turuncu kıvrıcık saçlarını tepesinde kelebekli bir lastikle boğmuş, eflatun ojeler, uçları gökyüzünü gösteren sarı bir gözlük.

Konuklarımız çığlık çığlığa tekemize ulaştı, biraz konuşmaya başlayınca ailenin saygınlığı biraz daha taban yaptı.

Değme Kayıpköy esnafını bile zorlayacak tuhaflıkta bir şiveyle konuşuyorlar.

Gece boyunca onlar bira içti, biz de rakıya yüklendik, şaraplar buzlukta üşümeyi sürdürdü.

Kaptan panik içinde, kendisi de aileyi yeni gören Poseidon’a, “Oğlum, lan ben seni bunlara vermem...” kesinliği ile konuyu bağladı.

Oğlandan ses yok.

Kaptan bana döndü bu kez. “Lan entel çabuk bir çare bul, bunları denizde boğalım mı, ben bu tekneyi kayalıklara mı süreceğim şimdi?”

Deniz üzerinde o bunalımlı geceyi nasıl atlattık hiç sormayın.

Kaptan’ı tekneyi kayalıklara sürmekten zor vazgeçirdim. “İrkçilik yapıyorsun, milliyetçi damarın kabardı, yeni dünyaya uyum sağlayamıyorsun,” telkinlerime karşı ağır küfürler yiyince, gidip bir köşeye sindim. Kazasız belasız limana dönünce de, çıkabilecek yeni krizler karşısında yeni çözümler üretemeyeceğim için bir hafta ortalıktan toz oldum.

Neyse ki Poseidon da ikna olmuş ya da babasının baskılarına dayanamamış, iş bozulmuş.

...

Sonraları Poseidon, babasının büyük gayretleriyle görece daha asil bir İngiliz aileye damat oldu, karısı ve dört çocuğuyla yazlarını Kayıpköy'de, kışlarını İngiltere'de geçiriyor. Babasının işlerini de devraldı. Böylece çok rahatlayan Kaptan, Kayıpköy'ü terk edip ve bir daha hiç İngiliz görmemeye karar vererek henüz turizmin bulaşmadığı huzurlu dağlardaki kayıp bir kasabaya yerleşti.

Sonunda babasından da kurtulan Poseidon, Kayıpköy'de karısı ile pek mutlu bir hayat sürmeye başladı.

Şimdilerde “İngilizler böyle seviyor” diyerek bol köri kattığı ve dolayısıyla tadını berbat ettiği Akdeniz balıklarını ve kabuklularını sattığı çok şık ve pahalı bir restoran işletiyor.

Bir yandan da bölgede sayısız ev inşa ediyor, eşinin de yardımıyla bunları İngilizlere pazarlıyor.

TAŞ EVİN RUHUNA

“Sevgili Tarık aaabicim...”

Emlakçı Mahmut Bey herkese abicim derdi ve ‘a’ları öyle bir uzatırdı ki.

“Sana öyle bir ev buldum ki, tam istediğin gibi. Eğer bunu da almazsan, ben alıp sana armağan edeceğim artık aaabicim.”

Tarık ve eşi Füsun, neredeyse üç yıldır güneyde, sakin bir köşede eski bir taş ev arıyorlardı. Bahçe büyük, ev ise küçük olmalıydı. Ev hem taş, hem de eski, çok eski olmalıydı, bahçede ise mutlaka badem, mandalina, incir ve servi ağaçları. Servi, Tarık’ın bir takıntısıydı ve olmazsa olmazıydı bu için. “Aman mezarlık ağacı” diyenleri önce bir güzel haşlar, sonra uzun uzun Akdeniz’in doğal estetiğinden söz ederdi. Ev dökük olabilirdi ama bahçe canlı ve bol servili olacaktı.

“Bu seferki koyu yeşillikler içindeymiş, köyün hemen yanındaymış, kıyıya da yakınmış. Tam aradığınız gibi, hemen gelip görün diyor bu Mahmut,” diye açıkladı Tarık, karısı Füsün’a.

Aslında gözlerinin önüne pek de fena olmayan bir şeyler gelebiliyordu, satın alınacak evi arayışları sırasında köy köy, bahçe bahçe gezmişlerdi bölgeyi.

Bu geziler, genellikle emlakçının cipiyle yapılıyor ve akşama doğru da emlakçının ısmarladığı (kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez ya) bir yemekle, yöresel bir meyhanede Mahmut’un bitmez tükenmez gençlik hikâyeleri eşliğinde sonlanıyordu.

“Aaabicim, bu sefer pazarlama konuşması bile yapmayacağım, iş bitmiştir göreceksiniz.”

...

Önce bahçeler içinden daracık çakıllı bir azmak yolunu izlediler. İlkbahara az kalmıştı, etrafta mandalina ağaçlarının iç bayıltan kokusu dolanıyordu, yolun iki yanındaki yosun tutmuş eski taş duvarların yüksekliği cipi aşıyordu. Cip kimi zaman çakılların arasından kış süresince boy vermiş defne çalılarını kırıp geçiyordu.

Sıkı bir bahar yağmurunun çoşturduğu yeşillikler arasından neredeyse camlarını döven dalları aralayarak geçen cip, küçük bir toprak rampayı tırmandı, köhne bir çitin önünde durdu.

Önlerinde bin bir çeşit bahar çiçeğinin, papatyaların ve gelinciklerin süslediği yemyeşil bir düzlük uzanıyor, yüz adım kadar ileride ise iki katlı, göçmüş kiremit damının arasından epeyce yükseklerle uzanan taş örgü bacasıyla dikkat çeken, küçük pencerelelerindeki ahşap kapaklar çoktan sökülüp komşuların ocaklarında yakılmış bir ev görünüyor.

Fusun, cipten inerken, Tarık'ın elini tuttu ve heyecanla sıktı, "Ay tam bir Monet resmi ayol!"

Tarık ise sert bir "çaktırma" bakışıyla elini silkeleyip Fusun'dan kurtuldu.

Daha çok çevreyle ilgileniyormuş gibi yaparak, "Amma da bakımsızmış buralar," diye söylendi.

"Yapma aaabi," dedi Mahmut. "Tam bana resmini gösterdiğin türden, yemyeşil bahçe, küçük taş ev, yani tam hayalindeki yer. Hayalinizdeki yer yani, iki dönüm arazi, mandalina, badem, servi, taş duvar, begonvil, eşek inciri. Yani pardon kaynana dili. Yani pardon, yine pardon, Frenk inciri. Ne istediyseniz var işte burada."

Malı sattığından emindi, neşe içinde şakiyordu namussuz.

Cebinden iple birbirine tutturulmuş iki demir antika anahtar çıkardı.

Köhne kapıyı açıp önden eve girdi ve hemen anlatmaya başladı.

"Doksan yıllık Rum evidir, aile çoktan göçmüş, burada yıllarca Hüseyin kaptan ve ailesi oturmuş, o aile de şehre taşınmış, burada şu ilerdeki kulübede yaşayan bir anneleri kalmış, geçen sene şehirli bir dostum bu bölümü satın almış, şimdi ihtiyaca binaen satmakta, kimseler görmeden duymadan bitirelim şu işi aaabicim, ben pazarlığı da yaptım, yüz yirmi binden doksana indirttim yeminle, o da size."

Tarık içeri girmemek istiyor gibi, hâlâ malı kötüleme gayretleri içinde.

"Şu çevre tepelerdeki yapılaşmaya baksana, iğrenç gözüküyor."

"Aaabicim onlar çok uzakta, hem de buralar koruma altında, doğal, arkeolojik, ne istersen var aaabi, sen de benden iyi biliyorsun ya."

“Şu duvarlara bak, amma kalın, evin içinde doğru düzgün oturacak yer kalmamış.”

“Aaabicim, elin Rum’u aptal mı, yazın serin kışın sıcak olsun diye kalın duvarlı yapmış.”

“Pencereler amma küçük, içerisi karanlık, bu kapılar neden bu kadar alçak, insan kafayı yarar, cüceler mi yaşarmış burada?”

“Aaabicim ısı kaçmasın diyedir, sen de bilirsin.”

Fusun dayanamadı, konuşmaya karıştı, böylece pazarlık şansları da başlamadan sona ermiş oldu.

“Döşemeler ve dam yenilenecek, doğramalar değişecek, ocak ve baca temizlenecek, hazır mutfak alınacak, aaa tuvalet yok bu evde.”

Mahmut biraz mahcup bir yüz takınarak elindeki ikinci anahtarını gösterdi.

“Efendim ayakyoluna dışarıdan gidiliyor, malum köy işleri, sizler ona da hemen bir çare bulursunuz.”

...

Yeni yerel ustaların eski tür evlerin ayrıntılarından bütünüyle habersiz olmaları bir yana, kahredici tembellik ve ilgisizlikleri, inşaat sahasında bir gözü küp bir kaybolmaları (ve uzun aramalar sonrasında elbette kahvede kâğıt oynarken bulunmaları) gibi yavaşlatıcı unsurlar yüzünden minik taş evin yenilenmesi bir yıla yakın sürdü.

Dolayısıyla, Tarık ve Fusun görece kısa (borsa ve hukuk) çalışma yaşamlarından, onları bezdiren metropol cehenneminden, kurtlar sofrasından, ancak ertesi yaz kaçabildiler ve yıllardır hayalini kurdukları yeni yuvalarına yerleştiler.

Alınan karara göre buradaki yeni yaşamlarında televizyon, bilgisayar gibi hastalıklarından uzak durulacak, bağ bahçeyle uğraşılacak ve artık tam bir fiziksel ve ruhsal arınma yaşanacaktı.

Akdeniz'in Kuşları, Anadolu'nun Ağaçları, Kıyı Balıkçılığı, On Derste Yelken, Denizcilik Deyimleri Sözlüğü, Likya Uygarlıkları... gibi yeni ilgi alanlarını müjdeleyen rehber kitaplar ve Homeros, Yorgo Seferis, Dido Sotiriyu, Lawrence Durrell, Halikarnas Balıkçısı tüm yapıtları ile taş duvarların içinde, oyuklardaki tahta raflarda yerlerini almıştı.

Yaz günleri evi ve çevreyi güzelleştirmekle geçti.

Yorgunluk, ağrılar ve sızılar yüzünden çevreyi pek keşfedemediler, deniz kenarına bile çok az inebildiler.

Çevredeki evlerin çoğu yabancılar tarafından alınmış, dönüştürülmüştü.

Az yukarıda kalabalık bir Fransız aile bütünüyle çevre dostu takılıyordu: Güneş enerjisi, çamur sıvama bir fırın, rüzgâr değirmeni filan.

Daha ileride yaşlı ve sessiz bir İtalyan çift.

Elbette bir sürü de İngiliz.

“Yabancıları boş verip çevredeki yerel insanlarla ilişki kurmalı, güneşte sebze kurutmayı, reçel yapmayı, turşu kurmayı öğrenmeli. Acaba bir iki tavuk da alsak iyi olur mu, şu aşağıdaki yeni evde oturanların da inekleri var, belki yoğurt, peynir yapmayı da öğreniriz...” diye önerdi Füsün.

Tarık, “Bence de çok iyi olur tatlım,” dedi. “Bak aklıma ne geldi. Bu evin yapılmasında emeği geçenleri çağıralım yemeğe. Yerleşme ve düzenleme işlerimiz biter bitmez. En iyi onları tanıyoruz, karılarıyla çağıralım hem de. Hem onlara bir teşekkür olur, hem de işte köylülerle de böylece ilk ilişkilerimizi kurarız.”

Füsun, kendince dilini değiştirerek,
“Evet onların hepsi oricinal buracıklı, diyel mi?” dedi.

...

Yaz sonuna doğru minik taş evde ortalık iyice toparlanmıştı.
Bir salı günü, köy pazarının kurulduğu gün, erkenden kalkıp alışverişe gittiler. Bunca koşturmaca arasında pazara gidip şöyle bir keyifle dolanacak zaman da bulamamışlardı.

Tezgâhlardaki zenginlik, ucuzluk ve özellikle otların çokluğu Füsun’u çocuklar gibi sevindirdi. Oradan oraya koşturmaya, her gördüğü otu, sapı almaya girişti. Durmadan soruyordu. “Amcacım bunun nesi olur, teyzecim bunun nesi yapılır?”

Sorgudan yılan bir kocakarı, ‘yetti gari’ diye düşünmüş olacak ki, “O çiçek, o yinmez gari,” dedi ve arkasını döndü de hanımefendi biraz duruldu.

Neyse, sonra özenli bir menü hazırlandı, düşünölen akşam yemeğine davet edilecekler tek tek dolaşıldı, elbette usta takımının kimisi yine kahvelerde bulundu, perşembe akşamına onaylar, sözler alındı.

Hareketliliği fark eden ve yollarını kesip neler olduğunu soran bahçenin ilk sahibi komşu kocakarının da davet listesine eklenmesi gerekti. Ne yazık ki bu arada kocakarı bu “yabancı”ları yakalamışken kafasını aylardır kurcalayan soruyu da sormadan duramadı. “Gaçe aldınız damı?”

Tarık ve Füsun bakıştı, doksan bin fazla görünebilirdi, biraz yalandan da zarar gelmezdi.

Tarık yönetici uyanıklığı ile, “İşte kırk elli bin gibi oldu teyzecim,” dedi.

“Teyzecim” dövünmeye başladı.

“Vaay cavırın eniği Mamııt, ocağı sönesice Akmamııt ben-
den yirmiye aldıydı, ben ona gösteririm!”

“Teyzecim sen satalı çok zaman geçmiş, hayat hep pahalılanı-
yor biliyorsun,” gibi bir şeyler geveleyerek zor kaçtılar.

Kadın arkalarından hâlâ dövünüyordu.

...

Şimdi, terasta, begonvilli çardağın altında on kişilik bir
sofra kurulmuş, pazardan alınan yeni çiçekli örtünün üzeri
çeşitli zeytinyağlılarla donatılmış, belki karılarının yanında içki
içmek istemez bu efendiler diye, soğutulmuş rakı bir köşede
saklanmış, farklı boyut ve renkteki mumlar yakılmış, konuklar
bekleniyor.

Komşu Mehmet amcanın ineği her akşam olduğu gibi saat
tam altıda evine dönmenin mutluluğu ile möööledi.

Demek ki konuklar artık her an gelebilir.

Saat altı buçukta Tarık kendine bir rakı koydu.

Saat yedide Füsün, iki lokma ot atıştırdı.

Saat yedi buçukta Tarık ikinci rakıyı bitirdi.

Füsün kendine bir tabak hazırladı.

Saat sekiz buçukta rakı şişesi Füsün’un da yardımıyla yarılan-
mıştı.

Dokuz olduğunda Tarık,

“Belki karılarına sormamışlardı,” diyecek oldu.

Füsün,

“Şimdi ağlayacağım. Vahşi sürüsü bunlar,” dedi.

Havada kavga kokusu vardı. Her zaman, sevgili eşinden daha
serinkanlı ve sorgulayıcı bir entelektüel olduğunu iddia eden
Tarık;

“Bak tatlım,” dedi, “ağır gelmiş olabiliriz onlara, yabancılaş-tırılmışlardır bizi.”

Fusun’un gözlerindeki kıvılcımları görünce,

“Yahu belki de kadınlar, senin bu güzelliğin karşısında kıs-kançlığa kapılmışlardır, belki giyecek bir şeyleri yoktur böyle durumlar için, ne bileyim biraz empati kurmaya çalışsak bu insanlarla?”

Bunca yıllık evlilik deneyiminden bilebildiği kadarıyla, şundan itibaren her söylediği aleyhine delil olarak kullanılacaktı.

Akıllılık etti. Sustu.

Fusun sofrayı toplarken söyleniyordu.

“Demek ki biz de yabancıyız burada, ötekiyiz, Fransız, İngiliz filanız bu heriflerin gözünde.”

Kükremeye başladı. Kendisi aslan burcudur.

“Pis herifler, siz misiniz yani buraların tek sahibi, dağdan gelip bağdakini kovan münasebetsizler.”

...

Sonraki gün uçakla kente dönülmesi gerektiğinden, hazırlanan yemekler komşu kocakarıya verildi.

Hiçbir teşekkür beklenmediği gibi, niçin yemeğe gelmedin diye de sorulmadı elbette kendisine.

Dönüş uçağında, Fusun biraz toparlanmış gibiydi.

“Yaşasın metropol! Ben AVM’lerimi özlemişim,” diye espri bile yaptı.

Tarık bu sözlerin ardındaki acı gerçeği çoktan kavramıştı. O da bunları düşünüyordu da, asıl konuya nasıl gireceğini bilemi-yordu yalnızca.

Konuyu genişletti:

“Tatlım, yine de güzel yaşamadık mı, hem neler neler öğrendik bu yaz, bir bakalım mı?”

Karşılıklı söz alarak bir oyuna başladılar.

“Yirmiye alıcen, doksana satıcen.”

“Gözünü budaktan sakınıcen: ağaç budarken göze giren dal.”

“Komşunun tavuğuna kışt deyecen: gelip çiçek diktiğin yerleri eşleyen tavuklara taş at.”

“Bahçe çapalanırsa ne olur: kalp krizi geçiriyorum diye hastaneye koşulur.”

“Çok alçak olan köy evi kapıları ne işe yarar: şehirli geri zekâlılar kafalarını çarpar, azıcık çalışan beyinleri de böylece durur.”

“Şömine yakmak için ne yapılır: acımasızca ağaç kesilir.”

“Aaa hayır, biz kesmedik yaaa; köyün fırınının arka avlusundan kütük çaldık.”

“Biz köylü müyüz Füsün?”

“Hayır değiliz.”

“Hayır değiliz.”

On bin metre yükseklikte, o belalı metropole yedi yüz kilometre hızla dönerken bir süre sessizce bakiştılar.

Tarık artık acı gerçeğin dile getirilmesi gerektiğini düşündü.

“Tamam tatlım satalım.”

DENİZLERİN ÖTESİNDE

Mustafa Kaptan yoğun geçen yaz sezonu sonrasında yorgun düşen kaygısını caminin önündeki rıhtıma bağlamıştı.

Kayığı çekeğe almadan önce içeride yapılacak çok iş vardı. Depolar boşaltılacak, kap kacak, mobilya toplanacak, temizlik, ilaçlama yapılacak.

Sonra bu yirmi yaşındaki trandila, gerçek bir ekmek teknesi olarak, güney denizlerinde gece gündüz İngiliz-İtalyan, fırtına-sütliman demeden kaptanın emirlerini yerine getiren bu emektar trandila, sıkı bir bakım için, köyün dışındaki çekek yerine alınacaktı.

Kaptan gemicilerine sezonun son emirlerini yağıdırıyordu.

“Kemal, halatları tatlı suyla yıka, güneşe ser,”

“Hasan, söktüğün kılıfları düzgün katla oğlum, arabaya sığmayacak,”

“Aliş buzlüğün kapağını açık bırak da iyi kurusun evladım...”

Emirler bir türlü bitmiyor, gemici çocuklar, kaptan her arkasını döndüğünde hemen bir köşeye sıvışıyor, görünmemek için de sırtlarını bir kuytuya verip denize karşı birer sigara yakıyorlardı.

Bu gidişle bitirilmesi gereken işler, çekekta düzgün bir yer edinmek için kararlaştırılan günlere yetişmeyecekti. Çekekta kıydan biraz içerilerde olmak gerekiyordu, kıyadaki ilk sıralar kışın sert fırtınalarına açıktı, orada yer alanların başına hep tatsız bir şeyler gelirdi, yani karaya çekilme işinde sona kalan dona kalıyordu. Mustafa Kaptan bir ara evden yardım almayı da düşündü. Ama çocuklar artık okula başlamıştı, karısının hep beli tutuktu, kız kardeşi ise bu denizcilerin önünde eğilip kalkamayacak kadar gençti.

“Aliş haydi, mola. Koy şu çayları da bu kerataların cigaralarına katık olsun!” diye kükredi. Bütün elemanlar sindikleri farklı köşelerden sırtarak ortaya çıktılar.

Caminin yanındaki çay bahçesinin total çırağı tam o sırada çay sözcüğünü duymuşçasına rıhtımda peyda oldu.

“Musta Kaptan, belediyeden telefon var, başkan seni görmek istiyormuş.”

Mustafagillerin yamaç bahçelerden birinde, Bademüstü denen yerde tek göz bir ev yapma işleri vardı. Tam işe girişecekleri sırada, belde belediyeye dönüşmüş, inşaatlar da beklemeye alınmıştı.

Beldeye seçilen ilk başkan akrabalarıydı (aslında kim diğeriyle akraba değildi ki bu köyde). Bu yeni ve ilk başkan, “Aman durun, başıma iş açmayın, şehirden gelip imar planı yapacaklar, izinler askıya alındı, plandan sonra istediklerinizi yeni kurallara göre daha düzgün ve namuslu bir biçimde yerine getireceğim evelallah,” diyerek köydeki bütün imar faaliyetlerini durdurmuştu. Bir iki pürüzlü aile dışında genelde yasağa uyulmuş, Kayıpköy görece sakin bir yaz geçirmişti.

Mustafa, inşaat izinleri çıktı zahir, diye düşündü ve güler yüzle, “İyi iyi, evladım söyler misiniz başkana mesai bitmeden yanına varacağım,” diyerek çocuğu savdı.

Çiçeği burnunda başkan, Kaptan’ı pek sıcak karşıladı, yine hemen çaylar kondu. Nasılsın, iyi misin, Fadimegiller nasıl, ya çoluk çocuk, muhabbetinden sonra başkanın yüzü ciddileşti.

Kaptan ‘Var bu işte bir iş, lahavle,’ diye içinden söylendi.

Başkan “Yedi denizlerin bir tane kaptanıdır Mustafa Kaptan,” diye söze girdi.

“Sana işimiz düştü, sezon da bitiyor, yorgunsundur çocuklar da bıkmıştır ama bir kısa yolculuk istiyorum senden, çok değil, hepi topu üç gün, şu karşı adalara, senden başka kimselere de emanet edemem bu cahil çocukları. Bir gezip gelecekler, görgü, bilgi edinecekler, oralarda bu turizm işleriyle nasıl baş ediliyor, yollar, kapılar, pencereler, rıhtımlar nasıl düzenlenmiş, elektrik direkleri ne tip, oturma bankları, kahvelerin, restoranların terasları, ağaç, çiçek böcek, işte bir gezip görecekler, gelecekler şu iki adayı...”

Bütün bunları bir nefeste sayıp döken başkan sıkı bir nefes aldı, bir süre sessiz kalan kaptana soran, rica eden ve devam eden sessizliği karşısında da emreden bir ifadeyle bakmayı sürdürdü.

Kaptan, “Valla lahavle yahu başkan, bir şey anladıysam Arap olayım,” dedi ve zihninin daha çok çalışmasına yarar diye düşünerek bir sigara yaktı.

“Tamam doğru ya sen bütün yazı denizlerde geçirdin, olan biteni bilemezsin, biraz açıklayayım,” diye başkan hızlıca yeniden anlatmaya başladı.

“Şimdi, belediye olduk ya, imar planı gerekiyormuş. Biliyorsun, hani sizlere de inşaat izinleri filan vereceğiz ya.” Hafifçe sıyrıttı, tam yeri gelmişken lafını da araya sokuşturuvermişti, afe-rindi kendisine. Kasılarak arkasına yaslandı.

“Bu planı şehirdeki üniversitede hazırladılar, işte biz de beğendik filan. Plan yapmakla iş bitmiyor bildiğin gibi.”

Kaptan kırk yıllık belediyeçi gibi, çokbilmiş bir surat takındı.

“Şimdi, bizim iki teknik elemanımız var, biri pansiyoncu Salih’in oğlan Mehmet, öbürü de Çamur Sami’lerden Hüseyin. İkisi de teknikerlik okumuş, boş koymadık çocukları, hemen memur kadrosuna aldık. İki kişi de şehirden belediyeden gelecek, biraz daha yol yordam bilirler herhalde. Ben de karşı adanın başkanını tanırım, ama burayı bırakıp gelecek hâlim yok. Ama ben asıl sana güveniyorum, sen kim bilir kaç defa gitmişsindir adalara çocukluğundan beri. Tanıdıkların bile vardır. Belki dillerini bile kıvırıyorsundur azıcık.”

Kaptanın aklına gençlik günleri geldi, “Ah ah eskiden,” diye iç geçirdi.

Evet anlamında kafa sallayarak sırttı.

...

“Orada daha sezon bitmemiş abi, turist kaynıyormuş.”

“E tabii, burada uçak filan hak getire, adamlar otobüsle mi gelecek.”

“Bir başlasın, nasıl patlayacak turizm, biz onlara misafirserverlikte de öyle bir fark atarız ki.”

“Çakı gibi gençlerimiz hizmet için turistleri bekliyor.”

“Ben soruşturdum, adada plaj filan hak getire, bizim tarafa bakan bir çavulluk varmış, hepsi o.”

“Zaten her şey daha da pahalıdır da, bir tek içki ucuzmuş, ben bir kasa uzo alacağım.”

Ertesi gün belediyede yolculuk öncesi yapılan toplantıda her kafadan bir ses çıkıyordu. Kaptan, yılların deneyimiyle tam bir

insan sarrafı olmuştu. “Lan yandık, bu çaylak ve çakallarla işin zor be Mustafa,” diye iç çekti, umutsuzca başkana baktı.

Bunca okumuş adamın arasında söz ona düşmezdi elbet.

Başkan Kaptan’a yan gözle bakarak sözü almanın zamanı geldiğini düşündü:

“Arkadaşlar, güzel beldemizi daha da güzel hâle getirmek için belediyemiz hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştır. Epeyce maliyetli olmasına rağmen...” Bir duraladı, iç çekerek şehirden gelen teknik elemanlara döndü, devam etti. “Belediyemiz, değerli üniversite mensupları uzmanlara şahane bir turizm gelişme imar planı hazırlatmıştır. Ancak elbette teknik personelimizin bilgi ve görgüsünün de en yakın rakiplerimize fark atacak bir düzeye getirilmesi gerekmektedir. Sevgili Mustafa Kaptan, lütfettiler, bizi kırmadılar, burada artık sezon bitmesine rağmen, yani sezon yorgunu hâliyle sizleri, belediyemiz bütçesinden işte oraları bir gezip görmeye, anlamaya, yapılan doğru işleri algılamaya, hataların altını çizmeye, taze bilgilerinizle dönüşünüzde bizlere ışık tutmaya...” Bu siyaset de ne zor işti yahu, uzun cümle bir türlü sonuca bağlanamıyordu, konuş, konuş, konuş...

Kaptan yardıma yetişti.

“Haydi arkadaşlar, o zaman yelkenler fora! Bir saat sonra caminin önünde, trandilada buluşuyoruz.”

Karpuzdu, baklavaydı, ekmekti derken, öğleni etmişlerdi.

Kaptan, “Yahu hepi topu üç gün, deli misiniz, bizim yolculuklarda yirmi tane İngiliz bir haftada bu kadar ekmek yemiyor,” diye sızlanıyordu ama duyan kim, gurbete sefer var ya.

Saat dörde doğru palamarı çözdüler, yol yaklaşık bir buçuk saattti. Ama öğleden sonranın imbatı çoktan çıkmış, deniz biraz sertleşmişti. Rota da tam rüzgâra karşıydı.

Adaya doğru uzanan bu rota üzerinde birbiri ardına aşılması gereken burunların insafsız isimlerini dile getirmek bile başlı başına bir cesaret gerektirir: Kötü Burun, İblis Burnu, İnkaklık Burnu, Dişibilmez Burnu, Kılıç Burnu, Yassı Burun... aman aman, sonra da Yılan Ada, Sıçan Ada... Karaloz... kim bilir nice gemicileri perişan etmiş, doğduklarına pişman etmiş sonra da sakın ve sessizce derinlere doğru çekip canlarını almıştır buraları.

Kaptan hince sırttı, gemicisine, “Aliş, Aliş gördün mü, bizim yastıklar istirahatte, kılıflar yengene emanet, elde kaldı tahtalar, onlar da ıslanmayı sever, bilirsin,” diye göz kırptı.

Yaklaşık yarım saat sonra kayık sıkı dayak yemeye başlamıştı ve değerli yolcuları aşağılara sinmiş, bulabildikleri ilk yataklara (kılıfsız süngerlere) serilmişti.

Denizi sever ve anlar havalardaki doğma büyüme Kayıpköylü Salih’in Mehmet, “Mustafa abey, biraz sert mi nedir bu hava?” diyecek olduğunda Mustafa,

“Oğlum sen bilmiyor musun, ben buralarda pek dolaşmam, ben kıyı kaptanıyım, bu havayı filan pek anlayamadım, artacak mı azalacak mı,” diyerek sağlam bir dalgaya bodoslamadan daldı.

Bu son darbeye dayanamayan Mehmet, sessizce tuvalete sığıştı.

...

Nihayet varış limanındayız. Sıska, kambur, avurtları çökük bir herif el ediyor. Kayığı uzaktan gemilerini yöneten bir kumandan edasıyla yönlendirdi, yanında bir genç çocuk peyda oldu, palamarı aldı, voltaladı. İşlem kısa ve kesindi.

Bu aşamada “Türkiye Güney Kıyılarının Turistikleşme Dönemi Planlayıcısı ve Yöneticisi” adayı dört seçkin genç ve kendilerince yakışıklı, yağız teknik elemanımız yavaş yavaş suretlerini

kayığın kamara kapısından dışarı uzattılar. Barbaros'un torunları oldukları ve bu küffar diyarında yapacakları büyük işler belki de bir anda içgüdülerini uyarmış, kabaran yürekleri, biraz olsun yerli yerine oturmuştu.

“Aman geldik mi, bakınca amma yakın görünüyordu gâvurun adası, kaç saat sürdü bu yol yahu” türünden yorumlar yaparak yavaş yavaş güvertede toplandılar.

Kayığın özel konumuna ilk uyanan şehirden gelen bir eleman oldu.

“Abi bunlar bizi hücumbotun tam yanına almış, kaptan ne yaptın, her hareketimiz kontrol altında şimdi.”

“Askere bak, bizimle hiç ilgilenmedi bile. Nöbette ama gemiye kız almış, aşna fişne, üstelik valla bira içiyorlar, ne iş yahu. Bunlar işin dalgasında arkadaş, tevekkeli değil bizim aslan gibi askerimizi görünce kuşlar gibi kaçıyorlar.”

“Bu sıska moruk herif de casus gibi bizi gözlüyor kaptan, yüzde yüz Türkçe de biliyordur bu.”

Çeneler açılmıştı.

Eh haydi, o zaman görev başına diye düşündü Mustafa.

“Ne oğlum, elin adasını işgale gelmedik ya, size ne askerden, haydi toparlanın bakalım, karaya marş marş, sonra ben başkana ne derim, korktular denizci askerlerden de sindiler oturdular kayıkta mı diyeyim yani? Pasaportlar gitti çoktan sizin kusmalar bitene kadar, çıkarken alacağız geri. Haydi kıta marş marş, istikamet bilgi görgü arttırma çalışmalarıdır!”

Dört yiğit Türk genci, az sonra tam tekmil kuşanmış olarak(-) fotoğraf makinesi, sigara, drahmi, su matarası ve çantalara gizlice yerleştirilmiş mayo ve havlularla) rakip-düşman- dost-komşu... tam olarak ne olduğuna karar veremedikleri topraklara ayak bastılar.

Tam bu sırada sıska ihtiyar komşu, hani şu kayığa palamar yerini gösteren adam, sessizce önümüzden geçiyor, kaptana belli belirsiz bir göz mü kırıyor nedir?

Kaptanın da yapması gereken bir şeyler var gibi.

Biraz huzursuzca güvertede dolanıyor.

Galiba karar da verdi.

Gemicilerini kış güvertede içtimaya çağırdı.

“Çocuklar, ben biraz dolaşmaya çıkacağım, sakın ola karaya ayak basmayın, bakın yandakiler affetmez, siz biraz dinlenin bir iki saate dönerim ben. Mehmet, oğlum ben yokken kaptan sensin,” diye nasihat etti. Öbürlerinden biraz daha kıdemli olan Mehmet, “Emredersiniz komutanım!” diye selama durdu.

Mustafa keskin gözlerle Mehmet’e bakarak, “Fesuphanallah,” dedi ve kayığı terk etti.

O da öbürleri gibi kafenin köşesini sapıp adanın derinliklerine doğru kayboldu.

Yolu öncekilerden farklıydı.

Biraz yokuş yukarı, iki dar geçit, yol biraz açılıyor, merdivenli.

Şimdi kaptan bir kemerin altından geçiyor, geniş, bayağı geniş bir avluya giriyor.

Sağda büyük kilise, solda biraz daha ileride denize doğru ufak bir şapel. Taş meydan koca çınar ağaçlarıyla gölgelenmiş. Ortada bir bayrak, ekim ayı akşamının tembelliği içinde, hem de yaz yorgunu, hafif yıpranmış, dalgalanacak hali de yok sanki.

Kaptan bayrağa bakıp gülümsüyor: “Her yerde bir bayrak, bunlar bizden de deli yahu.”

Taş avlu tembel kedilere ev sahipliği yapıyor. Üç beş eşek arısı ortalıkta dolanıyor.

Kaptan hem yaşının, hem geçirdiği sıkıntılı günün, hem de birazdan yaşayacağı karşılaşmanın yüküyle büyük kilisenin yanındaki küçük kulübeye doğru, biraz omuzları düşük yaklaşıyor.

Yarı açık kapının önünde duruyor.

“Sava, Sava.”

İçeriden, en az kendisi kadar yorgun bir ses yanıt veriyor:

“Ela.”

“La Sava, benim ben, Musta.”

Yaşlı, mavi gözlü, beyaz uzunca saçlı, pos bııklı devasa bir gölge kapıda beliriyor.

“Yassou Mustaaa... Hos gelmiş.”

...

Sava’yı ve Musta’yı, az sonra hemen kapının önünde, küçük bir tahta masada kurulmuş sofrada incecik dilimlenmiş, kurutulmuş ahtapot eşliğinde küçük bir karafakiden dökülen buğulu Barbayanni uzolarını yudumlarken görüyoruz.

Kırışık, biraz da yaşlı gözlerle birbirlerini süzüyorlar.

Avluda tükenen gün ışığı yavaşça o muhteşem morluğu giyiyor, gölgeler uzuyor, arılar ortalıktan çekiliyor, şapelin kapısından sessizce çıkan küçük yaşlı bir adam kedileri besliyor, böylece kedilerin arsız hareketliliği biraz duruluyor, masa artık sessizdir.

İki yaşlı adam birbirlerine bakıyor, vakit tamamdır.

Birlikte ayağa kalkıyor, hafif sarsak adımlarla kilisenin arkasındaki kırık dökük mezarlığa doğru yürüyorlar.

“Eleni, 1911-1979”

Mustafa, Sava’ya bakıyor, artık aralarında bıçak çekecek, sonra da özür dileyebilecek bir konu da kalmamış, yaşanmış olan yaşan-

miş, bu hikâye de bütün öbür hikâyeler gibi eskilerde kalmıştır. Yalnızca üç kişilik bir geçmiş.

Mustafa, taşa hafifçe dokunuyor. Bu hareket, belki artık yapılabilecek son harekettir.

Sava için de artık alışıldık, hatta vazgeçilmiş bir davranıştır. Başını önüne eğiyor. Eliyle Mustafa'nın omuzuna hafifçe dokunuyor.

“Gidelim, yorgunum.”

...

Kaptan, kayığına dönmüş, uyuyordu.

Rüyasında adaları, kadim veya yepyeni mezarları, Eleni'yi, denizi değil de Anadolu'daki bahçelerini gördü.

Buraların yamaçlarında badem ağaçları, büyük kentlerde olduğu gibi alışıldık zamanda, bilinen baharın habercisi gibi değil, günler haftalar önce, şehirlerde hâlâ kar yağarken, yani şehirlilerin o pis günlerinin pis kışlarının sonunda açar.

Burada kış erken biter, savuşur gider o günlerde.

Bu görsel şölenle ilk kez karşılaşanlar buralara da kar yağmış sanabilir, çünkü aynı günlerde, toprak düzlemi de bembeyaz bir papatya örtüsü ile kaplanır.

O güzel topraklara ilkbahar gelmiştir, yemyeşil bir doğa papatyalarla, gelinciklerle şenlenmiştir. Badem ağaçları açmıştır.

Ama biz Mustafa'nın rüyasına bakalım.

Köyün ardındaki düzlükler, gelinler gibi baharı kuşanmıştı. Hafif bir rüzgâr. Çocukluğundaki gibi bir badem ağacının altında duruyor Mustafa, avucunu gökyüzüne doğru açıyor.

“Gel, haydi gel.”

Badem çiçeğinin beyaz bir yaprağı uçup eline, avucunun tam ortasına konuyor.

Hafif rüzgârda güzel duygularla uyanıyor kaptan.

Gece iyice düşmüştür artık.

Hüseyin, rıhtımda endişeli.

“Kaptan, bu herifler dönmediler hâlâ.”

“Gelirler oğlum, siz yemeğinizi yediniz mi?”

Gece saat dokuza doğru, liman işlerine bakan yaşlı Yorgo sırtarak göründü, kırık Türkçesiyle haberi verdi.

“Kaptan senin tosunları hapse almışlardır, haberin olsun.”

...

Şimdi Mustafa Kaptan, postanede sabırsızlıkla dolanıyor. Ara sıra, bankonun ardında uyuklayan suratı sıkıntılı herife bir göz atıyor: Haber?

Karşıya, iki karış uzaktaki memlekete telefon Atina üzerinden bağlanacakmış. Saat gecenin on biri. Yahu iki adım yer, dünyanın öbür ucundan mı ulaşılır. Politika işte, ben atlayıp gideydim daha çabuk erişirdim.

...

“Alo, başkanım uyandırdım kusura bakmayın... Evet sağ salim eriştik... Evet bir mesele var... Bizim çocukları içeri tıkmışlar... Yok, adamlar haklı başkanım maalesef... Yani ayıptır söylemesi ama mecburum, kusura bakmayın... Tamam tamam, efendim kısa kesiyorum... Bunlar karaya çıkınca etrafi gezeceklerine doğru plaja yollanmışlar, biliyorsunuz burada turist kadınlar üstsüz dolanır ya, ellerinde fotoğraf makineleri, malum

hepsinde... Pomalin tarlası diye girişmişler kızların fotoğraflarını çekmeye... Polis de şikâyet üstüne almış içeri işte efendim... Tamam bekliyorum efendim... Çok akıllıca olur başkanım, rezil olduk bir kere, nasılsa o da duyacaktır... Evet artık sabaha ararsınız efendim... İyi geceler tekrar, kusura bakmayın başkanım...”

Kaptan lanet olsun diyerek yüklüce bir parayı postane nöbetçisine ödedi, herifin pis pis sırtması karşısında da artık dayanamadı. “Tamam tamam vizeye devam edin arkadaşım...” diye söyleyerek kayığına döndü.

...

Sabah on bire doğru Yorgo önde, dört kahraman Türk genci süklüm püklüm ardında, yanlarında bir polis ile tek sıra halinde rıhtımda görüldü. Yine tek sıra halinde ve emniyet içinde tekneye bindirildiler.

Belli ki buranın başkanı çocukluk arkadaşı olan bizim başkanın ricasını kırmamış, olayı örtbas etmişti.

Polis görevini tamamlamış olmanın keyfiyle bir sigara yaktı, kaptana, “Kalispera Musta!” diye el etti.

Kıyıda Yorgo hemen palamarın başına geçti.

Mustafa marşa bastı, kıyıdaakilere “Kalispera” diyerek gazı verdi. “Bismillah.”

...

Son sahnedeyiz.

Dört eleman, kış güvertede sandalyelerde sessiz sedasız oturmuş, önlerine bakıyor.

Sessizliği Kayıpköylü Hüseyin bozdu.

“Gitti lan bizim fotoğraflar.”
Kentten gelen en yetkili teknik eleman ekledi.
“Allah kahretsin, ucuz uzo alışverişini de yapamadık.”
Öbürü de cesaret buldu.
“Uzo Türk erkeğini bozar abi, ben rakı bakacaktım.”
Kaptan gürlledi.
“Bok için pezevenkler.”
Rüzgârı da arkasına alıp kayığın motoruna yüklendi.
Vatan topraklarına kadar bir daha kayıktakilerden kimse ağ-
zını açmaya cesaret edemedi.

HURİYE'NİN CENNETİ

Gece derin, deniz derin, sessizlik derin.

Pat pat... pat pat...

Uzaklarda.

Bir piyade kayık gece sessizliğinde, sabaha karşı, tan yeri ağarmadan.

Pat pat... pat pat...

Kayığın adı Alim.

Özenle yazılmış ama artık solgunlaşan bir ad.

Deniz cam gibi.

Kapkara ama yine de saydam bir sonsuzluktur yer ve gök.

Kayığın ardında bir yırtık gibi uzanıyor ince beyaz bir çizgi.

Bu yırtığı sabaha kadar dikecek biri bulunur mu denizde?

Kayıкта bir kadın.

Balıkçı kadının yüzü kırış kırış, kamburu çıkmış, adı Huriye'dir.

‘Oğlanın kısmetine iyi balık çıktı,’ diye düşünmektedir gece-
nin karanlığında.

‘Aky, kupes, melanur... yufka da yaparım.’

Burunları geçer, kayalıkların arasından süzülür piyade.

Huriye on yıllardır yalnız çıkar balığa.

Ufukta sessizce beliriyor kızıl bir çizgi.

Suda ışıltılar görünür oldu.

Minik bir koya girdi Alim.

Alışkın hareketlerle halatı bir kayaya bağladı Huriye.

Şimdi, çakılı aştı, kayalıklı bir yamacı tırmanıyor.

Yukarılarda, denize sırtını dönmüş olan evine doğru.

Ev dediğin, tek göz bir taş oda ile derme çatma ahşap eklen-
tilerden ibarettir.

Önünde bir çardak, asma yaprakları serpiliyor henüz, bir de
ipe dizilmiş kırmızı biberler.

Buralarda daha yoksul ama daha zengin birileri yoktur her-
halde.

Çevrede ne güzellikler, anlatmakla bitmez.

Buralar Huriye Ana’nındır.

‘Evim de kocam gibi kocadı,’ diye düşünür Huriye, ağır ağır
yorgun tırmanırken yamacı.

‘Çocuklar da hepten kestiler ayaklarını.’

‘Bizim Ali gelecek ya, bir sormalı biraz onarmaya yardım
eder mi bizim damı acep?’

‘Nasil yapsın çocuk, büyük şehirde geçim derdinde.’

Dursun baba da neredeyse yatalak.

Artık gözleri de görmez olmuş, katarakt.

Kadını, dostu, yoldaşı, annesidir; her şeyidir Huriye’si onun.

İnce bir duman tütüyor şimdi evin bacasından.
Ocakta sac, sacda yufka çeviriyor Huriye.
Ocak, solgun çivit rengi.
Rafında solgun bir fotoğraf var.
Bütün bir yaşam bu fotoğrafta saklı.
Yedi çocuktular ama elde kalan beş çocuk sayılır ancak bu fotoğrafta.

Baba sandalyede, başında fötr.
Ana ayakta.
İki bebese kucağında.
Öbür üçü dizilmiş yan yana.
Belli ki bir bayram günü, Kayıpköy'e fotoğrafçı gelmiş.
'Hepsi gittiler buralardan,' diye düşünür Huriye.
Gözleri yaşarır ocağın dumanında.
Ama şehirden haber var, oğlan gelecek, bugün yarın.
Yanında bir arkadaşıyla.
Bahara dönüyor artık kış da.
Dağlar puslu, çiçekler dellendir yakında.

Huriye'nin oğlu Ali büyük kentte, büyük bir bankada çalışır.
Ali'nin yol arkadaşı doğma büyüme kentlidir, bankada yöneticidir.

"Motorla gidilir ancak, uçak ve cipten sonra yol sana zor gelecek Emre abi," der Ali.

"Bundan sonrası benden sorulur, merak etme biraz alışığım bu yollara."

'İnşallah kaybolup da rezil olmam,' diye de düşünür bu arada.

...

Şimdi, kovboy kılıklı bir motor kiralayıcının önündeler, Kayıpköy'de.

Oturduğu sandalye arkaya kaykılmış, devrildi devrilecek, başka bir sandalyeye atmış çızmeli ayaklarını, kavuşuk.

Uyuyor mu, hülyada mı belli değil motorcu.

Arkasında, taşın gölgesinde iki bira şişesi.

Şapkasının altından yanıtlar motor kiralama talebini Emre'nin.

“Tanıt kendini!”

Şehirli arkadaş bocalar, “Ne diyor yahu bu kovboy bozuntusu?”

“Bana bırak abi,” diye öne geçer Ali.

“Ben Davazların Ali, Enver abi.”

Kovboy şapkayı hafifçe yandan kaldırıp tek gözle süzer Ali'yi.

“Yeterli açıklamadır evlat, alın bakalım şuradaki mavi Jawa'yı, Harley'ler taze bitti.”

İfadesiz sorar sonra kovboy bozuntusu.

“Hayırdır, bunca yıl sonra?”

Kendi kendine yanıtlar sorusunu sessizce.

“Ulan pek hayra da benzemez ya.”

Güneş alçalıyor artık denize doğru.

Motor tozlu taşlı virajlı yollarda gidiyor.

Kış yağmurları daha da geçilmez etmiş patikaları.

Mola zamanı.

Denize yükseklerden inen dimdik bir dönemeçteler.

“Bu ne manzara Tanrım,” der Emre.

Bu şehirli Allahım yerine “Tanrım,” derler ya.

“Anca denizden gider gelirdik, düşünebiliyor musun, her sabah her akşam, okutacağım diye neler çektilerdi gariplerim, Emre abi düşünsene, tam beş çocuk.”

Eskisi gibi bir taşı denize sallar Ali, eskisi gibi kavuşturamaz, güler.

“Ne oldu, hepimiz çektik gittik işte, bıraktık buraları, onları.”

...

“Oğlum,” diye eliyle yoklar Ali’yi baba yattığı yerden.

“Hangisi?”

“Büyük olanı.”

“Torunlar?”

“Konuk var, arkadaşı, torunlar yaza gelir belki.”

“Yazı görürsek gari.”

...

Yemek sonrası gün kararıyor.

Ev sessizleşmiş, akşam telaşı kuşlardadır.

Tanımadığın, unuttuğun çığlıklar.

Belki analarını, belki eşlerini arıyorlar. Huzurlu, baş başa bir geceye hazırlanıyorlar, aileleriyle.

Gece bastırıyor, sesler fısıltıya dönüşüyor, insan ürperiyor doğrusu.

Ama bizim konumuz farklı.

Artık çok uzaklardan köpek havlamaları, belki rüya gören bir iki keçinin çingirak sesi.

İdare lambasının isli ve titrek ışığında.

Çardağın altında.

Sessizce konuşuyorlar.

“Müthiş be, abi dediğin gibi burası gerçekten bir cennet.”

“Ben sana dememiş miydim.”

“Kaç dönüm?”

“Altmıştan fazladır.”

“En az iki yüz yatak çıkar, önüne de bir mini marina.”

“Yirmi otuz milyon eder mi?”

“Bakarız, çalışırız.”

“Yol, elektrik, altyapı, izinler, bir beş yıl kadar sürer işlemler en az.”

“Kardeş başına dört filan düşer mi?”

“Düşer de, ne zaman sence?”

“Gördün hallerini işte, bir iki yıla belki.”

“Sen yine yavaş yavaş vekaletleri topla olmazsa. Meraklı bol, yatırımcı kolay, ben konuşurum patronla, kredi bizden biliyosun.”

“Biraz avans ayarlar, hisseleri satın almayı deneriz, izalei şüyü filan, sıkıntılı olabilir, tüm bu işler de senden.”

“İşletmeci görüşmeleri var sonra, onu da ayarlar banka.”

Sessizlik, idare lambası söndü sönecek.

“Çocukluğumda, korkular içinde yaşardım buralarda.”

“Cırcır böceği, yıldız yağmuru, köpek uluması, gölgeler... her şeyden korkardım.”

“Sabah erkenden kalkıp bolca fotoğraf çekelim.”

...

“Gezdirdin mi iyice konuğunu Alim?”

“Evet anacığım.”

“Güzeldir yerimiz güzel olmasına.”

“Su bol, elektrik yok, yol yok ama.”

“Zeytin, badem var, nar da artık biraz para ediyor, üzüm, incir bize kalıyor evladım,” diye anlatıyor Huriye. “Balığı da köye restoranlara bırakırım işte, ayda bir parasını alırım.”

Veda ve dönüş zamanıdır artık.

Babanın mat ve kuru gözlerinden iki damla yaş süzülüyor.

“Bir daha dokunabilecek miyim sana?”

...

Dönüş.

Tozlu virajlardayız.

Motor toprak yolda sessizce kayıyor şimdi.

Bir küçük kaya parçası da yan yatırdı motoru, sonra mavi bir ışık gibi üzerindeki iki karaltıyla uçurumdan denizin dövdüğü kayalara doğru süzüldü motor.

Bu uzun upuzun sürede yazar sesleniyor Ali'ye.

“Seni öldürmek istemezdim, üzgünüm Ali ama Huriye ananı, Dursun babanı, o koyları, o kayaları, o yamaçları çok sevdim. Senin tatil köyünü durdurabildiğim kadar, elimden ne gelirse, ne zamana kadarsa...”

Yoksa yazar değil de Ali miydi motoru süren uçuruma?

BİR İNGİLİZ HANIMEFENDİ KAYIPKÖY'DE EV ALIYOR

“Bay Constantin, 1949 yılının karlı bir Noel gecesi, hiç âdeti olmadığı halde, karısı Olimbia'nın hatırına ayine katıldığı Arnavutköy Rum Ortodoks Taksiarhi Kilisesi'nden çıkar, etrafına bir bakınır, dışarıda Karadeniz'den gelen soğuk poyraz rüzgârı durulmuştur, solgun sokak ışıklarının birer elmas kristali gibi ışıldattığı kar taneleri, yumuşak bir uçuşla uzaydaki yolculuklarını tamamlamak üzere döne döne yeryüzüne doğru inmektedir...”

Atina'dan İstanbul aktarmalı olarak Dalaman'a uçmak, Bay Nikolaos Konstandinidis'i iyice yormuştu.

İstanbul'un dakika başı uçak inip kalkan uçsuz bucaksız havalanında neredeyse bir saat yürüdüktan sonra iç hatlar terminaline ulaşmış, kendini nihayet İstanbul-Dalaman uçağına atmıştı. Uçak kapıları kapalı olarak, “İstanbul üzerinde hava trafiğı çok

yoğun olduğu için” bir saat kadar da kalkış için sıra beklemişti. İçeride nefes alınacak bir damla hava kalmamak üzereydi ki pilotun anonsu nihayet kalkışı müjdeledi.

Bugünlerde bütün vatandaşları gibi, zaten sinirleri bozuk olan Bay Nikos’un artık tahammülü azalmıştı, yorgundu, kızgındı, sıkkındı.

Hava iyi, uçuş kusursuzdu, ama uçağın içi sinir bozucu çoklukta İngiliz, Rus ve Japon turistle doluydu.

Pırıl pırıl bir havada, aşağıda terk edilmiş “Küçük Asya” topraklarına bakarak buralarda yaşayan onlarca kavimi, savaşları, göçleri, sürgünleri, dökülen kanı ve gözyaşlarını düşündü Bay Nikos.

Neyse ki düşünmesi gereken daha dünyasal işler de vardı, yalnızca telefon, mail gibi araçlarla tanıyabildiği “yaşlı İngiliz bayan”ı, “uyanık Türk emlakçı”yı, alacağı avroları gözünün önüne getirmeye çalıştı.

Yepyeni ve pek sık Dalaman havaalanını da görünce, bütün yorgunluğun üzerine ister istemez biraz da kıskançlık eklendi ve Bay Nikos’un bunalımı iyice arttı.

“Bu herifler, bizleri sepetledikten sonra artık kolay kolay iflah olamazlar diyorduk, şu hâle bak, biz orada sürünüyoruz, krizler, grevler, kavgalar, neredeyse açlık baş gösterecek. Bir de bunlara bakınız, ne kadar büyük aşamalar kaydetmişler görmeyeli!” diye kendi kendine mırıldanarak kiralık araba servisinde sözleşmesini imzaladı, havaalanı çıkışına yollandı.

Bolca palmiyeyle gölgelenmiş otoparkta arabasını teslim aldı.

Akşam yaklaşmış, güneş epeyce yatmıştı ama hava hâlâ çok sıcaktı. El çantasını arka koltuğa attı, klimayı açtı ve yola koyuldu.

Buraları hatırlayabildiği kadarıyla, Kayıpköy’e kadar, önünde daha üç saatlik bol dönemeçli bir araba yolculuğu vardı. Virajlar,

dağlar, inişler, çıkışlar, minik koylar, sedir ormanları, harika köyler ve deniz manzaraları.

Bu yorucu ve bol gecikmeli yolculuk yüzünden gün batmadan Kayıpköy'de bir akşam rakısına yetişemeyeceği için hayıflandı.

Ama yola çıktıktan az sonra, varışının düşündüğünden çok daha erken olacağını anladı.

'Yol hep böyleyse, günbatımına yetişirim bre,' diye düşündü.

Gerçekten önünde kaymak gibi dört şeritli bir yol uzanıyordu. "Kaymak gibi," diye söylendi ve gülümsedi. Kaymak! Ne komik sözcüklerde ortaklığı vardı her iki dilin.

Eski dostluklarını, mahalle arkadaşlarıyla iki dilden de küfürleşebildikleri günleri, İstanbul'da terk ettikleri evlerini, dünyanın en güzel yeri olan Boğaziçi'ndeki mahallesini, Arnavutköy'ü, komşularını, anasının güzel yemeklerini, reçellerini hasretle anımsadı.

İçini yine o buruk huzursuzluk ve hüznün kapladı.

"Neyse bu akşam deniz kıyısında, sağlam bir rakı bana iyi gelecek anasını satayım," dedi, gaza biraz daha yüklendi.

...

"Ehliyet, ruhsat lütfen!"

'Lanet olsun, mendebur suratlı bir Türk polisi tarafından çevrilmek, bir Yunanlı için olabilecek en kötü durumdur.'

"Arabanız kiralık mı Bay... Nikolaos... doğumunuz da İstanbul olduğuna göre... herhalde dilimizi anlıyorsunuz."

"Elbette polis beyciğim, on dört yaşıma kadar İstanbul'da yaşadım."

"Yaz tatiline geldiniz herhalde Bay Nikolaos. Yolculuk nereye acaba?"

...

“Ooo... pek güzel bir tercih. Ancak 136 kilometreyle araba sürmek biraz hızlı oluyor burada. Sizin şu değerli Avrupa Birliği yoksa hız sınırlarını mı yükseltti. Bizim haberimiz olmadan?”

Alçak herif bir de dalga geçiyor, hâlimizi şimdi bir görse, memlekette olsam ne biçim girişirdim buna, bunca yoksulluğun üzerine bir de utanmadan devletimiz benden ceza parası mı istiyor, halkımı soydukları yetmedi mi, filan falan diye... Ama bu heriflerle de oyun olmaz ki!

Böylece biraz politikayla belki cezayı da sıyrırırdım. Ne de olsa polisler de krizden paylarına düşeni almaktadır. Acaba acır mıydı yoksa yüksek tarifeden mi keserdi rüşvetini bizimki?

Bu herife sökmeyecek gibi ama yine de bir deneyeyim.

“Çok özlemişim buraları... ne de olsa ata toprağı... öyle de güzel yollar yapmışsınız ki (doğunun topraklarındayız, biraz yağdan bir şey çıkmaz)... gün batmadan bir rakı içeyim şöyle deniz kıyısında diye biraz hızlanmışım, kusura bakmayın polis bey.”

“Ha şu sizin adalara bir de bu taraftan bakarak rakı içme düşüncesi yani... Bu gerçekten de pek güzel bir düşünce de, ne yazık ki radara girdiniz. Kayıtları silemiyoruz dostum, yani burada komşuluk çalışamayacak.”

Allahsız amma da paraymış bu ceza yahu, iki yüz avromu aldı eşşoğlueşşek.

Bir de komşuymuş. Asıl ben buralıyım ulan, sen doğmadan önce de ben buralıydım, dedemin diktiği ağacın meyvesini zıklamlanıyorsundur sen, haram olsun sana.

Neyse Nikos oğlum, bitti o muhabbetler.

Burada oralısın, orada buralısın.

Her yerde sürgünsün evladım.

Baban bile, “Bu Yunanistan’da gömmeyin beni, memlekete götürün,” diye vasiyet ettiydi, ne çare orada gömüldü.

Ne ata toprağı kaldı ne bir karış bahçe.

Sonuncu da gidiyor işte bu hafta “inşallah”.

İstanbul’da, Boğaz’daki canım güzel taş evi yok pahasına sat-
tık izin çıkar çıkmaz, yedik bitti. Şu kıyıda dededen kalmanın
da işini bitiririz “inşallah”, bürokrasi izin verirse.

Altı ay sürdü muamelesi.

Ben de burada bayağı Türkleştim yahu, inşallah, maşallah.

Önünde uzanan biteviye asfaltın üzerinde sığağın yarattığı
bir buğu dans ediyordu, ara sıra doğadan biraz koku alayım diye
açtığı penceredense içeri yalnızca çürümüş ot ve katran kokusu
doluyordu.

Bu yolda da ne viraj kalmış ne deniz manzarası bre Nikos,
dağları delip gitmiş herifler, durmadan da şu tatil köyü, bu tatil
köyü... Turizmde de bizi solladılar, yılda otuz beş milyon turist,
dile kolay bizim nüfusun iki katı adam geliyormuş.

Bizde bu kavgalar sürerse bu yıl da avucunu yalar bizim tu-
rizmciler.

Emlakçının dediğine göre burada, bütün Küçük Asya kıyıları
İngiliz dolmuş. Adamın esprisini uzun süre anlamadım. “Bay
Nikos,” demişti telefonda, “öyle çok İngiliz yerleşti ki bu sizin
eski köye, trafiğı bile sola aldı belediye, hani Londra’daki gibi.”

Neyse bu moda da işimize yaradı. Yaşlı bir İngiliz hanıme-
fendi istediğimize yakın bir parayı veriyor bizim dede evine, hem
de parası doğrudan benim Yunanistan’daki hesabıma yatacak,
İngiltere’den. Burada her zamanki gibi usulden bir rakam beyan
edilecek. Biraz da “bahşiş” filan, idare ederiz dedi, şu cırtlak
sesli emlakçı.

Ekonomimiz berbat ama hiç olmazsa Türklerle hırlaşma azaldı. Bu sayede, Avrupa Birliği'nin bastırmasıyla kısıtlama konan kırsal alan satışlarına da izin çıktı. Neredeyse kırk yıldır görmediğim dedeciğimın taş evi ne durumdadır kim bilir, ya bahçesindeki, üzerinden inmediğimiz incir ağaçları ne durumdadır?

Kulakları çınlasın, ablam Diana, "İncirden düşen iflah olmaz, in aşağı piçko!" diye çılgınlık atar, sonra da topladığım incirlerin en güzellerine el koyardı.

Şirret karı.

...

Yol boyunca deniz görünmüyor. Kavşaklarda deniz yönünde sayısız tatil köyü, otel, pansiyon ilanları, ören yerlerini gösteren tabelaları örtüyor.

Bu ören yerlerinin bazılarının adı Bay Nikos'a aşına geliyordu, bazısını ise hiç gözünün önüne getiremiyor, "Yeni bulmuşlar da kazmışlar zahir," diyerek, içini çekiyordu.

Buralarda bağ bahçe kültürü de bütünüyle silinmişti, onun yerini yoldan içerilere, ta dağlara kadar uzanan düzlüklerin tamamını kaplayan yüzlerce, binlerce sera almıştı, bazısı naylon, bazısı cam.

İçerilerde, dağlara doğru bazı köy yerleşimleri gökdelen gibi minareleriyle işaretlenmişti. Minarelerin tepelerindeki külahların şeffaf yapıp içlerinde yeşil ışıklar yakılması da yeni icat edilen bir İslami usuldü demek.

Yeni yapılar da amma çirkin, hiç buralara uyuyor mu, betonu, tuğlayı sıvamamışlar, kocaman pencereler, ne ki hepsinde klima, çanak anten. Eve harcayacakları parayı bunlara harcıyorlar demek ki. Ama ekonomi dönüyor işte böylece, çirkin mirkin.

Tevekkeli bizim eski güzel evlerimiz bunca para ediyor. “Rum Evi” diye de bir isim bulmuşlar. Biz Atina’da daracık apartman dairelerinde yaşıyoruz. “Rum Apartmanı” diye onlar da para etse keşke.

Çevrede eski günleri anımsatabilecek hiçbir şey kalmamıştı. Ortalıkta eskiden adım başında rastlanan türden ne bir keçi, ne de bir eşek görünüyordu.

Bay Nikos, “Onları da sürmüşler bizler gibi demek ki!” diye kendi kendine bir espri yaptı, ama bu kez gülemedi.

“Kayıpköy 10 km.” tabelasının görüldüğü genişçe bir virajı alınca, o müthiş Ege manzarası, o yıllar yıllar öncesinden anımsadığı minik adacıkların siluetleriyle belirdi. O zamanlar Bay Nikos’un bastığı anayurt toprağı idi buralar, karşı adalar ise yabancı toprağı.

Şimdi ise tam tersi.

Olgun, deneyimli Bay Nikos, Atina’dan yola çıkalı beri kendine defalarca bu ânı yaşarken serinkanlı olmayı telkin etmişti. Ama ne çare, bu yıllar yıllar öncesinden belleğine kazınmış manzara karşısında iki damla gözyaşına hâkim olamadı.

...

Kayıpköy kent merkezini gösteren kavşakta kırmızı ışıktaki durdu. Vay canına, köyde trafik ışığı ha, diye dalga geçti ama köye doğru sapınca neredeyse küçük dilini yutacaktı. Karşısında ben diyeyim on bin, sen de yirmi bin kişilik uçsuz bucaksız bir yerleşim uzanıyordu.

Ortalama üç dört katlı, her renkten, her biçimden apartman. Her birinin önünde, yanında, terasında irili ufaklı kalp biçiminde, baklava biçiminde, fasulye biçiminde yüzme havuzları.

Bütün damlarda gün batımının yansıdığı çirkin güneş kolektörleri, üç beş ağaç kalmışsa onlar da üzerlerine çakılmış şunun bunun teneke ilanlarıyla delik deşik, can çekiyorlar âdeta. Köy denemeyecek bu yerde koy yetmemiş; evler dağlara, tepelere, insan eliyle oluşturulan düzlüklere de yayılmıştı. Olmayacak yerlerde birbirinin üzerinden denizi görmek üzere, bir futbol maçında babasının omuzuna çıkmış şımarık çocuklar gibi çığlık çığlığa insanlarla dolu bir stadyum görünümü sanki.

Hele o güzelim kıyı, sanki arkadakilere nispet yaparcasına daha da yüksek bir sürü biçimsiz, kimliksiz otelle donatılmış.

“Bu kadarını da beklemiyordum anasını satayım, sana ne olmuş be benim güzel Kayıpköy’üm,” diye söylenen Bay Nikos, daracık sokaklara sıkışmış trafik içinde bolca ter dökerek arabasına zar zor bir yer buldu. Çantasını kapıp kendini arabadan dışarı attı.

“İçine edeyim böyle gelişmenin de, turizmin de ulan!” diye söylenerek yokuş aşağı, köyün eski yerleşimine doğru yollandı.

“Neyse, bu bölüme araba sokmuyorlar ama burada da başka türlü curcuna.”

Bütün zemin katlar bar, restoran olmuş, bir sürü turist, biralara aşkla sarılmış, açık havada dev ekranlarda İngiliz liginden maç seyrediyorlar. Bangır bangır türlü çeşitli müzikle futbol spikerlerinin canhıraş feryatları birbirine karışıyor, renk renk ışıklarla, projektörlerle aydınlatılmış tezgâhlarda iç sıkıcı milyonlarca turist kazıklama ürünü; incik boncuk, tişört, terlik, sahte marka gözlük, bilmem ne.

Ne alırsan üç avro.

“Eh eski yerleşim bölgesinde binalar sanki biraz korunmuş. Ama birader, bu binalar da üzerlerini donatan işporta mallarından görünmüyor ki, ne demeye boşuna koruyorsunuz bunları?”

Havada asılı bir yanık yağ kokusu, zaman zaman araya foseptik kokuları da karışmıyor değil.

Bay Nikos, bulabildiği en düzgün görünüşlü pansiyonda yer ayırtmıştı. Tabelayı görünce biraz rahatladı: “Mandarin Butik Otel”.

“Canını seveyim, mandalina mı kalmış bu zavallı yerde, bir de butiği olsun,” diye sırtarak, kendini bu görece sakin sokaktaki pansiyona attı.

Yarım saat sonra, gün batımından çok az sonra da olsa masasına erişmiş, rakısından ilk yudumunu alıyordu. Kıyıdaki sıra sıra meyhanelerden en az ışıklı, en salaş görünümlü olanını seçmişti. Meyhanede İngiliz’den çok Türk bulunması ve masasını donatan mezelerin tadı seçiminin doğruluğunu gösteriyordu.

Keyfi biraz olsun yerine geldi, morali daha da düzelsin diye, alacağı paranın bu kriz döneminde ne büyük bir nimet olduğunu kendi kendine tekrarladı durdu. Sonra babacığına, dedeciğine rahmetler okudu. Sabahtan gidip evinin durumunu görecek, mutlaka yine çocuklar gibi zırlayacak, sonra da emlakçıya gidecek, birlikte şu yaşlı İngiliz hanımefendi ile buluşacaktı. Yetmişine yaklaşmış yalnız bir “hanımefendi” bu evi ne yapacaktı ki?

“Sana ne be oğlum,” dedi keyifle ve biraz kırık Türkçesiyle, sonra kendi kendine güldü, rakı bardağında kalanı kafasına dikti.

...

Olgun, deneyimli bir kişiydi Bay Nikos, daha önce de söylediği gibi. Onun için evinin hâlini görünce bekleneceği gibi ağlayıp zırlamadı sabah sabah, ama boğazında bir düğümle biraz çevrede dolandı, bahçedeki yaşlı incir ağacını belli belirsiz okşadı. Yaya’nın yaptığı syko (incir) reçelinin tadını artık hiç hatırlayamadığını düşündü.

Eskiden yaptığı gibi asırlık zeytin ağacından bir tek ham zeytin koparıp ağzına attı, acısı iyi geldi zeytinin. Evin yıkık duvarından küçük bir taş parçasını aldı, cebine koydu. Buradaki sokağın bütün evleri, belli ki yeni sahipleri olan yabancılar tarafından pek de fena olmayan biçimde yenilenmişti.

Buradakilerin deyişiyile son kalan “Rum Evi” viran görünümüyle dikkat çekiyordu ve belki de bu satış gerçekleşmeseydi, eve kısa zamanda birilerince el konabilirdi.

...

Kendini tanıttığı biçimiyle “Miss Denise Somerset” yaşına göre oldukça dinç görünen mavi derin bakışlı, pembe yanaklı, beyaz dişlerini göstererek çok güzel gülen, tonton bir hanımefendiymiş gerçekten de.

Gümüş renkli bukleleri buralılar gibi arkadan düğüm atarak bağladığı işlemeli yemenisinin yanlarından dökülüyordu. Elbette çok da nazikti.

Öncelikle hem çok mutlu (evi alabildiği için) hem de hayli hüzünlü (Küçük Asya’ya ilişkin felaketleri tam olarak biliyor) olduğunu belirtti.

Bay Nikolaos Konstandinidis’in hikâyesini ve elbette bu evin hikâyesini dinlemek için de can atıyordu.

Bay Nikos’un yanıt vermek yerine sıkıntıyla emlakçı Mahmut’a baktığını görünce, “Mamuut, lütfen sen değerli zamanını bizimle harcama, eminim bu mevsimde başını kaşıyacak zamanın yoktur, sen sevgili İngilizlerinle işlerine dön, biz Mister Konstandinidis ile biraz sohbet edip sonra senin ofisine geliriz, bize baş başa bir çay için zaman tanı tatlım,” diyerek adamı nazikçe savdı.

Bay Nikos, bir süre tepeden tırnağa beyazlar giyinmiş bu ufak tefek adamın arkasından baktı, Sıcaktadır bembeyaz giyinmesi, ne yapsın zavallı, diye düşündü.

Sonraki yarım saat boyunca, Mister Konstandinidis, Miss Denise Somerset'e biraz da kendisinin duymak istediği motiflerle süslediği aile hikâyesini anlattı.

İşte, burada dedenin evi, bağ bahçe, mutlu yaşamlar, babanın iş edinmek için dedeyi burada bırakıp Constantinopolis'e gidişi, anneye evlenmesi, Arnavutköy'deki ev, iki çocuk yapmaları, Nikos'un çocukluğunda bir iki kez geldiği bu evde yaşananlar, incir ağacı, nar ağacı, İstanbul'un dönüşümü, felaketlerin büyümesi, ailenin apar topar Atina'ya gidişi...

Bay Nikos, "Malum hikâyeler işte," diye bitirdiğinde hanımefendinin kendisine pek bir şey sormadığını fark etti.

Evet, Miss aslında tarihçiymiş, bir iki kitabından söz etti, elbette orta karar bir Yunan'ın hiç de ilgi alanına girmeyen konulardı bunlar.

Sonra açıkladı. "Artık bilimsel bir şeyler yazmak istemiyorum, yaşamımın bundan sonraki bölümünü burada geçirecek ve yazmaya devam edeceğim ama sizinki gibi özel hikâyeler yazacağım işte."

Sevgiyle gülümsedi. Kalktılar.

Bay Nikos'un Türkiye'ye yaptığı son yolculuğun öyküsü burada bitiyor.

Bir yıl sonra, artık sokaktaki öbür evler gibi tamir görüp yüzü gülmüş, bahçesinde begonviller açan bu evin üst katında, küçük

mavi boyalı bir pencerenin denizden gelen hafif bir akşam rüzgârı ile uçuşan dantelli perdesinin aralığından içeriye bakıyoruz.

Ve Miss Denise Somerset yazıyor:

“Bay Constantin, 1949 yılının karlı bir Noel gecesini, hiç âdeti olmadığı halde, karısı Olimbia’nın hatırına ayine katıldığı Arnavutköy Rum Ortodoks Taksiarhi Kilisesi’nden çıkar, etrafına bir bakınır, dışarıda Karadeniz’den gelen soğuk poyraz rüzgârı durulmuş, solgun sokak ışıklarının birer elmas gibi ışıldattığı kar taneleri, yumuşak bir uçuşla uzaydaki yolculuklarını tamamlamak üzere döne döne yeryüzüne doğru inmektedir.

Kilise bahçesindeki Ayia Pareskevi Ayazması’nın suyu donmamak için Kutsal İsa’ya yalvarmaktadır. İstanbul’un incisi Boğaziçi’ne Tanrı’nın özel olarak bahşettiği saydam lacivert gökyüzü sanki Noel’i kutsamak için özel bir derinlik kazanmış, ta cennete dek uzanan bir sonsuzluk gibi kullarının bu özel gününü aydınlık kılmaktadır.

Bayan Olimbia kilisenin kapısında komşularıyla birkaç veda ve iyi niyet sözcüğü alışverişinde bulunurken, hafif bir ürperti geçiren Costas aklında binbir düşünce ile fötr şapkasının siperliğini indirir, paltosunun yakalarını kaldırır, az sonra karıciğine sarılır.

Birkaç sokak arkadaki küçük, sevimli ve huzurlu taş evlerine doğru, karın yavaş yavaş örtmeye başladığı Arnavut kaldırımı kaplı yokuşta birlikte yürümeye başlarlar.

Costas, loş bir ışık sızan yarım bodrum olarak düzenlenmiş bir evin önünden geçerken, aniden aklına bir şey gelmiş gibi durular ve “Olimbiacığım, ben seni kırmadım, bu ahiret işleri ile hiç ilgilenmediğim hâlde bak ayine de katıldım, sen gel şimdi benim hatırıma şu bizim İskender’in yerine girip bir iki tek atalım, Noel’imiz tam olsun,” der.

Olimbia, gerekli naz ve cilveleri yaptıktan sonra, "Aklında kim bilir ne hinlikler vardır Costas?" diyerek kabul eder teklifi.

Mutlu çift bir saat kadar sonra epeyce çakırkeyif olarak evlerine girerler.

Neşeli Olimbia, Noel nedeniyle süslenmiş duvar piyanosunda bir iki nota basarken Costas çoktan yatak odasının yolunu bulmuş, "Hayde sevgilim" diye pes sesiyle narasını koyuvermiştir. Bu arada üç yaşındaki kızlarına bakan komşu Hatice evine dönmüştür.

Küçük Diana ise tatlı rüyasında, kendisine gelecek olan kardeşini henüz melekler tarafından göklerde gezdirilip dünyaya merhaba deme sırasını beklerken görmektedir.

O gece meleklerin Olimbia'nın karnına serpeceği tohumun dünyaya getireceği bebeğin oğlan bebek olması için dualar edilir, adının da Nikolaos olmasına karar verilir..."

Dido Sotiriyu'nun değerli anısına, saygıyla.

ZAMANE ÖNCÜLERİ ENTELEKTÜEL ROMANTİK

Akdeniz kıyısında, gerçek Akdenizlilerin en son terk ettikleri en küçük köyün, yaşamını sürdürebilen son gerçek posta güvercini bir garip tedirgindi. Atalarından durugörüyle birlikte, iki kalıtsal özellik daha almıştı. İlki, onu köydeki yirmi üç posta görevlisi hemcinsinden ayırt eden beyaz rengiydi.

Benzerleri, geçen altmış iki yılda Toros yaylalarından inip burada yaşamaya koyulan, aşağıda dolanaduran insanların, pembe, sarı, mavi, beyaz süslemeli eski taş binalardaki eski insanların yerlerini alıp konuşmaktan yemeye, müzikten tuvalete, bütün davranış biçimlerini, evleri ve çevreyi bir kuşak boyunca değiştirdikleri gibi, onlar da renk değiştirmişti. Güvercin soyu da beyazdan griye, boza, beje, kahverengiye, yağıza doğru bir dönüşüm yaşamıştı.

Kalan son “beyaz” ise, tek başına, yabancı ve şaşkın; günün Kocadağ’ın ardında doğuşundan Akdeniz’in, Likyalılardan beri kirletilmiş mavisinde yitmesine dek, yakın adalar ile ana kara arasında artık anlamsızlaşmış bir görevi yerine getirir gibi dolanır dururdu.

Atalarından kaynaklanan ve boz renkli hemcinslerinin bilemediği ikinci özelliği, Deli Rüzgâr’ın eseceği bilinen her mart ayının bilmem kaçınıcı günü, kendini Kocadağ’ın en güvenli kayasının kovuşuna atmaktı. Ta yukarılara.

Yine eskilerin deyişiyile, Aeolus’un en kudurgan üfleşi eşliğinde, koyu renkli hemcinsleri oradan oraya sürüklenirken çatıların uçtuğu, bacaların devrildiği, Poseidon gazabıyla köpüren denizin kıyıda koca turuncu makinelerin yaptığı mendirekleri yok ettiği fırtınayı, bir tek beyaz güvercin önceden hissetmiş ve Kocadağ’ın yamacındaki Likya kaya mezarının kökündeki tüneğinde yerini almıştı.

Güvercin, iki bin yıllık sığınağından, kuduruk Poseidon’un altmış ikinci kez ortalığı dağıtışını izliyordu. Aşağıdaki olağanüstü görüntüyü Zeus’un birbiri ardına saldırdığı yıldırımlar ışıklandırıyor, çakan her mavi ışık, bilge bir edayla başını sallayan güvercinin pembe gözlerini aydınlatıyordu.

Ve 1985’in bu yitik Akdeniz koyunda, elektriğin kesildiği bakımsız, dökük taş evlerinde yağız, yorgun ve kirli âdemler sırtüstü devrilmiş horluyorlardı. Ankara’nın saati yalnızca yirmi otuzdu. Deli Rüzgâr ortalığı birbirine katıyor, beyaz güvercin yüzlerce metre yüksekte, kafasını sallayarak köyü izliyordu.

Akdeniz Turizm’in, Antalya’dan Fethiye istikametine gitmekte olan otobüsünün deneyimli şoförü, işte tam yirmi otuzda yamacın başındaki köy kahvesinin önünde frene bastı. Kimseler karşılamadı otobüsü. Tek bir genç adam indi.

Şoför el frenini boşalttı ve içini çekip o korkunç havalı kornasına dokunma gereği bile duymadan manevrayla otobüsünü dar, virajlı yollara, karanlığa yöneltti, Deli Rüzgâr'da kıvranan zeytin ağaçlarının arasında dönenen toprak kara yolunda gözden yitti.

Omuzunda bir fotoğraf çantası, kolunun altında bir iki gazete (renksiz gazeteler) ve bir kitapla (*Mavi Sürgün*) otobüsten inen, kot, enine çizgili kazak, renkli anorak giymiş kısa tıraşlı, otuz yaşlarındaki adamı karşılamaya gelen de olmadı. Az kalmış kısa saçlarını uçuşturan, anorağını yelken gibi şişiren Deli Rüzgâr'dan başkası yoktu ortalıkta. Adam ya da delikanlı ya da çocuk, “keçi boku kokulu” yokuştan inerken kişisel kokusu, rengi, tipiyle o anda içinde bulunduğu ortam arasındaki tuhaf çelişkiye gülümsemi.

Entelektüel dünyanın Akdeniz söylemi senaryosunu içinde taşıyordu.

“Hey Akdeniz, hey Poseidon, hey Aeolus, Deli Rüzgâr, hey Pan'ın torunu kara keçiler, Laos'lar, Orfoz'lar, süngerciler, balıkçılar, deniz adamlarını denize dökenlerin çocukları, Akdeniz güneşine uyumlanamayıp gözleri bozulan, sıcağına uyumlanıp tembelleşen yaylalı yurttaşlarım, merhaba!”

Köyde, yeni gelenlerin gazabından kesilmeden kurtulan tek tük zeytin ağaçları secdedeydi. Kiliseden bozma cami korkudan haç çıkarıyordu. Kıyıda batmamış tekne yoktu. Poseidon, genç Cumhuriyetin Bayındırlık Bakanlığına meydan okuyordu. Mendirek, fener ve öbür kıyı yapılanmaları dağılmıştı. Aeolus, keyifle taş evler arasında ıslık çalıyor, bir türlü sevemediği ve “dağlılar” dediği yağız adamların, amforaya sıçan Rumları pis belleyip güzelim taş kesmesi evlere ekledikleri ahşap kenepleri teker teker yerle bir ediyor, “yuh” diyen her köylünün kafasına, yetmiş yıl

önce, beyaz evlerin başına dizilmiş “Manoukian et fils - Marseille” yazılı kiremitleri, budur diye küttedenek indiriyordu.

Beyaz güvercin, ne çok keyifli, ne çok üzgün, sığındığı kaya mezarının oyuğundan bakarak bir bilge edasıyla, “İşte Deli Rüzgâr, işte Deli Rüzgâr,” diyerek sırtıyordu.

Sarı kafalı, yeşil gözlü, anoralı adam sessizce yokuşu iniyor ve baştan savma biçimiyle –aslında düpedüz, çirkin diyebiliriz– Akdeniz’i sakince izleyen Atatürk büstünün ense tarafındaki kapıdan içeri giriyor. Kapıdaki yarı kırık tabela rüzgârda çılğın sesler çıkararak iniyor. ‘Enterkonnekte’ elektrikler kesik, gece zifiri karanlık, tabelanın üzerinde yalnızca Zeus’un gazabının ara sıra aydınlatabildiği iki sözcük: “Filizkıran Pansiyon”.

“Uyuyabilirsen sabah olur. Hayallerine, buralarda kuracağın yeni yaşamının hayallerine sığın, Akdeniz’e sığın, haydi uyu.”

Ertesi sabah gün doğmadı. Gerçek bir sabah bu öykünün sonuna dek hiç olmayacak. Kayıpköy’e dün gece gelen genç adam hiçbir zaman ayaklanmadığı kadar erken kalkıp pansiyondan dışarı çıkmaya kalkıştığında Deli Rüzgâr şiddetini sürdürüyordu.

Bir Akdeniz Toroslara dökülüyor, bir Toroslar Akdeniz’e devriliyordu.

Gümbürtüyle.

Ve Akdeniz, deli deniz, doğmayan güneşe sancılı, beyaza kesmiş, köpürüyor, ince kıyımlı dalgaları karayı yok edememenin çılğınlığıyla birbirine binerek, çılgınlıklar ve gözyaşıyla göklere yükseliyor, hortumlanıyor, tozutupuyor, yukarılarda ateş ateş yanıyor, kül kül ufalanıyor, kaya mezarlarının yüksekliğinde kopuyor, bir bölümü gökte yiterken bir öbeği gözyaşları ve iniltilerle âdeta korkunç, acınası, ağlanası iç çekişleriyle yeniden doğduğu morluklara karışıyordu.

Mor da neymiş: Kara. Akdeniz’de görülmedik, utanılası bir kara. Köyün üzerindeki sarp kayaların nihayetindeki korkunç virajların orada, beyaz güvercinin sığındığı kaya mezarlarının oyuklarının, kovuklarının karası.

Adam çıktı. Yalnızdı. Kıyıya indi. Yalnızdı. Denize bir çakıl taşı attı. Yalnızdı. Çakıl taşı uçtu. Beyaz köpüklerin arasından geçti. Taş da yalnızdı. Soğuk sulara düştü. Yalnızdı. Taşın yanından bir sinarit geçti. Yalnızdı. Taş dibe indi. Yalnızdı.

Genç adamın hayalleri gibi.

İşte, işte tam o anda, kıyıdaki kayalığın üst başındaki evin köşesinden bir kız çıktı. Bembeyaz uzun giysisi uçuşuyordu ve ıslaktı. Kara gözlü, kara kaşlı, ince burunlu, hüznü. Hiç var olmayan biriymişcesine, yürümeden sanki, saydam, beyaz, ışıklı bir hayal gibi kıyıya indi. Elindeki toprak testi, belki amforayı, belki de plastik ibriği kıyıda pınarın taş havuzuna daldırdı. Daldırdı, doldurdu, döndü. Belki bir gülümsedi adama. Ya da fark etmedi onu. Belki çok yakınından geçti. Sıcığı duyuldu, eli dokundu, “Merhaba” dedi. Ya da uzakta, köşeden görüldüğü gibi kayboldu. Belki hiç gelmemişti. Çünkü hiç beklenmemişti. Yoktu. Yumuşak sıcaklığı, ıslak ayakları...

Deniz bir an durulur gibi oldu.

Güvercin izliyordu.

Akdeniz bağıyor, ağlıyor, gülüyor, çıldırıyor, kayıyor, burnum geçiyor, kendi üstüne kapanıyor, dağılıyordu.

Genç adam çok güçlü olmak, havadaki acıyı dindirebilmek istedi. Buralara yeni ayak basmış bir fatihi o.

Koca Akdeniz kahroluyor, inliyor, ona sesleniyor:

“Hani bembeyaz evler, güvercinler, begonviller, hani oynak türküler, zeytin gözlü, kömür kaşlı, kıvrak gövdeli, Laos pullu

kızlar, hani Likya kayıkları, acı zeytinyağı, hani amforalar, üzüm suları, kızıl toprakları gölgeleyen bağlar, çakıl taşı kaplı sokaklar, hani sürmeli oğlanlar, uzun saçlı çocuklar, küfür eden buruşuk analar, süngercileri bekleyen gebe kızlar, orospular, hamallar... Dayanamıyorum, dayanamıyorum.”

Güvercin izliyordu.

Bir sigara. Üst köşede, üçgen çatılı evin taş eşiğinde. Yıkık sarnıcın yanında.

Ne sabah, ne öğlen, ne akşam. Yıllar geçmiş. Yıllar ve yüzyıllar. Amfityatrolar çakıl sokaklar, kaya mezarlarında çürümemiş ölümler, kara çoraplı kadınlar, sandaletli beyaz ayaklar.

Kara kız bir köşeden görünüyor. Bakıyor, gülümsüyor. Adam o yöne bir atılıyor. Kız koşuyor mu? Ayak sesleri, çakıl sokak döşemelerinde, Rüzgâr'ın uğultusu arasından yankılanıyor. Bir kapı kapanıyor.

Rüzgâr adamı sendeletiyor. Kalın tahtadan kesme kapı bir anda bin yıl yaşlanıyor. Üzerinde paslı bir asma kilit.

Kilitte bir tarih: Bin sekiz yüz doksan yedi.

Deli Rüzgâr, Deli Rüzgâr.

Doğanın bütün yaratıkları sersem sersem koşuşturuyor. Yaşlı hamal Kamburun Herkül demiş ki: “Otuz değil altmış yıldır böyle delirmedim mübarek.” Tahta balkonlar devriliyor, ihtiyar yapılar sallanıyor, altmış iki yıldır köye eklenen her şey bir bir yok oluyor sanki. Elektrik direkleri, telefon direkleri... Gün doğmadığından zaman da durmuş, boz rengi hava çakılmış kalmış, otobüs bile uğramıyor artık köye. Belki Aeolus'un istediği de budur. Zaman geri akıyordur belki.

Dokuz yüz yirmi üç, sekiz yüz doksan yedi...

...

Beyaz Güvercinler çatı odalarına dönüyor
Çan sesleri. Deniz duruluyor. Bir türkü kıyıdan.

Balıkçılar, süngerciler gün batımıyla koya dönüyor. Fırtına mı? Rüzgâr bile esmedi. Bardaklarda rakılar beyazlanıyor, tahta kapılar ve kepenkler açılırken, pembe, sarı, mavi, beyaz evlerin önlerindeki nar ağaçlarının altına, teraslara masalar kuruluyor. İnce beyaz bacaklı, küt kalçalı, narin memeli kara kız, beyaz zeytinyağı sabunu, kekik ve bergamot kokan odasında bacaklarını sarı oğlana açıyor. Sessiz, çok sevecen, yumuşak ve sıcak.

“Kimsin, buralı mısın, değilsin. Nereden çıktın, neden geldin?”

Yanıt yok.

“Ama ben, buralar...” diye başlıyor oğlan. Gece inmiş, camlar akşam rüzgârıyla hafifçe tıngırıyor. Gaz lambası salınan gövdeleri bir görüyor bir yitiriyor.

“Ama ben, artık buralarda...” diye yineliyor oğlan.

Kara kız dinlemiyor, belki de anlamıyor. Susuyor. Gülümüyor.

Rüzgâr sanki durmuşken gene çıldırıyor. Gök aydınlanırken yeniden kararıyor.

Kahrolası Akdeniz.

Geber dedikçe daha hızlı çırpınıyor. Genç adam kıyıya iniyor. Tozutan dalgalar yüzünü yalıyor. Bekliyor. Üşüyor. Bekliyor. Üşüyor. Bekliyor. Gelmiyor. Gidenler gibi.

Hiç kimse gibi. Belki Akdeniz’in bu hâline, belki kendine, yüzünden inen tuzlu serpintiler gözyaşına dönüşüyor.

...

Fethiye'den gelip Antalya istikametine doğru hareket eden "Akdeniz Turizm" yolcuları arasına yeni katılan, sarı, dağınık saçlı, yeşil gözlü, yer yer kırlaşmış sakallı kırk yaşlarındaki adam, rengi atmış çizgili kazağı ve kirli blucini ile yadırgandı.

Yorgun, uykulu, kirli ve açtı. Biraz sersemlemişti, belki rüzgârdan?

O, günlerini, yıllarını karışık köy yokuşlarında, rengi atık terk edilmiş evlerin arasında, rüzgârın ısıklarıyla, uğultularıyla birlikte, kara kızı ve onun dünyasını aramakla geçirmişti.

Bulunamayan.

Yalnızca düşlerde.

Belki.

Bulamamıştı.

İşte bitkin, Akdeniz kadar bitkin, çığlıklar ve sessizliğin birlikte yaşandığı günler kadar tükenmiş; dönüş yolundaydı.

Akdeniz Turizm'in haşin kaptan şoförü havalı kornaya öyle bir yüklendi ki. Dağ taş sallandı.

Beyaz güvercin yıllardır sığındığı kaya mezarından kendini dışarı attı. "İşte gerçeklik, nihayet," diyerek. Adam da o anda, 'İşte gerçeklik,' diye geçiriyordu içinden.

Ne ki birbirlerinden habersizdiler ve yine o anda duruldu rüzgâr. Beyaz güvercin kıyıda pınarın başına indi. Kara kızı göremedi.

Bir daha göremeyecekti.

Gök bir başka türlü karardı. Ve yağmur başladı. Akdeniz Turizm'in şoförü yağmuru görünce, artık asfaltlanmış olan ram-palarda vites küçülttü.

Otobüs dağın başına doğru kıvrılarak çıkarken yollar çoktan ıslanmış, beyaz Murat tepedeki virajdan kırk metre aşağıya çoktan uçmuş, içindeki kara kız çoktan ölmüş ve ıslak gövdesi,

yoldan geçen motorlu iki köylünün olağanüstü çabalarıyla tekrar ana yola çıkarılmıştı.

Jandarma... gazete kâğıdından örtü filan gibi bu yoksul, acıklı topraklara değgin bütünleyici ayrıntılar henüz toparlanmamıştı olay yerine. Yalnızca yerde, dar ve ıslak asfaltın kenarında yatan ince, narin, esmer bir gövde.

Hüzünlü ama biraz gülümser gibi gene.

Küçücük ve yalnız ve üşüyor.

Akdeniz Turizm'in haşın freni. Otobüsteki on bir kişinin onu hemen aşağıya, olayı yakından izlemeye, soruşturmaya.

Biri, yalnızca genç adam, bir an, bir tek kez ıslak camdan baktı. Onu gördü. Tanıdı. Yerinden kalkmadı. Başını uçurum kenarından terse, yalçın kayalara çevirdi. Yağmur altında durulan mor Akdeniz yerine, kızıl kayalıklara baktı. Gözünden bir tek –bir tek– damla yaş düştü yalnızca.

Beyaz güvercine o anda pınardan içtiği su damlası bir acı geldi ki...

Kalkan, 1986

Likyahlar, dini inançlarına göre, ölümden sonra da yaşamın devam edeceğini düşünür. Yaşamlarını geçirdikleri ev biçimini kaya mezarı biçimi olarak kullanırlar... Ayrıca, ölülerinin Kuş Şeytanlar tarafından gökyüzüne taşınacağı inancında oldukları için kaya mezarlarını yükseklerdeki sarp yamaçlara yapmayı tercih etmişlerdir...

Tarih ve Toplum
Temmuz, 1986

SONSÖZ YERİNE BUGÜN: TURİZM GETTOLARININ SOSYOKÜLTÜREL ISSIZLIĞI

Turizme dayalı kentleşmenin genellikle Akdeniz havzasındaki kırılğan toplumsal dokular ve ekolojilerde yarattığı tahribat üzerinden distopyalar kurgulamak hiç de güç değil. Özellikle bu kategoriye giren kıyı yerleşimlerimiz üzerinde yapılabilecek onar yıl aralıklı gözlemler, telaşla “nereye gidiyoruz?” sorusunu sormamıza neden oluyor.

Aynı çizginin sürdürülmesi hâlinde çok uzak olmayan bir gelecekte, örneğin, Marmaris koyu kolayca bir Hong Kong görüntüsüne kavuşabilir. Marmaris’te, şimdiden yapı yapılabilecek bir tek boşluk bırakmamacasına bütün düzlükler doldurulmuş, yerleşim sınırları dağlara, ormana dayanmış. Burada biteviye dört kat-sekiz kat arası bir beton yığını ile karşılaşılıyorsunuz.

Bütün zemin katlar kafe, bar, restoran, ul-çaput dükkanları tarafından kullanılıyor, tabela ve sergileme kargaşasından sokaklar, yapılar algılanamıyor. Biraz daha kent çeperinde bolca nalbur, inşaat malzemecisi, toptancı marketler yer alıyor. Bütün insanlar gibi bütün yapılar da turizmin hizmetinde. “Normal” bir Marmarisli, evine çekilip turizm şamatasından uzak bir uyku uyuyamaz. Zaten ortalıkta Marmarisli diye bir insan türü de kalmamıştır. Marmarisli bir arkadaşımın üniversiteyi bitiren oğlu yurt dışına gitme kararını şöyle açıklıyor: “Ne yapabilirim, gece gündüz turist peşinde koşup, akşam bira içip kumar mı oynayayım, üretim yok, kültür yok, arkadaş yok burada, artık bir sinema bile yok.”

Aynı durum, Kaş'ta, Alanya'da, Didim'de farklı mı?

Aslında, bu belalı durum (yani ucuz ve hızlı yapılaşma, ucuz tarife, ucuz turist döngüsü) bütün dünyada tartışılmaya başlayalı çok oldu. Yaklaşık on yıl önce bir İngiliz havayolu uçağı ile Atina'dan Londra'ya gitmem gerekmişti. Uçak, Yunan adalarındaki yaz tatillerinden dönen İngilizlerle doluydu. Yanımdaki İngiliz çift ile elbette Türkiye'den, Yunanistan'dan, Ege'den, turizmden filan konuşmaya başladık. Yirmi yıldır yazları aynı Yunan adasında tatil yapıyorlarmış. Artık orasıymış onların plajı. İşte, benim de tepemi attırان konuya gelmiştik. Kendisini biraz sıkıştırınca, utanıp sıkılarak, “Evet,” dedi, “bu uçaktaki İngilizlerin çoğı, neredeyse hangi ülkeye gittiklerini bile bilmez. İşte, gündüz bir plaja gidiyorlar, akşam da bira içip mutlu oluyorlar, onlar size Türkiye ile Yunanistan'ın bir iki farkını bile söyleyemez.”

Yine de haksızlık etmeyelim, Kaş'ın karşı komşusu, dört yüz nüfuslu Meis Adası'nda iki müze ve dört doktor var.

Midilli’de yapılan rakının (Ouzo Barbayanni) tarihçesini anlatan ağır bir kitap yine Barbayannis ailesinin açtığı müzede satılıyor.

Örnekler çoğaltılabilir.

Turizm derken yolunu kaybetmemek, biraz da kendini sevmekten, saymaktan, özgüvenden geçiyor galiba?

Bence sürdürülebilirliğin asıl formülü tam da burada...

Kuramsal tartışmalara girmeye gerek var mı? Bu durumda, turizmin burada algılandığı hâliyle, doğal, kültürel sürdürülebilirlik arasında nasıl bir denge kurulabilir?

Günün aydınlık bölümünü bir kumsalda ya da bir havuzda bira içerek, karanlık bölümünü ise bir barlarda, kendi müziğini dinleyerek ya da kendi futbol maçlarını izleyerek ve yine bira içerek geçiren bu turist tipolojisi için nasıl bir çevreye, nasıl bir mimariye ihtiyacımız olduğunu düşünür müsünüz? Aslında tam olarak içinde buldukları ülkeyi bile fark etmeyen bu turistler için, Türkiye’de, bazen dışarı adım atmadan bütün tatillerini geçirdikleri tatil köylerinin mimarisinde biçime biraz kubbe, cumba filan konmasını, kıl çadırda çiğ börek yapılmasını, animasyon olarak ise oryantal geceler düzenlenmesini, deve üzerinde dondurma satılmasını hoş görmek gerek. Nerede olduğunu bilmezlik konusunda biraz daha kafa karıştıran yeni tür (Venedik, Kremlin-Kızıl Meydan, Titanik vb.) temalı tatil köyleri de daha bir tartışmalı oluyor bu durumda.

Daha da kötüsü, turistik ilan edilen yerleşim alanlarında, kıyılarda, yapılarda artık doğala, yerele ait olan “şey”den başka her şey var. Planlarda bu konuda hiçbir ayırım yapılamadığı için “turistik” ilan edilen her yer ve her şey kentten ya da doğadan

acıyla koparılan birer parçadır. İstanbul'da Gökkafe, turistikdir. Park Otel de, Kız Kulesi de turistikdir. Mahalle aralarında açılan kepeze barlar da turistikdir. Kıyılarımızda ayırım gözetmeksizin yapılan bütün yapılar turistikdir. Yılda yirmi bin kişinin su ihtiyacını tüketen bir golf sahası da turistikdir. Bir süre sonra bize hiçbir şey kalmaz kentten, doğadan. Sahte ve geçici yaşamlara teslim etmiş oluruz bu yerleri.

BİR ÖZEL DENEYİM: KALKAN

Bir zamanlar, (1980) henüz “turistik” olmamış Kalkan'da, on altı odalı mini bir otel işi aldım. İşveren, farkında olmadan bir “Butik Otel” istiyordu. Kalkan Han'ı yaptığımız arsada, bütün köydekiler gibi yarı yıkık bir yapı vardı. Ben, Kalkan'daki büyüleyici yer duygusunun etkisinde kalarak, onun çizgilerini alabildiğine yorumladım. Yaz ayları çok sıcak geçtiği için olabildiğince geniş, hafif, serin ve beyaz iç mekânlar gerekliydi... Yapı, sonradan bu nedenle “minimalist” olarak nitelendi. Bu inşaat faaliyeti sırasında, koruma adına çıkardığım gürültü (köy gerçekten olağanüstü önemli bir yapı stokuna sahipti) sonuç verdi ve Kalkan'ın bir kentsel sit olarak tescil edilmesine neden oldu. Bu süreçte Belediye ile de zorlu bir ilişki yaşadım. Sonradan, yörenin korunabilmesi, şimdiki deyimle sürdürülebilir bir gelişme göstermesi için Belediye'ye defalarca raporlar, koruma projeleri sundum. Bizim otelin mal sahibi otel işinden özel nedenlerle vazgeçince, üç arkadaşımızla birleşerek işletmeyi üstlendik. Kalkan Han, çok güzel günler yaşadı, “Dünyanın En Güzel Küçük Otelleri” ve “Türkiye'nin En Güzel Küçük Otelleri” kitaplarına girdi. Çevrede bizi örnek alan birkaç genç girişimcinin de katılımıyla Kalkan özel bir rüzgâr yakaladı; bir ara, “Bodrum bitti, kaldık Kalkan'a”

diye manşetler atıldı. Bu arada otelimizde kalan yabancıların tipolojisi ise; yazar, ressam, botanikçi, arkeolog, ‘Leydi’, ‘Lord’ düzeyinin altına düşmüyordu.

Derken dünya değişti ve Kalkan “turistik” oluverdi. Önce Kalkan Han; oralarda yaklaşım, biçim ve işletme olarak ucuzca taklit edildi. Sonra, çiftini çubuğunu, kamyonunu satan yerel halk turizmci olmaya karar verdi. 3 dolara kalınabilen oteller ortalığı sardı, dağ taş, otel ve pansiyon yapılarıyla doldu. Yerel yönetimlerin dar görüşlülüğü ve halkımızın kıyılara yerleşme ihtirasının da katkısıyla bir de ikinci konut furyası başladı.

Bu çılgın yapılaşma talebi sonunda, artık Belediye’nin de çivisi çıkmıştı. Bir gün, formasyonumu bilen Kalkan Belediye Başkanı beni makamına davet etti. Yeni imar planı hakkında görüşümü alacakmış. Odasında yere, abartısız yüz metrekaresi geçen bir (1/1000 ölçekte bir planın kapladığı bu alanın gerçekte ne kadar olduğunu bir düşünün) imar planı serilmişti. Kalkan’ın 700 haneli bir yer olduğunu, imar planının ise en az 20.000 nüfusu “doyuracak” boyutta olduğunu söylemeliyim. Plancı da bu arada, hızını alamayıp, öyle bir uçmuştu ki... Bir yerlerde sekiz yol birbiriyle kesişiyor filan...

Neyse, kendimi toparlayıp, bu planın en hafif deyimle “kendi bindiği dalı kesmek” olduğunu, zaten dağın taşın 200-300 metrekaresel parçalara bölünerek parsellenip satıldığı bir yerde bu planın, cinnet, hatta cinayet olduğunu, öngörülen yirmi bin kişi ve bunca koca turizm parselinin yapılaşması hâlinde ortaya çıkacak gürültü, hafriyat, inşaat faaliyeti, su talebi, pis su hacmi, çöp toplamı, enerji talebi vb. miktarının ne çapta olduğunu filan anlatmaya çalışırken, odada kenarda oturan bir zat söze karıştı, “Bu arkadaş yabancı misafirlerimizi sevmiyor, kendi vatandaşlarının da yöremizin güzelliklerinden yararlanmasını istemiyor herhalde,” diye buyurdu. O da meğerse, pek geniş vizyonlu bir

kişi, Kaş'ın Belediye Başkanı'ymış. Sözüünü ettiğim plan az çok değişiklikle yürürlüğe girdi. Şimdi gidip bir bakın, neler olmuş sonuçta...

Bu süreçte bizim arkeologlar, leydiler filan hemen ortalıktan çekilip yerlerini üç kuruşa bira içen İngiliz turistlere bıraktılar. Bizim butik otelin de böylece sonu gelmiş oldu. Bir gün tokyolu, atletli bir İngiliz, naylon poşetine doldurduğu kutu biralarla otele girip kafayı çektikten sonra kutuları da camdan dışarı savurunca, bu "turistik" olma hâline daha fazla dayanamayarak oteli kapattık.

VE BİRAZ İSTANBUL

Biz İstanbullular geçenlerde, Avrupa ile Asya'yı Boğaziçi su yolunun altından geçerek birbirine bağlayacak olan tünel kazıları sırasında bilebildiğimiz en eski hemşerimiz ile tanıştık: Yaklaşık 8000 yıl öncesinde muhtemelen çocuğu ile gömülmüş bir İstanbullu. Eğer onun ve çağdaşlarının yaşama çevresini olduğu gibi korumak gibi bir endişemiz olsaydı, bugün İstanbul ne ilginç bir yer olurdu, düşünmek gerek.

Saray Surlarının turizme kazandırılmak üzere "temizlenip" açığa çıkarılması için yapılan koruma amaçlı yıkımlarda yaklaşık 80-100 yıllık yapılar yıkıldı. Yaklaşık 40 aile evsiz kaldı. Alternatif olarak aynı konumdaki Soğukçeşme Sokağı'ndaki başka evler ise yapmacık bir biçimde restore edildi, pasta renklerine boyandı ve "turizme kazandırıldı".

Eski İstanbul'un tam merkezinden (Bizans-Osmanlı saraylarının olduğu yerden) çok uzakta olmayan bir intramuros* (duvar içi)

Roman yerleşimi olan Sulukule, yapılan “kentsel dönüşüm” projesi ile tümüyle yerle bir edilerek mahalledeki insanlar dağıtıldı.

Büyük Süleymaniye Camii'nin eteklerinde yer alan eski İstanbul Konakları artık yenilenemeyecek kadar köhnedikleri için yıkılarak yerlerine “Osmanlı Konağı” diye adlandırılan tuhaf, pastiş yapılar yapılıyor.

İstanbul'un en gözde otellerinden “Four Seasons”, Eski Bizans sarayı üzerinde yapılaşma iznini aldı. Buna karşılık “Four Seasons”, yüzyıllardır kazılmadan bekleyen Bizans Sarayı'nın arkeolojik kazılarına sponsor oldu. Neyse ki -şimdilik- bu inşaat durmuş gibi.

Başka aykırı ve acıklı örneklerle sizlere algıladığım durumu anlatmaya devam edebilirim.

Benim bu koruma-korumama, sürdürülebilir gelişme konularındaki bu şaşkın-kararsız davranışlarımız karşısında temel olarak dile getirdiğim öncelikli soru şudur:

Neyi, kimden, nasıl ve niçin koruyacağız?

Yanıtlamaya çalıştığımız bu soru çelişkilerle doludur.

Neyi Koruyacağız: Çok katmanlı, çok kültürlü, çok dinli bir coğrafyada koruma-korumama önceliklerimiz nedir, en eski, en değerli ise, tüm İstanbul'u yıkıp, araziyi de zeminden en az iki-üç metre daha aşağılara indirmemiz gerekir. Strabon'a göre timsah iskeletlerine kadar inmiş oluruz. Bu olabilecek en dürüst, etik ve en bilimsel yol değildir herhalde.

Kimden Koruyacağız: Sonradan gelenler bir öncekilere göre her zaman daha vandal ve barbar mıdır? Bu anlayış bir uygarlıklar hiyerarşisi (uygarlıklar çatışması) kurgulamayı, giderek kabullenmeyi gerektirir ki ben buna da karşıyım. Ve umarım sizler de öylesinizdir.

Ne için koruyacağız: Kimine göre Bizans, kimine göre İslam kutsaldır, kimine göre klasik müzik tartışmasız bir değerdir, kimi kültürde kendi folk şarkısı ilginç veya değerlidir, diğerine göre ise rap müziği kutsal... kimi içinse yalnızca o gün kazanıp evine götürdüğü ekmek kutsaldır.

Nasıl koruyacağız: Koruma kurullarının pastiş ahşap kaplama ve alaturka kiremit saplantısıyla bambaşka iç mekânları, bambaşka yaşama biçimlerini gizleyen tasarım önerileriyle ne korunabilir acaba? Amiyane bir benzetme ile dışı burkalı, içi bikinili yaşamlar üretiyoruz. Toplumsal olarak şizofrenik bir durum.

Bu felsefi soruların tartışılmasını uzmanlarına bırakalım isterseniz.

Ama tartışma masasında; filozofların yanına, tarihçilerin, arkeologların, sosyologların, antropologların, yöneticilerin, planlıların, yatırımcıların, turizmcilerin, entelektüellerin yanına, gerçek kullanıcıların da oturtulmasını şart koşalım.

Aksi türden bir davranış faşizmdir.

Bu konularda, özellikle bizim bölgemiz olan “intramuros İstanbul”da birçok şey kutsadığımız turizm adına yapılıyor.

Ben bir İstanbullu olarak bu örneklerden utanyorum.

Bir İstanbul markası olacaksa, bu marka sahte koruma operasyonları ile ve orada sekiz bin yıldır yaşayan insanlara “rağmen” yaratılmamalıdır.

Bir kent, hele İstanbul gibi çok katmanlı, çok kültürlü bir kent insanları, sokağın müziği, sokağa taşan yemek kokularıyla yaşamını sürdürebilmelidir.

Benzer sorunlarla karşılaşan bazı ülkelerin başarılı, sürdürülebilir turizm modelleri yaratabilmiş olan kesimlerinde insanlar, örneğin Portekizli, İspanyol, Yunan yerel halk, turist filan demeden kendi yaşamlarını, kendi özgün mekânlarında olabildiğince kendi kurallarıyla yaşıyor, sürdürüyor. Turistler oralarda bu gerçek yaşamı -yani, gerçek, tek ve biricik sürdürülebilir olan yaşamı- olabildiğince paylaşmaya çalışan ve bunun için normalden biraz daha fazla para ödeyen, gelip geçici katılımcılar olarak konumlanıyor.

Her durumda kentliler (ve tüm çağdaş uygarlıklar) her yerde, kendi kimlik sürekliliklerinin üzerine titriyorlar. O kente değgin kimlikleriyle gurur duyuyorlar.

Kendilerini illa ki başkalarının aynasında aramak, irdelemek, bence alçakgönüllülük değil bir aşağılık kompleksidir.

Yineliyorum, çözüm, biraz da kendini sevmekten, saymaktan, özgüvenden geçiyor.

Bütün bu sözlerimden, daha doğrusu gözlemlerimden, turizm düşmanı olduğum anlaşılmasın. Kaçınılmaz olarak turizm, çağdaş, sosyal ve kültürel bir olgu; çevresel etkileri de elbette bu

bağlamda değerlendirilip tartışılmalı. Turizm çağımızda reddedilemeyen bir gerçeklik, dinamik ve verimli bir sektör. Hareketlilik sürekli artıyor, insanlar çeşitli beklentiler ve taleplerle elbette buralara da gelecek. Bence önemli olan bizim onların etkisinde ne kadar kalacağımızdır. Yaşama biçimlerimizi, yaşam çevremizi onları odak alarak nereye kadar değiştirmeyi düşündüğümüz, bu vesileyle daha ne kadar inşaat yapacağımızdır.

Sistem çalışırken, iyi-kötü kazanan ve sürekli yeni teşvikler bekleyen “turizmcilere” şunu sormak isterim:

Yurt içi ya da uluslararası turizm endüstrisi için tamamı devlet eliyle (yani aslında bizlerin kaynaklarıyla) yapılmış müthiş altyapı yatırımları karşısında, niçin Türkiye kıyılarındaki turizmin niteliğini (ama kültürel düzeyi ile de) yükseltebilecek ilginç katkılarda bulunmuyorlar? Niçin turizm yatırımcılarının da katkılarıyla Bodrum’da, Marmaris’te, Fethiye’de, Kaş’ta, Troia’da, Hattuşaş’da, Çatalhöyük’te, Aizanoi’de, Hasankeyf’te, Zeugma’da özel bir müze, bir kültür merkezi vb. kurulmuyor?

Bunun için acilen bu sektörden para kazananların örgütlenmeleri ve yörelerinin kimliklerini, çağdaş deyimle “marka değeri”ni yükseltecek girişimlerde bulunmaları gerekir.

Turizm üzerinden rant yaratma, otellere kat çıkma, beş şişe fazla bira satma çabalarımızın yanı sıra, turistik geceleme başına ayırabileceğimiz marjinal bir katkı payı bile bu işler için gerekli fonu yaratabilecektir. Bu ve benzeri yöntemlerle turizmin ağır yükü altında ezilen yörelerimizde müze-kültür merkezi-eğitim tesisi girişimleri başlatılabilir, yerel lehçe, yerel üretim, yerel kültür desteklenebilir, doğru düzgün yayınlar yapılabilir, bura-

larda yok olmuş kamusal mekânlar kısmen kente, kentliye geri kazandırılabilir.

Burada önemli olan birbiriyle dürüst rekabetin yanı sıra insan öncelikli ortak programlar ve çıkarlar doğrultusunda uzlaşmaktır. Yerel yönetimler de sürekli yakınmak yerine yerel inisiyatiflerle derhal masaya oturup yaratıcı çözümler üretmelidir.

Yoksa kendi ellerimizle yarattığımız sektör, bu güzel insanları, bu güzel çevreyi yok ettiğiyle kalmayacak, çok yakında kendini de yok eden bir canavara dönüşecek.

